

LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS KONTROLE
Trešais revīzijas departaments

SKANSTES IELA 50, RĪGA, LV – 1013
tālr. 67017531, 67017503, fakss 67017673, e-pasts: trešais@lrvk.gov.lv

Labklājības ministrijas
valsts sekretārei I.Jaunzemei
Skolas ielā 28, Rīgā, LV–1331

REVĪZIJAS ZIŅOJUMS

Rīgā

19.12.2014.

Nr.2.4.1-4/2014

Likumības revīzija
„Pašvaldību sniegtās sociālās palīdzības tiesiskums un efektivitāte”

Revīzijas juridiskais pamatojums

1. Pamatojoties uz Valsts kontroles likuma 2.pantu, Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 17.03.2014. revīzijas uzdevumu Nr.2.4.1–4/2014 un 24.07.2014. revīzijas apakšuzdevumiem¹, ir veikta likumības revīzija par pašvaldību sniegtās sociālās palīdzības likumību un efektivitāti.
2. Revīziju veica vecākā valsts revidente Aiga Villa (revīzijas grupas vadītāja), valsts revidente – juriste Baiba Skara, valsts revidentes Jekaterina Liskeviča (revīzijas grupā līdz 12.09.2014.), Ineta Freidenfelde, Anda Grauduma, Loreta Boļševiča, Olga Buivide, kā arī informācijas sistēmu auditori Līga Nagle un Jānis Silinieks.

Revīzijas mērķis

3. Revīzijas mērķis bija gūt pārliecību:
  - 3.1. vai Labklājības ministrijas darbība, izstrādājot valsts politiku sociālās palīdzības jomā, organizējot un koordinējot tās īstenošanu, kā arī pārraugot normatīvo aktu piemērošanu, ir sistemātiska, saskaņota, pietiekama un mērķtiecīga;
  - 3.2. vai pašvaldību darbība, sniedzot sociālo palīdzību, ir tiesiska un efektīva.

Valsts kontroles revidentu atbildība

4. Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Labklājības ministrijas atbildība

5. Labklājības ministrija ir atbildīga par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

6. Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem.
7. Revīzija ir plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību:
  - 7.1. vai Labklājības ministrijas darbība, izstrādājot valsts politiku sociālās palīdzības jomā, organizējot un koordinējot tās īstenošanu, kā arī pārraugot normatīvo aktu piemērošanu, ir sistemātiska, saskaņota, pietiekama un mērķtiecīga;
  - 7.2. vai pašvaldību darbība, sniedzot sociālo palīdzību, ir tiesiska un efektīva.
8. Revīzija ir veikta par laiku no 01.01.2013. līdz 30.04.2014.
9. Revīzija ir veikta Labklājības ministrijā kā institūcijā, kas ir atbildīga par valsts politikas veidošanu un īstenošanu sociālās palīdzības jomā, kā arī 10 pašvaldībās, sagatavojot 11 revīzijas ziņojumus:
  - 9.1. Labklājības ministrijai;
  - 9.2. Daugavpils pilsētas pašvaldībai;
  - 9.3. Jelgavas pilsētas pašvaldībai;
  - 9.4. Kandavas novada pašvaldībai;
  - 9.5. Kuldīgas novada pašvaldībai;
  - 9.6. Liepājas pilsētas pašvaldībai;

---

¹ Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 24.07.2014. Revīzijas apakšuzdevumi Nr.2.4.1-4-1/2014, Nr.2.4.1-4-2/2014, Nr.2.4.1-4-3/2014, Nr.2.4.1-4-4/2014, Nr.2.4.1-4-5/2014, Nr.2.4.1-4-6/2014, Nr.2.4.1-4-7/2014, Nr.2.4.1-4-8/2014, Nr.2.4.1-4-9/2014 un Nr.2.4.1-4-10/2014.

- 9.7. Ludzas novada pašvaldībai;
  - 9.8. Siguldas novada pašvaldībai;
  - 9.9. Rēzeknes novada pašvaldībai;
  - 9.10. Rēzeknes pilsētas pašvaldībai;
  - 9.11. Rundāles novada pašvaldībai.
10. Lai nodrošinātu revīzijas mērķu sasniegšanu, revīzijā Labklājības ministrijā un iepriekš minētajās 10 pašvaldībās ir veiktas šādas pārbaudes:
- 10.1. par valsts politikas veidošanu un īstenošanu sociālās palīdzības jomā;
  - 10.2. par pašvaldību īstenoto sociālās palīdzības politiku:
    - 10.2.1. noskaidrojot, vai pašvaldības, nosakot dažādus sociālās palīdzības veidus trūcīgām ģimenēm (personām), ir izvērtējušas arī Ministru kabineta noteikumos² paredzētās tiesības noteikt citu garantēto ienākumu līmeni vai piemaksu pie pabalsta garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai (turpmāk – GMI pabalsts), tā samazinot administratīvo slogu sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanai un administrēšanai, trūcīgām ģimenēm (personām) nepieciešamo atbalstu sniedzot viena pabalsta ietvaros;
    - 10.2.2. par pašvaldību izdoto saistošo noteikumu sociālās palīdzības jomā tiesiskumu, noskaidrojot, vai saistošajos noteikumos nav paredzēti prettiesiski ierobežojumi sociālās palīdzības sniegšanai un vai palīdzības sniegšanas process atbilst normatīvajiem aktiem;
    - 10.2.3. vai pašvaldību saistošajos noteikumos iekļautie sociālās palīdzības pabalsti atbilst sociālās palīdzības pamatprincipiem;
    - 10.2.4. par izmaksāto pabalstu uzskaiti, noskaidrojot, vai pabalstu uzskaitē tiek ievērota Ministru kabineta noteikumos³ paredzētā ekonomiskā klasifikācija;
    - 10.2.5. par trūcīgas/maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa, par GMI pabalsta, dzīvokļa pabalsta un citu pabalstu piešķiršanas tiesiskumu u.c.
11. Lai izvēlētos revīzijās apjomā iekļautās pašvaldības, revīzijā ir izvērtēti visu 119 pašvaldību saistošie noteikumi par pašvaldību noteiktajiem papildu kritērijiem trūcīgas ģimenes (personas) statusa iegūšanai, par maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piemērošanu, par pašvaldību noteikto GMI līmeni un piemaksu pie GMI pabalsta, par pašvaldību noteiktajiem ierobežojumiem dzīvokļa pabalsta saņemšanai, kā arī ir gūta izpratne par visu pašvaldību sociālās palīdzības administrēšanai izmantotajām lietojumprogrammām.
12. Revīzijā ir saņemta un datu analīzē ir izmantota šāda informācija:
- 12.1. 117 pašvaldību izmantotajā Sociālās palīdzības administrēšanas lietojumprogrammā (turpmāk – SOPA) uzkrātā informācija par laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. SOPA reģistrētajām māsājniecībām un personām un par minētajām māsājniecībām un personām uzskaitītajām iztikas līdzekļu

² Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumu Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” 3.punkts.

³ Ministru kabineta 27.12.2005. noteikumu Nr.1031 „Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši ekonomiskajām kategorijām” pielikums.

deklarācijām, par personām piešķirtajiem pabalstiem un izsniegtajām izziņām, kā arī par noslēgtajām vienošanām par līdzdarbību un noteiktajiem līdzdarbības pienākumiem;

- 12.2. Daugavpils pilsētas pašvaldības izmantotajā informācijas sistēmā „LIETIS” (turpmāk – LIETIS) un Kandavas novada pašvaldības izmantotajā Sociālās palīdzības gadījumu vadības sistēmā (turpmāk – GVS) uzkrātā informācija par laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. reģistrētajām mājsaimniecībām un personām un par minētajām mājsaimniecībām un personām uzskaitītajām iztikas līdzekļu deklarācijām, par personām piešķirtajiem pabalstiem un izsniegtajām izziņām, kā arī par noslēgtajām vienošanām par līdzdarbību;
- 12.3. Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu informācijas sistēmā uzkrātie dati no nodokļu maksātāju iesniegtajiem pārskatiem: Ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesī laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014., mantiskā stāvokļa deklarācijām, 2012.gada un 2013.gada Iedzīvotāju ienākuma nodokļa deklarācijām, Mikrouzņēmuma nodokļa deklarācijām laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014., 2012.gada un 2013.gada Paziņojumiem par fiziskai personai izmaksātajām summām;
- 12.4. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēmas dati par fiziskajām personām, kuras laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014. ir saņēmušas Latvijas Republikas vai citu valstu pensijas vai pabalstus;
- 12.5. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas informācijas sistēmā „Uzturlīdzekļu garantiju fonda iesniedzēju un parādnieku reģistrs” uzkrātā informācija par laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014. izmaksātajiem uzturlīdzekļiem;
- 12.6. Lauku atbalsta dienesta pārskati par 2012. un 2013.gadā fiziskām personām izmaksātajām subsīdijām lauksaimniecībai un lauku attīstībai;
- 12.7. Tiesu administrācijas Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas dati par laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. fizisko personu īpašumā esošajiem nekustamajiem īpašumiem, kā arī par laikā no 01.01.2012. līdz 30.04.2014. veiktajiem darījumiem ar nekustamajiem īpašumiem un noslēgtajiem uztura līgumiem;
- 12.8. Valsts zemes dienesta Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas dati par laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. fizisko personu tiesiskā valdījumā vai lietošanā esošajiem nekustamajiem īpašumiem (zemes, būvju un dzīvokļu īpašumiem), kuri nav reģistrēti zemesgrāmatā;
- 12.9. Valsts akciju sabiedrības „Ceļu satiksmes drošības direkcija” Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra un Transportlīdzekļu un to numurēto agregātu tirdzniecības reģistra dati par laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. fizisko personu īpašumā vai turējumā esošajiem transportlīdzekļiem, kā arī par transportlīdzekļu īpašuma tiesību maiņu laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014.;
- 12.10. Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras Traktortehnikas, tās piekabju un traktortehnikas vadītāju informatīvās sistēmas dati par laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. fizisko personu īpašumā vai turējumā esošo traktortehniku, kā arī par traktortehnikas īpašuma tiesību maiņu laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014.;

- 12.11. Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmas dati par personām, kuras laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014. ir bijušas kapitāla daļu turētājas, valdes locekļi, pārvaldnieki vai īpašnieku pārstāvji;
  - 12.12. Ieslodzījuma vietu pārvaldes Ieslodzīto informācijas sistēmas dati par fiziskām personām, kuras laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. ir atradušās ieslodzījuma vietās;
  - 12.13. Nodarbinātības valsts aģentūras Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēmas dati par fiziskām personām, kuras laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. ir reģistrējušās Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbnieki un ir saņēmušas Nodarbinātības valsts aģentūras organizētos nodarbinātības pakalpojumus;
  - 12.14. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra dati par personu statusu, ziņas par personu miršanas reģistrāciju un informācija par personu deklarēto dzīvesvietas adresi.
13. Tā kā revidējamais laiks ietvēra Latvijas Republikas nacionālās valūtas – lata nomaiņu uz *euro* (turpmāk – EUR), revīzijas ziņojumā visas skaitliskās vērtības ir izteiktas EUR, piemērojot valūtas kursu – 1 EUR ir 0,702804 lati.

Kopsavilkums

Labklājības ministrijas darbības efektivitāte sociālās palīdzības politikas veidošanā, īstenošanā un uzraudzībā

14. Lai gan jau 10.06.2010. Saeimas apstiprinātajā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam īslaicīgās nabadzības mazināšana ir noteikts kā prioritārs valsts ilgtermiņa rīcības virziens, kura īstenošanai ir nepieciešama efektīva sociālās palīdzības sistēma, četru gadu laikā Labklājības ministrija nav izstrādājusi un apstiprinājusi vienotu sociālās palīdzības politiku. Valsts sociālās palīdzības politika ir īstenota, pasūtot pētījumus un sagatavojot informatīvos ziņojumus par sociālās palīdzības jomā identificētajām problēmām un riskiem, nepiedāvājot konkrētus risinājumus to novēršanai. Tā kā politikas izstrāde ir uzsākta tikai 2014.gadā un to ir plānots veikt līdz pat 2017.gadam, vienotas un mērķtiecīgas politikas izstrāde nabadzības mazināšanai Latvijai arvien ir izaicinājums.
15. Labklājības ministrija nav nodrošinājusi, ka sociālās palīdzības politikas izstrādei un tās īstenošanai tai ir pieejama pareiza un pilnīga informācija par pašvaldību sniegtās sociālās palīdzības veidiem un to apmēru, jo pašvaldību sagatavotie valsts statistiskas pārskati nesniedz patiesu informāciju par pašvaldību sociālo dienestu piešķirtajiem pabalstiem.
16. Labklājības ministrija nav spējusi arī nodrošināt, ka pašvaldībām ir vienota izpratne par sociālās palīdzības pamatprincipiem un sniedzamiem atbalsta veidiem, par normatīvajos aktos paredzētās rīcības brīvības izmantošanu trūcīgas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai, kā arī nepieciešamību ieviest maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, tā nenodrošinot iespēju ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni saņemt ne tikai līdzvērtīgu pašvaldību sniegto sociālo atbalstu, bet arī valsts noteiktos tiesiskos labumus.

Pašvaldību darbības tiesiskums un efektivitāte, sniedzot sociālo palīdzību

17. Visās 10 revīzijas apjomā iekļautajās pašvaldībās nav veikts mērķtiecīgs izvērtējums par iedzīvotāju sociālo situāciju un to pamatvajadzībām, lai izveidotu efektīvu sociālās palīdzības sistēmu, lielākoties to veidojot tikai atbilstoši pašvaldību finanšu iespējām, lai gan normatīvo aktu mērķis, piešķirot pašvaldībām rīcības brīvību, bija nodrošināt, ka pašvaldības to izveido atbilstoši reģiona sociālajai specifikai. Tāpēc valstī nav

nodrošināta iespēja ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu noteiktās dzīves situācijās, ko apliecina revīzijā konstatētais:

- 17.1. ka dažas pašvaldības ir noteikušas, ka trūcīgai ģimenei (personai) var piederēt līdz pat sešiem nekustamiem īpašumiem, kas nav ģimenes (personas) vienīgais mājoklis, un līdz pat deviņiem kustamiem īpašumiem, bet dažās pašvaldībās ģimene (persona) nav tiesīga iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu pat tad, ja tai pieder automašīna vai traktors, kas tiek izmantots piemājas saimniecības uzturēšanai;
  - 17.2. dažās pašvaldībās sociālā palīdzība, tajā skaitā dzīvokļa pabalsts tiek piešķirts tikai trūcīgām ģimenēm (personām) vai pat tikai trūcīgām ģimenēm ar bērniem, bet citās pašvaldībās ir paredzēti dažādi sociālās palīdzības pabalstu veidi arī ģimenēm (personām) ar ienākumiem līdz pat 320 EUR uz vienu ģimenes locekli mēnesī. Turklāt gandrīz visas pašvaldības ir paredzējušas arī dažādus pabalsta veidus dažādām iedzīvotāju grupām, kas nav atkarīgi no ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmeņa, piemēram, pabalstu represētām personām, pabalstu 80, 85 un 90 gadu jubilejās utt.;
  - 17.3. 37 pašvaldības revidējamā laikā faktiski nebija ieviesušas maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, kas piešķir tiesības saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus, kā arī dažādus valsts noteiktos tiesiskos labumus, piemēram, no 01.01.2015. – tiesības saņemt elektroenerģijas pakalpojumu par samazinātu tarifa cenu⁴, valsts nodrošināto juridisko palīdzību u.c.;
  - 17.4. dažas pašvaldības saistošajos noteikumos ir paredzējušas prettiesiskus vai nepamatotus ierobežojumus pabalstu saņemšanai, piemēram, atkarībā no dzīvesvietas deklarēšanās laika.
18. Lai gan pašvaldībām ir piešķirta arī rīcības brīvība piešķirt vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā, dažās pašvaldībās minētais pabalsts tiek izmantots, lai novērstu pašvaldību pieļautās nepilnības to izveidotajā sociālo pabalstu sistēmā, piemēram, pabalsts tiek piešķirts tādu vajadzību nodrošināšanai, kas neatbilst vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanas mērķim, bet kurām būtu nepieciešams noteikt atsevišķu pabalsta veidu.
  19. Lai gan visām izlasē iekļautajām pašvaldībām ir nodrošināta iespēja sociālās palīdzības administrēšanai iegūt informāciju par ģimeņu (personu) ienākumiem un materiālo stāvokli, šī iespēja visos gadījumos netiek izmantota vai arī iegūtā informācija netiek ņemta vērā. Iekšējo kontroles procedūru nepilnību dēļ deviņas izlasē iekļautās pašvaldības laikā no 01.10.2012.⁵ līdz 30.04.2014. ir prettiesiski izlietojuši pašvaldības budžeta līdzekļus vismaz 124 202,74 EUR apmērā. No 10 izlasē iekļautajām pašvaldībām kļūdas nav konstatētas tikai Liepājas pilsētas pašvaldībā.

Revīzijā sniegtie ieteikumi

20. Revīzijā kopā ir sniegti 109 ieteikumi, no tiem:
  - 20.1. 13 ieteikumi ir sniegti Labklājības ministrijai, kā institūcijai, kas ir atbildīga par valsts politikas veidošanu un īstenošanu sociālās palīdzības jomā, kurus ieviešot:

⁴ 18.09.2014. likums „Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā” (spēkā no 01.01.2015.).

⁵ Ja revidentu rīcībā bija pietiekama informācija pārbaužu veikšanai, pārbaudes tika veiktas arī par laiku no 01.10.2012. līdz 31.12.2012.

- 20.1.1. nozares politika tiks veidota, pamatojoties uz pareiziem valsts statistikas pārskatiem par pašvaldību sniegto sociālo palīdzību un tās apmēru;
  - 20.1.2. tiks veicināta vienota pašvaldību izpratne par trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu un sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipiem, tā nodrošinot, ka ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni būs iespēja saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu;
  - 20.1.3. tiks pilnveidots tiesiskais regulējums trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai un sociālās palīdzības sniegšanai, tajā skaitā dzīvokļa pabalsta un vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanai;
- 20.2. 96 ieteikumi ir sniegti revīzijas apjomā iekļautajām 10 pašvaldībām, kurus ieviešot:
- 20.2.1. tiks veicināts, ka pašvaldības vērtēs esošo pakalpojumu efektivitāti, kā arī jaunu pabalstu izveides nepieciešamību, kā arī tiks novērstas nepilnības pašvaldību sociālo pabalstu sistēmās;
  - 20.2.2. trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss un pašvaldību noteiktie sociālie pabalsti tiks piešķirti atbilstoši normatīvajiem aktiem, tā nodrošinot, ka pašvaldības budžeta līdzekļi tiks izmantoti tiesiski;
  - 20.2.3. tiks nodrošināta iespēja ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu.

Revidējamās jomas īss raksturojums

Valsts izveidotā sociālās palīdzības sistēma un tās organizācija

21. Latvijas Republikas Satversme⁶ nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktos gadījumos.
22. Satversmē noteiktā sociālā nodrošinājuma būtība ir konkretizēta 1995.gadā pieņemtajā likumā „Par sociālo drošību”, nosakot, ka sociālais nodrošinājums ietver valsts sociālo apdrošināšanu, valsts sociālo pabalstu sistēmu, valsts sociālās palīdzības sistēmu, sociālo pakalpojumu sistēmu un citus atbalsta un sociālo garantiju veidus.
23. Viens no sociālās drošības elementiem ir sociālā palīdzība, kuras vispārīgie principi ir noteikti iepriekš minētajā likumā, paredzot, ka sociālā palīdzība personiskas vai materiālas palīdzības veidā tiek sniegta personai, kura saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības un kura nesaņem ne no viena cita pietiekamu palīdzību⁷.
24. Valstī izveidotās sociālās palīdzības organizēšanas, sniegšanas un saņemšanas principi, kā arī to personu loks, kurām ir tiesības saņemt sociālo palīdzību, ir regulēti Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā.
25. Saskaņā ar likumā⁸ sniegto definīciju sociālā palīdzība ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu ģimenēm (personām), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai.

⁶ Latvijas Republikas Satversmes 109.pants.

⁷ Likuma „Par sociālo drošību” 11.pants.

⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 17.punkts.

26. Sociālās palīdzības definīcijā lietotais termins „personas, kurām pietrūkst līdzekļu pamatvajadzību nodrošināšanai” ir precizēts likumā⁹ iekļautajā sociālās palīdzības mērķī, nosakot, ka sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušām trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā. Savukārt par pamatvajadzībām likuma¹⁰ izpratnē ir uzskatāms ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe un obligātā izglītība.
27. Sociālās palīdzības nodrošināšanā ir iesaistītas šādas institūcijas:
- 27.1. Labklājības ministrija kā vadošā iestāde sociālās aizsardzības jomā, kas:
- 27.1.1. izstrādā valsts politiku sociālās palīdzības jomā, kā arī organizē un koordinē tās īstenošanu¹¹;
- 27.1.2. koordinē vienotu sociālās iekļaušanas politiku¹²;
- 27.1.3. pārrauga Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma īstenošanu, kontrolē normatīvo aktu ievērošanu, kā arī sociālo pakalpojumu sniedzēju atbilstību normatīvo aktu prasībām un administratīvi soda tos par izdarītajiem pārkāpumiem¹³;
- 27.1.4. veido un uztur Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmu, kas ir valsts informācijas sistēmas sastāvdaļa¹⁴;
- 27.2. pašvaldības, kurām atbilstoši likumam¹⁵ ir pienākums nodrošināt tās teritorijā pamatdzīvesvietu reģistrējušai personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu un administrēšanu, katra pašvaldība izveido pašvaldības iestādi – sociālo dienestu¹⁶, kura uzdevums ir:
- 27.2.1. veikt sociālo darbu ar personām, ģimenēm un personu grupām;
- 27.2.2. novērtēt klientu vajadzības, materiālos un personiskos (motivācija, nepieciešamās zināšanas un prasmes, izglītība, profesija u.c.) resursus;
- 27.2.3. noteikt klienta līdzdarbības pienākumus, vienojoties ar viņu par veicamajiem pasākumiem;
- 27.2.4. sniegt sociālo palīdzību;
- 27.2.5. administrēt pašvaldības budžeta līdzekļus, kas novirzīti sociālās palīdzības sniegšanai;
- 27.2.6. novērtēt sociālā dienesta administrētās un pašvaldības finansētās sociālās palīdzības kvalitāti;
- 27.2.7. veikt sociālās vides izpēti, noteikt problēmas, izstrādāt pakalpojumu attīstības koncepcijas, mērķprogrammas un priekšlikumus jaunu pakalpojumu ieviešanai un piedalīties pašvaldības attīstības plānu izstrādē;

⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums 32.pants.

¹⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 11.punkts.

¹¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 14.panta pirmās daļas 1.punkts.

¹² Ministru kabineta 27.01.2004. noteikumu Nr.49 „Labklājības ministrijas nolikums” 5.2.4.apakšpunkts.

¹³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 14.panta pirmās daļas 4.punkts.

¹⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 14.panta pirmās daļas 5.punkts.

¹⁵ Likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 7.punkts un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.panta pirmā daļa.

¹⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 10.panta otrā daļa.

- 27.2.8. informēt iedzīvotājus par sociālo palīdzību¹⁷;
- 27.3. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija kā vadošā valsts pārvaldes iestāde pašvaldību attīstības un pārraudzības jomā, kas pārrauga pašvaldību darbības likumību, kā arī pašvaldībām likumos un citos normatīvajos aktos noteikto uzdevumu izpildi atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei, tajā skaitā sniedz atzinumus par pašvaldību izstrādāto saistošo noteikumu tiesiskumu¹⁸.
28. Sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz materiālo resursu – ienākumu un īpašuma novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību¹⁹.
29. Klientam ir pienākums aktīvi iesaistīties savas problēmas risināšanā, pildot līdzdarbības pienākumus, tajā skaitā piedaloties sociālās rehabilitācijas pasākumos darba un sociālo prasmju saglabāšanai, atjaunošanai un apgūšanai, sniegt ziņas par sevi, aktīvi līdzdarboties, lai palielinātu savu pelnīt spēju un ienākumus, izmantot iespējas saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, ja klientam vai kādam no viņa ģimenes locekļiem ir atkarības problēmas, saņemto sociālo palīdzību izmantot atbilstoši mērķiem, kā arī atļaut sociālā darba speciālistam apsekt dzīvesvietu²⁰.
30. Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumam²¹:
- 30.1. pašvaldība no pamatbudžeta izmaksā GMI pabalstu un dzīvokļa pabalstu;
- 30.2. ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc GMI pabalsta un dzīvokļa pabalsta, pašvaldība, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, ir tiesīga no pašvaldības pamatbudžeta izmaksāt arī citus pabalstus ģimenes (personas) pamatvajadzību apmierināšanai;
- 30.3. pašvaldība, neizvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, var piešķirt ģimenei (personai) vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā, ja stihiskas nelaiemes vai iepriekš neparedzamu apstākļu dēļ tā nespēj apmierināt savas pamatvajadzības.
31. Pamatojoties uz likumu „Par pašvaldībām”²², pašvaldības ir tiesīgas saistošajos noteikumos paredzēt arī citus pabalstu veidus.

---

¹⁷ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pants.

¹⁸ Likuma „Par pašvaldībām” 5.panta piektā daļa un 45.pants un Ministru kabineta 29.03.2011. noteikumu Nr.233 „Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 1.punkts un 4.4.apakšpunkts.

¹⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.panta pirmā daļa.

²⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 7.pants.

²¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.pants.

²² Likuma „Par pašvaldībām” 12.pants.

Revīzijas konstatējumi, secinājumi un ieteikumi

Valsts politika sociālās palīdzības jomā

Konstatējumi

32. Lai gan 10.06.2010. Saeima ir apstiprinājusi Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam, kurā kā viena no atbalsta formām valstī esošo nabadzības risku mazināšanai ir paredzēta arī sociālā palīdzība, līdz šim valstī nav izstrādāts vienots politikas plānošanas dokuments sociālās palīdzības jomā.
33. Ar 16.02.2012. Ministru kabineta rīkojumu Nr.84 apstiprinātajā Valdības rīcības plānā „Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” bija noteikti šādi uzdevumi²³:
  - 33.1. īstenot sociālās palīdzības sistēmas reformu, pakāpeniski pārejot no pasīvās jeb pabalstu sociālās palīdzības sistēmas uz aktīvo jeb klientu motivējošo un savas situācijas uzlabošanā iesaistīto sistēmu, lai ar pieejamajiem resursiem nodrošinātu iespējami lielāku pievienoto vērtību klientiem un sabiedrībai kopumā;
  - 33.2. Ekonomikas ministrijai sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju izstrādāt vienotus nosacījumus dzīvokļa pabalstu saņemšanai valstī.
34. Ar 07.04.2014. Ministru kabineta rīkojumu Nr.151 apstiprinātajā Valdības rīcības plānā „Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” ir noteikti konkrēti uzdevumi²⁴ tikai 2014.gadam, kas sakrīt ar Labklājības ministrijas darbības plānu 2014.gadam, piemēram, izstrādāt Konceptiju par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu, izvērtēt iespējamus finansējuma modeļus, kā arī noslēgt vienošanās memorandu ar pašvaldībām par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu.
35. 05.11.2014. parakstītajā Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību attiecībā uz sociālo jomu ir noteikts, ka nākamo četru gadu mērķis un izaicinājums ir sociālās un ienākumu nevienlīdzības mazināšana, t.i., lai ikvienam, bet jo īpaši cilvēkiem ar zemiem ienākumiem un ģimenēm ar bērniem, būtu iespēja, strādājot cienīgu darbu, gūt dzīvei nepieciešamos ienākumus, iegūt kvalitatīvu izglītību, pieeju veselības aprūpes un sociālajiem pakalpojumiem, kad tas nepieciešams. Deklarācijā nav iezīmēti noteikti virzieni attiecībā uz sociālo palīdzību, kas ir viena no atbalsta formām nabadzības mazināšanai.
36. 10.12.2013. Ministru kabinetā²⁵ ir apstiprināts Labklājības ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums „Priekšlikumi sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai”, kas ir izstrādāts, pamatojoties uz Pasaules Bankas²⁶ īstenoto pētījumu „Latvija: Kurš ir bezdarbnieks, ekonomiski neaktīvais vai trūcīgais?”, un kurā ir analizēti nepieciešamie uzlabojumi sociālās drošības sistēmā (minimālais ienākumu sliekšnis, sociālā palīdzība, valsts sociālie pabalsti un sociālā apdrošināšana), uzsverot nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem sniegtā atbalsta pilnveidošanas virzienus. Attiecībā uz sociālo palīdzību informatīvajā ziņojumā ir norādīti šādi turpmākie rīcības virzieni:

²³ Valdības rīcības plāna „Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” 17.punkts (apstiprināts ar Ministru kabineta 16.02.2012. rīkojumu Nr.84).

²⁴ Valdības rīcības plāna „Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” 14.punkts (apstiprināts ar Ministru kabineta 07.04.2014. rīkojumu Nr.151).

²⁵ Labklājības ministrijas 21.11.2013. informatīvais ziņojums „Priekšlikumi sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai” (izskatīts Ministru kabinetā 10.12.2013., protokols Nr.66 104§).

²⁶ Starptautiskās rekonstrukcijas un attīstības bankas, Starptautiskās finanšu korporācijas un Daudzpusējas investīciju garantiju aģentūras (Pasaules Bankas) pētījums „Latvija: kurš ir bezdarbnieks, ekonomiski neaktīvais vai trūcīgais?” / The World Bank’s scientific research „Latvia: Who is Unemployed, Inactive or Needy? Assessing Post-Crisis Policy Options”.

- 36.1. lai valstī nodrošinātu vienotu pieeju minimālā ienākuma (minimālā nodrošinājuma) līmeņa noteikšanai, kura apmērs veidojas no visiem ienākumiem, kurus persona var saņemt, pamatojoties uz starptautisko un Eiropas Savienības praksi nabadzības mērīšanā, ir nepieciešams izstrādāt koncepcijas projektu „Par minimālā ienākuma (minimālā nodrošinājuma) līmeņa noteikšanu” (turpmāk – Koncepcija);
- 36.2. līdz 31.12.2015. izstrādāt priekšlikumus valsts sociālo pabalstu restrukturizācijai vai apmēru pārskatīšanai (ģimenes valsts pabalsts, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts), piesaistot tos noteiktam sociāli ekonomiskajam rādītājam, ar mērķi izveidot integrētas valsts sociālo pabalstu un pašvaldību sociālās palīdzības programmas;
- 36.3. attiecībā uz pašvaldību sniegto sociālo palīdzību:
- 36.3.1. pilnveidot sociālā darbinieka darbu ar klientu;
- 36.3.2. klienta materiālās situācijas risināšanai noteikt atbalstu naudas izteiksmē, tajā skaitā paredzēt iespēju sniegt sociālo palīdzību arī četru mēnešu laikā pēc darba tiesisko attiecību uzsākšanas, kā arī precizēt ienākumu veidus, kas netiek ņemti vērā, izvērtējot personas ienākumus;
- 36.3.3. noteikt vienotus kritērijus kustamās un nekustamās mantas izvērtējumam;
- 36.3.4. noteikt vienotus galvenos minimālos standartus dzīvokļa pabalsta piešķiršanai, piemēram, ienākumu izvērtēšanas principu un galvenos ar dzīvojamās telpas lietošanu saistītos izdevumu veidus, kuru segšanai tiek piešķirts mājokļa pabalsts.
37. Revīzijas noslēgumā 30.10.2014. Ministru kabinets²⁷ ir apstiprinājis Labklājības ministrijas izstrādāto Koncepciju:
- 37.1. atbalstot Labklājības ministrijas piedāvāto risinājumu:
- 37.1.1. minimālo ienākumu līmeni noteikt 40% no mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānas, kas Koncepcijas izstrādes laikā bija 129 EUR vienai personai mājsaimniecībā;
- 37.1.2. tā kā patēriņa pieauguma dēļ mājsaimniecību vajadzības palielinās līdz ar katru nākamo mājsaimniecības locekli, taču patēriņš nepieaug proporcionāli cilvēku skaitam, katram ģimenes loceklim piešķirt noteiktu koeficientu (svaru): pirmajam pieaugušajam 1, nākamajiem ģimenes locekļiem virs 14 gadu vecuma – 0,7, bet bērniem līdz 14 gadu vecumam – 0,5;
- 37.1.3. minimālo ienākumu līmeni sasaistīt ar darbaspēka nodokļiem, sociālo palīdzību, valsts sociālajiem pabalstiem, minimālo valsts pensiju un bezdarbnieka pabalstu;
- 37.1.4. papildus izstrādāt jaunu pilna iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozu dažādiem mājsaimniecību veidiem atbilstoši teritoriālajam iedalījumam;
- 37.2. uzdodot labklājības ministram divu mēnešu laikā izveidot darba grupu politikas plānošanas dokumenta „Plāns minimālā ienākumu līmeņa ieviešanai” izstrādei;

²⁷ Ministru kabineta 30.10.2014. rīkojums Nr.619 „Par koncepciju „Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu””.

- 37.3. uzdotot Labklājības ministrijai sagatavot un labklājības ministram:
- 37.3.1. līdz 01.07.2015. iesniegt Ministru kabinetā normatīvā akta projektu par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu;
  - 37.3.2. līdz 01.04.2016. iesniegt Ministru kabinetā politikas plānošanas dokumentu „Plāns minimālā ienākumu līmeņa ieviešanai”;
  - 37.3.3. līdz 01.10.2016. iesniegt Ministru kabinetā normatīvo aktu projektus saskaņā ar izstrādāto plānošanas dokumentu.
38. Attiecībā uz sociālo palīdzību Konceptijā ir iezīmēti arī iespējamie risinājumi ienākumu palielināšanai iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem:
- 38.1. palielināt GMI līmeni līdz minimālajam ienākuma līmenim pirmajai personai mājāsaimniecībā (pārējiem attiecīgi – 0,7), nosakot pakāpenisku GMI pabalsta samazināšanas likni un atceļot esošos trūcīgās un maznodrošinātās personas ienākumu līmeņus;
  - 38.2. novērtēt valsts un pašvaldību nodrošinātos atvieglojumus trūcīgām un maznodrošinātām personām, izanalizējot to efektivitāti un lietderību;
  - 38.3. pārskatīt materiālās situācijas izvērtējuma kritērijus, lai novērstu situāciju, kad atšķirīgu materiālās situācijas izvērtējuma nosacījumu dēļ iedzīvotāji ar līdzvērtīgiem ienākumiem un materiālo situāciju vienā pašvaldībā ir tiesīgi pretendēt uz atbalstu, bet citā – nav. Vienlaikus nepieciešams izvērtēt ienākumus, kurus ņem un kurus neņem vērā, mājāsaimniecībai pretendējot uz atbalstu, izveidojot labvēlīgākus nosacījumus tām mājāsaimniecībām, kuras ir pakļautas augstam nabadzības riskam, piemēram, viena vecāka ģimenes un daudz bērnu ģimenes, ģimenes, kurās ir personas ar invaliditāti;
  - 38.4. pārskatīt tiesību aktos noteiktos sociālās palīdzības klientu līdzdarbības mehānismus un to piemērošanu pašvaldībās, lai esošajiem vai potenciālajiem sociālās palīdzības saņēmējiem veicinātu un uzlabotu motivāciju aktīvi iesaistīties savas situācijas uzlabošanā;
  - 38.5. noteikt dzīvokļa pabalsta definīciju vai saturu, tā piešķiršanas kritērijus un apmēru vai aprēķināšanas kārtību²⁸.
39. Revīzijas laikā Labklājības ministrija nevarēja sniegt detalizētāku informāciju par plānotajām izmaiņām sociālās palīdzības jomā, jo 2014.gadā visi ministrijas resursi ir bijuši novirzīti Konceptijas izstrādei.
40. Revīzijā ir konstatēts, ka, pamatojoties uz Labklājības ministrijas pasūtījumu, laikā no 28.12.2012. līdz 25.03.2014. Valsts kancelejas administrētā Eiropas Sociālā fonda projekta ietvaros „Atbalsts strukturālo reformu ieviešanai valsts pārvaldē” SIA „KPMG Baltics SIA” (vienotais reģistrācijas Nr.40003235171) ir veikusi pētījumu „Sākotnējās ietekmes (*Ex-ante*) novērtējums par iecerētajām strukturālajām reformām sociālās palīdzības politikas jomā”, ar mērķi:
- 40.1. veikt sociālās palīdzības sistēmu regulējošo normatīvo aktu un institucionālās sistēmas izvērtējumu, ietverot arī 26 pašvaldību saistošo noteikumu un finanšu plūsmas izvērtējumu par laiku no 2008. līdz 2012.gadam;
  - 40.2. veikt sociālās palīdzības sistēmas novērtējumu no speciālistu (pašvaldības vadītāji kā sociālās politikas veidotāji un pašvaldības sociālā dienesta vadītāji kā

²⁸ Ministru kabineta 30.10.2014. rīkojums Nr.619 „Par koncepciju „Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu””.

sociālā atbalsta politikas realizētāji) un klientu (sociālās palīdzības pabalstu saņēmēji) viedokļa;

- 40.3. sniegt priekšlikumus sociālās palīdzības sistēmas izmaiņām.
41. Lai īstenotu pētījuma uzraudzību, pamatojoties uz Valsts kancelejas rīkojumu²⁹, tika izveidota Pētījuma uzraudzības padome, kurai bija uzdevums veikt pētījuma kvalitātes, apjoma un satura uzraudzību atbilstoši pētījuma mērķiem un līguma prasībām.
42. Iepazīstoties ar Pētījuma uzraudzības padomes sēžu protokoliem, ir konstatēts, ka pētījuma izstrādes laikā Labklājības ministrijas pārstāvji vairākkārt pētījuma veicējiem ir skaidrojuši sociālās palīdzības būtību un tās nošķiršanu no citiem sociālās drošības atbalsta veidiem – valsts sociālajiem pabalstiem un sociālajiem pakalpojumiem.
43. Saskaņā ar Labklājības ministrijas pārstāvju sniegto informāciju pētījumā nav sniegti konkrēti un konstruktīvi priekšlikumi sociālās palīdzības sistēmas izmaiņām, bet ir apkopotī pašvaldību pārstāvju, tajā skaitā sociālo dienestu vadītāju sniegtie viedokļi. Pašlaik Labklājības ministrija turpina izvērtēt pētījuma rezultātus, norādot, ka visticamāk politikas veidošanai būs izmantojami tikai pētījuma ietvaros veikto aptauju rezultāti.
44. Revīzijā, vispārīgi iepazīstoties ar pētījuma ietvaros veikto pašvaldību saistošo noteikumu izvērtējumu³⁰ par tām pašvaldībām, kurās revīzijā ir veiktas pārbaudes, ir konstatēts, ka pētījumā nav ietverta pareiza informācija:
- 44.1. par maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu Kandavas novada, Rundāles novada, Rēzeknes pilsētas un Daugavpils pilsētas pašvaldībās, jo minētās pašvaldības faktiski nav ieviesušas maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu. Turklāt Daugavpils pilsētas pašvaldība saistošajos noteikumos lieto nevis maznodrošinātas, bet mazaizsargātas ģimenes (personas) statusu;
- 44.2. par ģimenēm (personām), kuras ir tiesīgas saņemt dzīvokļa pabalstu Liepājas pilsētas un Daugavpils pilsētas pašvaldībās – lai gan pētījumā ir norādīts, ka abas pašvaldības dzīvokļa pabalstu dažām kategorijām piešķir arī, nevērtējot ienākumus, revīzijā ir konstatēts, ka abās pašvaldībās dzīvokļa pabalsti tiek piešķirti tikai ģimenēm (personām) ar noteiktu ienākumu līmeni;
- 44.3. par Kuldīgas novada pašvaldības piešķirtajiem dzīvokļa pabalsta veidiem – Kuldīgas novadā dzīvokļa pabalsts nav paredzēts tikai cietā kurināmā iegādei individuālajās dzīvojamajās mājās dzīvojošajiem, bet tiek piešķirts arī centrālās apkures izdevumu segšanai;
- 44.4. par Daugavpils pilsētas pašvaldību, ka tā ir izmantojusi Ministru kabineta noteikumos³¹ paredzētās tiesības noteikt ikmēneša kredītmaksājuma apmēru, par kuru var samazināt ģimenes vidējos ienākumus. Daugavpils pilsētas pašvaldība minētās tiesības nav izmantojusi;
- 44.5. par Kandavas novada pašvaldībā noteikto vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā apmēru, jo minētais pabalsts saistošajos noteikumos vispār nav paredzēts. Pašvaldībā vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā faktiski tiek piešķirts tikai, ņemot vērā likuma³² normas;

²⁹ Valsts kancelejas 30.03.2012. rīkojums Nr.16 „Par pētījuma uzraudzību”.

³⁰ Starpziņojums par sociālās palīdzības pabalstu sistēmas Latvijā tiesiskā regulējuma un palīdzības finansēšanas shēmu, atbildības sadalījumu, kā arī sociālā atbalsta sistēmas izvērtējumu.

³¹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 17.punkts.

³² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

- 44.6. par Liepājas pilsētas pašvaldību, ka tā nav paredzējusi pabalstu mācību līdzekļu iegādei un pabalstu bērnu ēdināšanai izglītības iestādēs, jo pašvaldības saistošajos noteikumos³³ ir noteikts gan pabalsts skolas piederumu iegādei akcijā „Skolas soma”, gan pabalsts bērnu ēdināšanai.
45. Saskaņā ar noslēgto līgumu³⁴ pakalpojuma maksa par pētījuma izstrādi ir 30 990 EUR (ar PVN).

Secinājumi

46. Lai gan kopš 10.06.2010. Saeima ir apstiprinājusi Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam, kurā kā viena no atbalsta formām valstī esošo nabadzības risku mazināšanai ir paredzēta arī sociālā palīdzība, vienota un mērķtiecīga politikas plānošana sociālās palīdzības jomā ir uzsākta tikai 2014.gadā, paredzot tās ieviešanu uzsākt 2017.gadā.
47. Pastāv risks, ka pētījuma „Sākotnējās ietekmes (Ex-ante) novērtējums par iecerētajām strukturālajām reformām sociālās palīdzības politikas jomā” izstrādei izmantotie valsts budžeta līdzekļi un resursi ir izlietoti nelietderīgi un pētījums netiks izmantots valsts politikas veidošanā, jo plānotās reformas valsts sociālās palīdzības jomā ir uzsāktas, nesagaidot pētījuma rezultātus, turklāt ir apšaubāma arī pētījuma kvalitāte, jo tajā norādītā informācija ir neprecīza.

Ieteikums Labklājības ministrijai

48. Revīzijā Labklājības ministrijai netiek sniegts ieteikums valsts politikas sociālās palīdzības jomā izstrādei, jo revīzijas laikā ir uzsākta vienotas politikas izstrāde, kuras ieviešanu ir plānots uzsākt 2017.gadā.

Pašvaldību politika sociālās palīdzības jomā

Konstatējumi

49. Revīzijā, lai gūtu izpratni par pašvaldību veiktajām darbībām sociālās palīdzības politikas veidošanā un to īstenošanā, revīzijā ir analizēti:
- 49.1. četru plānošanas reģionu un 10 izlasē iekļauto pašvaldību izstrādātie politikas plānošanas dokumenti, noskaidrojot, vai tie ietver arī sociālo palīdzību un tās turpmākos attīstības virzienus;
- 49.2. 10 izlasē iekļauto sociālo dienestu veiktās darbības pašvaldības noteiktās sociālās palīdzības politikas īstenošanai.
50. Gan Rīgas, Kurzemes, Zemgales un Latgales plānošanas reģionu attīstības stratēģijās, gan, pamatojoties uz stratēģijām, izstrādātajās attīstības programmās paredzētie mērķi, prioritātes un rīcības virzieni ir vērsti tikai uz sociālo pakalpojumu attīstību, neparedzot noteiktu mērķi un rīcību sociālās palīdzības attīstībai. Latgales plānošanas reģiona attīstības programmā tam ir sniegts arī pamatojums: „*pakalpojums klientam rada efektīvāku sociālo atbalstu, tā ietekmi var novērtēt ilgtermiņā un pakalpojums atjauno klienta personīgos resursus un uzlabo dzīves kvalitāti*”³⁵.

³³ Liepājas pilsētas domes 03.07.2008. saistošo noteikumu Nr.22 „Par svētku pabalstiem” (spēkā līdz 18.02.2013.) 4.punkts, 20.12.2012. saistošo noteikumu Nr.27 „Par svētku pabalstiem” (spēkā no 19.02.2013.) 3.3.apakšpunkts un IV daļa un 27.10.2011. saistošie noteikumi Nr.13 „Par izglītojamo ēdināšanas maksas atvieglojumiem Liepājas vispārējās izglītības iestādēs”.

³⁴ Starp Valsts kanceleju un SIA „KPMG Baltics SIA” 28.12.2012. noslēgtā līguma Nr.117 3.1.apakšpunkts.

³⁵ Latgales plānošanas reģiona sociālo pakalpojumu attīstības programmas 2010.–2017.gadam Ievads (4.lpp.).

51. Revīzijā, iepazīstoties ar 10 izlasē iekļauto pašvaldību attīstības stratēģijām un attīstības programmām, ir konstatēts:
- 51.1. septiņas pašvaldības (Rēzeknes pilsēta, Jelgavas pilsēta, Daugavpils pilsēta, Ludzas novads, Rundāles novads, Liepājas pilsēta, Kandavas novads) to attīstības programmās, pamatojoties uz noteiktajiem stratēģiskajiem mērķiem, ir noteikušas arī attīstības virzienus un rīcības sociālās palīdzības turpmākai attīstībai, paredzot pienākumu vērtēt gan esošos pakalpojumus un to kvalitāti, kā arī veikt darbības sociālās palīdzības sistēmas uzlabošanai, tajā skaitā paaugstināt darbinieku kvalifikāciju un pakalpojumu pieejamību. Lielākā daļa no šīm pašvaldībām ir plānojušas, ka trūcīgo ģimeņu (personu) skaits vai arī pašvaldības izmaksas sociālās palīdzības sniegšanai vidējā plānošanas termiņā samazināsies;
  - 51.2. trīs pašvaldību (Siguldas novads, Rēzeknes novads un Kuldīgas novads) attīstības programmās ir sniegts sociālās palīdzības saņēmēju un tiem piešķirto pabalstu raksturojums un pabalstu izmaiņu dinamika, bet nav noteikti konkrēti rīcības virzieni un darbības sociālās palīdzības attīstībai.
52. Saskaņā ar likumu³⁶ pašvaldību sociālajiem dienestiem ir uzdevums novērtēt sociālā dienesta administrēto un pašvaldības finansēto sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības kvalitāti, veikt sociālās vides izpēti, noteikt problēmas, izstrādāt sociālo pakalpojumu attīstības koncepcijas, mērķprogrammas un priekšlikumus jaunu pakalpojumu ieviešanai un piedalīties pašvaldības attīstības plānu izstrādē.
53. Lai gan likumā³⁷ paredzētie uzdevumi ir iekļauti arī visu 10 izlasē iekļauto sociālo dienestu nolikumos, revīzijā, veicot pārbaudes par sociālo dienestu veiktajām darbībām pašvaldību noteikto sociālās palīdzības politiku īstenošanai, ir konstatēts turpmāk minētais:
- 53.1. divu pašvaldību sociālajos dienestos (Rēzeknes pilsēta un Kandavas novads) atbilstoši likumam³⁸ ir izstrādāta sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sistēmas attīstības stratēģija, kurā ir noteikti stratēģiskie mērķi un veicamie uzdevumi, kā arī tiek veikts sniegto pakalpojumu izvērtējums, kurā jau detalizēti tiek analizētas problēmas pakalpojumu sniegšanā un sniegti priekšlikumi nepieciešamo uzlabojumu veikšanai sociālās palīdzības sistēmas pilnveidošanai;
  - 53.2. Jelgavas pilsētas pašvaldības sociālajā dienestā regulārs sniegto pakalpojumu monitorings un to kvalitātes vērtēšana tiek veikta kvalitātes vadības sistēmas ietvaros;
  - 53.3. pārējiem septiņiem sociālajiem dienestiem atbilstoši likumam³⁹ nav izstrādātas sociālās palīdzības attīstības stratēģijas vai koncepcijas, pamatojot, ka sociālais dienests darbojas pašvaldības apstiprināto attīstības plānošanas dokumentu ietvaros, kas paredz arī sociālā dienesta uzdevumus sociālās politikas īstenošanai. No tiem:
    - 53.3.1. četros sociālajos dienestos (Kuldīgas novads, Ludzas novads, Liepājas pilsēta, Rēzeknes novads (tikai no 2013.gada)) ir veiktas atsevišķas darbības likumā⁴⁰ paredzēto uzdevumu izpildei, piemēram:

³⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

³⁷ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

³⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

³⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

⁴⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

- 53.3.1.1. ir veikta iedzīvotāju aptauja, lai noskaidrotu iedzīvotāju apmierinātību ar sniegto palīdzību, dažos gadījumos paredzot arī iedzīvotājiem iespēju sniegt viedokli par nepieciešamajiem atbalsta veidiem un par personu loku, kuram ir nepieciešams sociālais atbalsts;
- 53.3.1.2. Rēzeknes novadā 2014.gadā ir vērtēts, vai efektīvāk ir noteikt citu GMI līmeni noteiktai personu grupai, vai arī minētai personu grupai noteikt atsevišķu pabalstu, kas ir paredzēts jau noteiktas vajadzības nodrošināšanai;
- 53.3.2. trijos sociālajos dienestos (Rundāles novads, Daugavpils pilsēta un Siguldas novads) revidenti neguva pārliecību, ka sociālajā dienestā tiek veiktas darbības esošo pabalstu analīzei un jaunu pabalstu ieviešanai, piemēram:
  - 53.3.2.1. nav veiktas vai ir veiktas tikai vispārējas aptaujas par sniegto sociālo palīdzību, kuras rezultāti nav izmantojami, lai analizētu sociālo pabalstu sistēmu un nepieciešamību to uzlabot;
  - 53.3.2.2. netiek veikts izvērtējums par esošajiem pabalstiem, tajā skaitā noskaidrojot, vai tie nedublē citus noteiktos pabalstus;
  - 53.3.2.3. sociālais dienests nevar iesniegt dokumentus, kas apliecinātu, ka, ieviešot jaunus pakalpojumus, piemēram, pabalstu jubilejās, ir veikts izvērtējums, kāpēc tieši šis pakalpojums ir nepieciešams pašvaldības iedzīvotājiem un ir prioritārs pār citiem pakalpojumiem un kā tas ietekmēs pašvaldības iedzīvotāju pamatvajadzību nodrošināšanu;
  - 53.3.2.4. sociālās palīdzības nodrošināšanai nepieciešamie pašvaldības budžeta līdzekļi tiek noteikti, pamatojoties tikai uz iepriekšējā gada budžeta izpildes rādītājiem par pabalstu saņēmušo personu skaitu, nevis analizējot konkrētā pabalsta izmaksu dinamiku un nepieciešamību ģimenes (personas) pamatvajadzību nodrošināšanai.

Secinājums

54. Lai gan atbilstoši likumam⁴¹ pašvaldību sociālajiem dienestiem ir pienākums veikt sociālās vides izpēti, noteikt problēmas, izstrādāt sociālo pakalpojumu attīstības koncepcijas, mērķprogrammas un priekšlikumus jaunu pakalpojumu ieviešanai un piedalīties pašvaldību attīstības plānu izstrādē un minēto uzdevumu izpildi paredz arī pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti, kā arī sociālo dienestu nolikumi, pašvaldībās nepastāv vienota izpratne un pieeja, veicot sociālās vides izpēti, lai noteiktu efektīvāko palīdzības nodrošināšanas veidu.

Ieteikums Labklājības ministrijai

55. Labklājības ministrijai izvērtēt iespēju sniegt pašvaldību sociālajiem dienestiem metodisko atbalstu, lai veicinātu vienotu izpratni un pieeju par veicamajām darbībām likumā⁴² paredzēto uzdevumu izpildei.

⁴¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

⁴² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

Ieteikumi pašvaldībām

56. Revīzijā četriem⁴³ sociālajiem dienestiem ir sniegts ieteikums veikt ģimenēm (personām) piešķirto, gan arī atteikto palīdzības veidu analīzi, lai noskaidrotu gan esošo sociālās palīdzības veidu nepieciešamību un efektivitāti – vai tie nodrošina ģimeņu (personu) pamatvajadzību apmierināšanu, gan arī nepieciešamību tos pārstrukturizēt un izveidot jaunus palīdzības veidus, tā nodrošināt sociālajiem dienestiem likumā⁴⁴, pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sociālo dienestu nolikumos paredzēto uzdevumu veikšanu.

---

⁴³ Ieteikums ir sniegts arī Rēzeknes novada sociālajam dienestam, jo tas mērķtiecīgas un regulāras darbības sociālās palīdzības pabalstu sistēmas veidošanai ir uzsācis tikai 2013.gadā līdz ar sociālā dienesta vadītāja maiņu.

⁴⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.panta 7. un 8.punkts.

Trūcīgas ģimenes (personas) statusa tiesiskais regulējums

Ministru kabineta un pašvaldību noteiktie kritēriji trūcīgas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai

Konstatējumi

57. Ministru kabineta noteikumi⁴⁵ paredz, ka ģimene (persona) atzīstama par trūcīgu, ja tās ienākumi katram ģimenes loceklim pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz 128,06 EUR, kā arī:
- 57.1. ja tai nepieder naudas līdzekļu uzkrājumi, vērtspapīri vai īpašums, izņemot:
- 57.1.1. nekustamais īpašums vai tā daļa, kur savu dzīvesvietu deklarējis un dzīvo iesniedzējs un pārējās personas, kurā ir kopīga saimniecība ar iesniedzēju;
  - 57.1.2. bērna nekustamais īpašums un naudas līdzekļu uzkrājumi kredītiestādēs, ja nav bāriņtiesas atļaujas ar tiem rīkoties;
  - 57.1.3. dzīvokļa vai mājas iekārta, apģērbs, sadzīves priekšmeti, bērnu piederumi, kā arī cita manta un priekšmeti, kas pieder iesniedzējam un pārējām personām, kurām ir kopīga saimniecība ar iesniedzēju, un uz kuru nevar vērst piedziņu pēc izpildu dokumentiem saskaņā ar Civilprocesa likuma 1.pielikumu, izņemot minētā pielikuma 3.punktā norādītos naudas līdzekļus;
  - 57.1.4. pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktais kustamais un nekustamais īpašums;
  - 57.1.5. kapitāla daļas un akcijas, ja maksātnespējas procesa dēļ vai atbilstoši citu kompetentu institūciju nolēmumam īpašniekam nav iespēju rīkoties ar šo īpašumu;
- 57.2. ja tā nav noslēgusi uztura līgumu;
- 57.3. ja tā nesaņem ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas sniegtos pakalpojumus vai tā neatrodas ieslodzījumā;
- 57.4. ja persona darbības vecumā, kura nestrādā (nav uzskatāma par darba ņēmēju vai pašnodarbināto saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu”), ir reģistrējies Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbnieks, izņemot, ja persona ir⁴⁶:
- 57.4.1. invaliditātes pensijas, vecuma pensijas vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēja;
  - 57.4.2. sieviete grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā, viens no bērna vecākiem vai cita persona bērna kopšanas periodā;
  - 57.4.3. viens no bērna invalīda vecākiem, ja bērns nesaņem piemērotus aprūpes pakalpojumus;
  - 57.4.4. persona vecumā no 15 gadiem, kura iegūst izglītību klātienē vispārējās vidējās vai profesionālās vidējās izglītības iestādē vai ir pilna laika studējošais augstskolā.

⁴⁵ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2. un 19.punkts.

⁴⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 37.panta pirmā daļa.

58. Revīzijā, iepazīstoties ar visu 119 pašvaldību saistošajiem noteikumiem, ir konstatēts, ka Ministru kabineta noteikumos⁴⁷ paredzētās tiesības noteikt papildu īpašumu, kas nav jāņem vērā, novērtējot ģimenes (personas) materiālo stāvokli, ir izmantojušas 114 pašvaldības, no tām:
- 58.1. 91 pašvaldība ir noteikusi papildu kustamo mantu: vieglo automašīnu, traktortehniku, motociklu, motorolleru un mopēdu, kā arī laivu, dažos gadījumos paredzot arī papildu nosacījumus iegādes laikam un izlaides gadam. No minētajiem kustamās mantas veidiem:
- 58.1.1. 23 pašvaldības ir noteikušas vienu kustamo mantu – visbiežāk vieglo automašīnu;
- 58.1.2. 30 pašvaldības – divas;
- 58.1.3. 22 pašvaldības – trīs;
- 58.1.4. 12 pašvaldības – četras;
- 58.1.5. piecas (Auces novada pašvaldība), sešas (Ozolnieku novada pašvaldība), septiņas (Jelgavas novada pašvaldība) un deviņas (Durbes novada pašvaldība) kustamās mantas ir noteikušas pa vienai pašvaldībai;
- 58.2. 111 pašvaldības ir noteikušas no viena līdz sešiem nekustamiem īpašumiem, kas ģimenei (personai) var piederēt papildus Ministru kabineta noteikumos⁴⁸ paredzētajiem nekustamiem īpašumiem:
- 58.2.1. 27 pašvaldības ir noteikušas vienu nekustamo īpašumu, visbiežāk – zemi vai mežu;
- 58.2.2. 33 pašvaldības – divus nekustamos īpašumus;
- 58.2.3. 30 pašvaldības – trīs nekustamos īpašumus;
- 58.2.4. 18 pašvaldības – četrus nekustamos īpašumus;
- 58.2.5. divas pašvaldības (Jēkabpils pilsētas un Dagdas novada pašvaldības) ir noteikušas piecus nekustamos īpašumus, visbiežāk – zemi un/vai mežu, garāžu, citas nedzīvojamās ēkas, kā arī nekustamo īpašumu, kurā dzīvo pirmās un otrās pakāpes radnieki, kuriem nepieder nekustamais īpašums;
- 58.2.6. viena (Salacgrīvas novada pašvaldība) ir noteikusi sešus nekustamos īpašumus: mājāsaimniecības uzturēšanai izmantojamā lauksaimniecības zeme un mežs, zeme un mežs ārpus dzīvesvietas, garāža, kā arī nekustamais īpašums, kurā dzīvo pirmās pakāpes radnieki, kuriem nepieder nekustamais īpašums;

⁴⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.4.apakšpunkts.

⁴⁸ Atbilstoši Ministru kabineta 20.03.2010. noteikumiem Nr.299 (redakcijā, kas ir spēkā no 01.06.2012.), novērtējot ģimenes (personas) materiālo stāvokli, neņem vērā nekustamo īpašumu vai tā daļu, kur savu dzīvesvietu ir deklarējis un dzīvo iesniedzējs un pārējās personas, kurām ir kopīga saimniecība ar iesniedzēju, kā arī bērna nekustamo īpašumu, ja nav bāriņtiesas atļaujas ar tiem rīkoties.

- 58.3. 16 pašvaldības kā papildu kritēriju kustamiem un nekustamiem īpašumiem, kas nav jāņem vērā, novērtējot ģimenes (personas) materiālo stāvokli, ir noteikušas arī īpašumu kopējo vērtību, t.i.:
- 58.3.1. viena pašvaldība (Garkalnes novada pašvaldība) ir noteikusi, ka kustamo un nekustamo īpašumu kopējā vērtība nedrīkst pārsniegt 14 229 EUR;
- 58.3.2. 15 pašvaldības ir noteikušas, ka nekustamo īpašumu kopējā vērtība nedrīkst pārsniegt no 1423 EUR līdz 11 383 EUR.
59. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu projekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumam (anotācijai)⁴⁹ pašvaldībām Ministru kabineta noteikumos⁵⁰ ir piešķirta rīcības brīvība noteikt ģimenei (personai) piederošo papildu kustamo un nekustamo mantu, jo pašvaldības ir norādījušas, ka valstī esošās atšķirīgās situācijas dēļ ir nepieciešams elastīgāks regulējums attiecībā uz ģimenei (personai) piederošo nekustamo un kustamo mantu, jo ir atšķirīga iespēja realizēt īpašumu vai to izmantot pamatvajadzību nodrošināšanai, kā arī attiecībā uz automašīnu nepieciešamību, jo laukos un pilsētā ir atšķirīgas iespējas izmantot sabiedrisko transportu.
60. Revīzijā, veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir konstatēts, ka:
- 60.1. vismaz trīs pašvaldības (Rundāles novads, Siguldas novads, Rēzeknes novads), nosakot papildu kritērijus ģimenei (personai) piederošajai mantai, nav veikušas pietiekamas darbības iedzīvotāju, kuriem ir nepieciešama sociālā palīdzība, mantiskā stāvokļa izvērtēšanai, t.i.:
- 60.1.1. revidējamā laikā divas pašvaldības (Siguldas novads un Rundāles novads) trūcīgas ģimenes (personas) statusu piešķir arī ģimenēm (personām), kurām pieder transportlīdzekļi, lai gan saistošie noteikumi to neparedzēja, to pamatojot, ka transportlīdzeklis ģimenei (personai) ir nepieciešams ikdienas darbību veikšanai;
- 60.1.2. Rēzeknes novada pašvaldība nav novērtējusi, ka ģimenēm (personām) var piederēt arī traktortehnika, kas tiek izmantota un ir nepieciešama piemājas saimniecības uzturēšanai un iztikas līdzekļu gūšanai. Atbilstoši Valsts sekretāru sanāksmē izsludinātajiem grozījumiem Ministru kabineta noteikumos⁵¹ ir plānots, ka no 01.01.2015., lai motivētu trūcīgās ģimenes (personas) nodrošināt sevi ar iztikas līdzekļiem, novērtējot ģimenes (personas) ienākumus trūcīgas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai, netiks ņemti vērā ģimenes ienākumi no lauksaimnieciskās ražošanas piemājas saimniecībā vai personīgajā lauksaimniecībā, ja minētie ienākumi nepārsniedz 2845,74 EUR gadā. Tāpēc pašvaldībām būtu jāizvērtē, vai kā papildu īpašums nav nosakāma arī traktortehnika piemājas saimniecības uzturēšanai un iztikas līdzekļu gūšanai;

⁴⁹ 02.05.2012. Labklājības ministrijas sagatavotais Ministru kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 30.marta noteikumos Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁵⁰ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.4.apakšpunkts.

⁵¹ Ministru kabineta noteikumu projekts „Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 30.marta noteikumos Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” (izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē 25.09.2014., protokols Nr.37 14šVSS-867).

- 60.2. Liepājas pilsētas pašvaldība ir paredzējusi, ka transportlīdzeklis var piederēt tikai daudz bērnu ģimenēm un ģimenēm, kurās ir persona ar invaliditāti, pamatojot, ka pilsētā ir pieejams sabiedriskais transports, turklāt transportlīdzekļa uzturēšanai ir nepieciešami naudas līdzekļi;
- 60.3. Daugavpils pilsētas pašvaldība saistošajos noteikumos⁵² ir paredzējusi, ka par īpašumu netiek uzskatīts īpašums, ar kuru tiesības rīkoties ir aprobežotas ar likumu, vai arī ar tiesas lēmumu vai ar līgumu un šāds aprobežojums ir reģistrēts zemesgrāmatā. Revidentu vērtējumā, nosakot šādus vispārīgus ierobežojumus kā „aprobežots ar likumu” (piemēram, servitūti, aizsargjoslas) vai „aprobežots ar līgumu” (piemēram, hipotēka, atsavināšanas ierobežojums bez saskaņošanas ar noteiktu personu), Daugavpils pilsētas pašvaldība nav izpratusi minēto aprobežojumu juridisko būtību, t.i., ka ne vienmēr tie ierobežo ģimenes (personas) tiesības veikt darbības īpašuma atsavināšanai vai arī iznomāšanai, lai gūtu papildu ienākumus sociālās situācijas uzlabošanai.
61. Revīzijā ir arī konstatēts, ka sociālo dienestu darbinieki neizprot Ministru kabineta noteikumos⁵³ paredzēto terminu „ģimenei (personai) piederošie vērtspapīri”, jo nevarēja revidentiem paskaidrot, kāda informācija klientam ir pieprasāma, bet norādīja, ka līdz šim nav bijuši gadījumi, kad klients iztikas līdzekļu deklarācijā ir norādījis informāciju par vērtspapīriem. Turklāt sociālajam dienestam nav iespējams arī pārbaudīt šādu informāciju.
62. Saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgus likumu⁵⁴ pastāv vairāki vērtspapīru veidi, piemēram, kapitāla vērtspapīri – akcijas un tām pielīdzināmi pārvedami vērtspapīri, kas nodrošina līdzdalību kapitālsabiedrības kapitālā, parāda vērtspapīri – obligācijas vai cita veida pārvedami vērtspapīrizēti parādi u.c. Saskaņā ar likumu „Par privatizācijas sertifikātiem”⁵⁵ pastāv valsts piešķirtie dematerializētie vērtspapīri – privatizācijas sertifikāti, kurus var izlietot kā maksāšanas līdzekli, privatizējot valsts vai pašvaldību īpašumu.
63. Revīzijā Labklājības ministrija sniedza skaidrojumu, ka *termina „vērtspapīri” skaidrojums ir jāskatās kontekstā ar Finanšu instrumentu tirgus likumu un, izvērtējot ģimenes (personas) mantisko stāvokli, ir izvērtējami visi ģimenei (personai) piederošie vērtspapīri. Ja sākotnēji, izstrādājot Ministru kabineta noteikumus, tika pieņemts, ka trūcīgai ģimenei (personai) nevar piederēt vērtspapīri, jo pirms vērsšanās pēc sociālās palīdzības tie ir jāatsavina, piemērojot šo normu praksē, ir konstatēts, ka visos gadījumos vērtspapīrus nav iespējams atsavināt. Tāpēc, lai sasniegtu taisnīgāko un efektīvāko rezultātu, sociālajiem dienestiem šī norma ir jāinterpretē un, ja ģimenei ir nepieciešama sociālā palīdzība, tā ģimenei ir arī jāpiešķir*⁵⁶.
64. Revidentu vērtējumā finanšu instrumentu joma ir specifiska un nav saistīta ar sociālo dienestu darbības sfēru, turklāt ir jāņem vērā, ka visos sociālajos dienestos nav speciālistu, kas noteiktu, vai personām piederošos vērtspapīrus ir iespējams izmantot ienākumu gūšanai.

⁵² Daugavpils pilsētas domes 26.07.2012. saistošo noteikumu Nr.15 „Īpašuma novērtēšanas kritēriji” 2.4. un 2.5.apakšpunkts.

⁵³ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”.

⁵⁴ Finanšu instrumentu tirgus likums.

⁵⁵ Likums „Par privatizācijas sertifikātiem”.

⁵⁶ Labklājības ministrijas 09.09.2014. vēstule Nr.35-1-03/1827 „Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-4/2014”.

Konstatējumi

65. Lai ģimenei (personai) piešķirtu trūcīgas ģimenes (personas) statusu, tai ir jāiesniedz pašvaldības sociālajā dienestā:
  - 65.1. iesniegums par ģimenes (personas) atzīšanu par trūcīgu⁵⁷;
  - 65.2. Ministru kabineta noteikumu pielikumā norādītā iztikas līdzekļu deklarācija⁵⁸;
  - 65.3. izziņas par ienākumiem, ja nepieciešamā informācija nav pašvaldības un valsts datu reģistros⁵⁹.
66. Persona, kura ir pieprasījusi ģimenei (personai) piešķirt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, deklarācijā norāda šādus ģimenes (personas) ienākumus:
  - 66.1. par pēdējiem pilniem trim kalendāra mēnešiem⁶⁰:
    - 66.1.1. ienākumi no algota darba;
    - 66.1.2. valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti, atlīdzības un pensijas (ieskaitot piemaksu pie pensijas), valsts sociālos pabalstus, stipendijas, kompensācijas, uzturlīdzekļus;
    - 66.1.3. atsevišķi dzīvojoša laulātā vai bērna vecāka sniegto materiālo atbalstu;
    - 66.1.4. citus ienākumus;
  - 66.2. ienākumus no nekustamā īpašuma un kustamā īpašuma pārdošanas, kas gūti pēdējo 12 kalendāra mēnešu laikā pirms iesnieguma iesniegšanas. Deklarācijā norādāmo vidējo ienākumu apmēru mēnesī aprēķina, ņemot vērā periodu no darījuma brīža līdz iesnieguma iesniegšanai pašvaldības sociālajā dienestā, izņemot summu, kas izlietota vienīgās dzīvesvietas nodrošināšanai⁶¹;
  - 66.3. ieņēmumus no saimnieciskās vai profesionālās darbības, kā arī subsīdijas lauksaimniecībai un lauku attīstībai par pēdējiem trim kalendāra mēnešiem vai par laikposmu no iepriekšējā gada 1.janvāra līdz 31.decembrim. Deklarācijā norādāmo vidējo ienākumu apmēru mēnesī aprēķina, ņemot vērā ieņēmumu periodu⁶².
67. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem⁶³, novērtējot ģimenes (personas) ienākumus:
  - 67.1. pašvaldības sociālais dienests par ienākumiem neuzskata piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu, bērna invalīda kopšanas pabalstu, pabalstu invalīdam, kuram ir nepieciešama kopšana, pabalstu par asistenta izmantošanu, pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdam, kuram ir apgrūtināta pārvietošanās, pabalstu ar celiakiju slimam bērnam, pabalstu bērna piedzimšanas

⁵⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 3.punkts.

⁵⁸ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 5.punkts un 1.pielikums.

⁵⁹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 5.punkts.

⁶⁰ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1.apakšpunkts.

⁶¹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.2.apakšpunkts.

⁶² Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.¹punkts.

⁶³ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”.

- un personas nāves gadījumā, pašvaldības iepriekš izmaksātos sociālās palīdzības pabalstus un sociālās garantijas bārenim un bez vecāku gādības palikušam bērnam pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās, kā arī naudas līdzekļus, kas iegūti no labdarības fondiem, studējošā kredītu un sociālo kampaņu rezultātā gūto materiālo labumu⁶⁴;
- 67.2. pašvaldības sociālais dienests ienākumu apmēru samazina par to summu, kuru persona maksā kā uzturlīdzekļus bērnam, bet nepārsniedzot valstī noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru katram bērnam (bērnam līdz septiņu gadu vecumam – 25%, bērnam no septiņiem līdz 18 gadiem – 30% no valstī noteiktas minimālās mēneša darba algas⁶⁵), izņemot gadījumu, kad uzturlīdzekļi tiek maksāti pēc izpildu raksta⁶⁶;
- 67.3. pašvaldība saistošajos noteikumos var noteikt ikmēneša kredītmaksājuma apmēru, par kuru pašvaldības sociālais dienests samazina ienākumu summu, aprēķinot vidējos ienākumus⁶⁷;
- 67.4. ja deklarācijas iesniegšanas laikā kādam ģimenes loceklim (personai) nav ienākumu, izņemot ģimenes valsts pabalstu, bet iepriekšējo triju kalendāra mēnešu laikā šīs personas vidējie ienākumi bija vienādi ar vai mazāki par attiecīgā gada 1.janvārī valstī spēkā esošās minimālās mēneša darba algas apmēru, novērtējot ģimenes (personas) ienākumus un materiālo stāvokli, šīs personas ienākumus neņem vērā⁶⁸.
68. Revīzijā, iepazīstoties ar visu 119 pašvaldību saistošajiem noteikumiem, ir konstatēts, ka Ministru kabineta noteikumos⁶⁹ paredzētās tiesības noteikt ikmēneša kredītmaksājuma apmēru, par kuru var samazināt ģimenes (personas) vidējos ienākumus, ir izmantojušas 11 pašvaldības, no tām:
- 68.1. viena pašvaldība (Ogres novada pašvaldība) ir noteikusi, ka tie tiek samazināti par kredītmaksājumiem ģimenes vienīgā mājokļa iegādei, nenosakot ierobežojumu kredītmaksājuma apmēram;
- 68.2. 10 pašvaldības ir noteikušas, ka ienākumus var samazināt par kredītmaksājuma apmēru, kas nepārsniedz no 64 EUR⁷⁰ līdz 320 EUR⁷¹.

---

⁶⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.panta trešā daļa un Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 14.punkts.

⁶⁵ Ministru kabineta 15.01.2013. noteikumu Nr.37 „Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam” 2.punkts.

⁶⁶ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 16.punkts.

⁶⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 17.punkts.

⁶⁸ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 18.punkts.

⁶⁹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 17.punkts.

⁷⁰ Nīcas novada pašvaldība.

⁷¹ Garkalnes novada pašvaldība.

69. Veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir arī konstatēts, ka sociālo dienestu darbinieki neizprot Ministru kabineta noteikumos⁷² paredzēto ienākumu veidu „saņemtās kompensācijas”, kas ir jāņem vērā, novērtējot ģimenes (personas) ienākumus par pēdējiem trim mēnešiem, t.i.:
- 69.1. divas pašvaldības (Daugavpils pilsēta un Liepājas pilsēta) norādīja, ka par kompensāciju uzskata darba devēja izmaksātās kompensācijas, tajā skaitā par darbaspēju zudumu;
  - 69.2. divas pašvaldības (Kuldīgas novads un Rēzeknes pilsēta) norādīja, ka par kompensāciju uzskata no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras saņemtos pabalstus vai atlīdzības, piemēram, pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās, vai atlīdzību par ārstēšanās un rehabilitācijas izdevumiem sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību;
  - 69.3. divas pašvaldības (Kuldīgas novads un Rēzeknes novads) norādīja, ka ar kompensāciju saprot Lauku atbalsta dienesta izmaksātās subsīdijas lauksaimniecībai un lauku attīstībai;
  - 69.4. piecu sociālo dienestu darbinieki⁷³ nevarēja revidentiem izskaidrot minēto terminu, norādot, ka praksē nav bijuši gadījumi, kad klients iztikas līdzekļu deklarācijā ir norādījis šādu informāciju.
70. Arī Labklājības ministrija revidentiem nevarēja izskaidrot minētā termina būtību, norādot, ka tiesību normā paredzētajā trīs mēnešu periodā ir jāņem vērā jebkādas kompensācijas, jo šādi maksājumi veido personas ienākumus. Turklāt Labklājības ministrija nav saņēmusi no sociālajiem dienestiem lūgumu sniegt termina „saņemtās kompensācijas” skaidrojumu⁷⁴.
71. Revīzijā ir konstatēts, ka normatīvajos aktos ir paredzēti vairāki kompensāciju veidi, piemēram, valsts izmaksātā kompensācija fiziskajai personai, kura Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā ir atzīta par cietušo⁷⁵, kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem⁷⁶.
72. Lai gan Ministru kabineta noteikumos⁷⁷ personai izmaksātās kompensācijas ir pielīdzinātas regulāri izmaksājamo ienākumu veidiem, revidentu vērtējumā pēc savas būtības tās nav regulāras, tāpēc ir pielīdzināmas to ienākumu veidiem⁷⁸, kas ir gūti pēdējo 12 mēnešu laikā.

---

⁷² Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1.2.apakšpunkts.

⁷³ Jelgavas pilsētas, Siguldas novada, Rundāles novada, Ludzas novada un Kandavas novada pašvaldības.

⁷⁴ Labklājības ministrijas 09.09.2014. vēstule Nr.35-1-03/1827 „Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-4/2014”.

⁷⁵ Likums „Par valsts kompensāciju cietušajiem”.

⁷⁶ Ministru kabineta 17.09.2013. noteikumi Nr.891 „Noteikumi par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, par kuriem pienākas kompensācija, tās izmaksas nosacījumiem, kārtību un apmēru”.

⁷⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1.2.apakšpunkts.

⁷⁸ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.2.apakšpunkts un 13.1.punkts.

Konstatējums

73. Revīzijā ir konstatēts, ka trūcīgas ģimenes (personas) statuss piešķir ģimenei (personai) tiesības saņemt ne tikai pašvaldības noteikto sociālo palīdzību, bet arī valsts noteiktos pakalpojumus vai labumus:
- 73.1. nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu 90% apmērā no aprēķinātās nodokļa summas par to periodu, kurā nodokļa maksātājs atbilst trūcīgas ģimenes (personas) statusam⁷⁹;
  - 73.2. valsts nodrošināto juridisko palīdzību⁸⁰;
  - 73.3. atbrīvojumu no pacienta iemaksas⁸¹ un līdzmaksājuma kompensējamiem medikamentiem⁸²;
  - 73.4. atbrīvojumu no valsts nodevas par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju⁸³;
  - 73.5. tiesības uz valsts nodevas par atteikšanos no Latvijas pilsonības vai par Latvijas pilsonības atjaunošanu atvieglojumu⁸⁴;
  - 73.6. atbilstoši likumam⁸⁵ persona var pretendēt uz atbrīvošanu no tiesas izdevumu samaksas (lēmumu par atbrīvojumu, vērtējot personas ienākuma līmeni, pieņem tiesa).

Secinājumi

74. Lai gan Ministru kabineta noteikumu⁸⁶ mērķis, piešķirot pašvaldībām rīcības brīvību noteikt īpašumu, kas ģimenei (personai) var piederēt papildu Ministru kabineta noteikumos⁸⁷ paredzētajam, kā arī samazināt ģimenes (personas) vidējos ienākumus par kredītmaksājumu apmēru, ir reģiona sociālajai situācijai atbilstoša trūcīgas ģimenes (personas) tiesiskā regulējuma izveide, kas nodrošina visām pašvaldībā dzīvojošām ģimenēm (personām) tiesības saņemt tām nepieciešamo sociālo palīdzību, tomēr izveidotais tiesiskais regulējums nenodrošina iespēju ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, kas ir priekšnoteikums ne tikai sociālās palīdzības, bet arī dažādu valsts noteikto tiesisko labumu saņemšanai, jo:
- 74.1. piecas pašvaldības vispār nav izmantojušas likumā⁸⁸ un Ministru kabineta noteikumos⁸⁹ paredzētas tiesības noteikt īpašumu, kas ģimenei (personai) var

⁷⁹ Likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 5.panta 1.¹daļa.

⁸⁰ Valsts nodrošinātās juridiskas palīdzības likuma 3.panta otrās daļas 1.punkts.

⁸¹ Ministru kabineta 19.12.2006. noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 10.17.apakšpunkts (spēkā līdz 31.12.2013.) un 17.12.2013. noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 23.16.apakšpunkts (spēkā no 01.01.2014.).

⁸² Ministru kabineta 31.10.2006. noteikumu Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” 3.¹punkts.

⁸³ Ministru kabineta 30.06.2009. noteikumu Nr.720 „Noteikumi par valsts nodevas apmēru, samaksas kārtību un atvieglojumiem par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju” 4.6.apakšpunkts.

⁸⁴ Ministru kabineta 24.09.2013. noteikumu Nr.1004 „Noteikumi par valsts nodevu par atteikšanos no Latvijas pilsonības un Latvijas pilsonības atjaunošanu” 3.punkts.

⁸⁵ Civilprocesa likuma 43.panta ceturtdā daļa.

⁸⁶ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 17.punkts un 19.4.apakšpunkts.

⁸⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.4.apakšpunkts.

⁸⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33.panta otrā daļa.

⁸⁹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.4.apakšpunkts.

piederēt papildu Ministru kabineta noteikumos⁹⁰ paredzētajam, bet 114 pašvaldības to ir izmantojušas, turklāt paredzot atšķirīgu īpašumu daudzumu – līdz deviņiem kustamiem īpašumiem un līdz pat sešiem nekustamiem īpašumiem;

74.2. tikai 11 pašvaldības ir izmantojušas Ministru kabineta noteikumos⁹¹ paredzētās tiesības noteikt ikmēneša kredītmaksājuma apmēru, par kuru samazina ģimenes (personas) vidējos ienākumus.

75. Pašvaldībām nav izpratnes par Ministru kabineta noteikumos⁹² lietotajiem kritērijiem „ģimenei (personai) piederošie vērtspapīri”, kas liedz iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, un „saņemtās kompensācijas”, kas ir jāņem vērā, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, tāpēc pastāv risks, ka minētie kritēriji ir formāli un netiek ņemti vērā, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus un materiālo stāvokli. Turklāt revidentu ieskatā saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem⁹³ ģimenes (personas) saņemtās kompensācijas ir pielīdzināmas to ienākumu veidiem, kas ir gūti pēdējo 12 mēnešu laikā, nevis regulāri izmaksājamo ienākumu veidiem⁹⁴.

Ieteikumi Labklājības ministrijai

76. Lai nodrošinātu iespēju ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu un saņemt normatīvajos aktos paredzētos tiesiskos labumus, Labklājības ministrijai:

76.1. izvērtēt iespēju Ministru kabineta noteikumos⁹⁵ precizēt kritērijus īpašumiem, kas ģimenei (personai) var piederēt papildu Ministru kabineta noteikumos⁹⁶ paredzētajiem, kā arī ģimenes (personas) kredītmaksājumiem, nosakot to maksimālo apmēru;

76.2. veicināt, ka pašvaldībām ir vienota izpratne, izmantojot Ministru kabineta noteikumos⁹⁷ paredzēto rīcības brīvību, nosakot ģimenei (personai) piederošos papildu īpašumus un paredzot tiesības noteikt ikmēneša kredītmaksājuma apmēru, par kuru samazina ģimenes (personas) vidējos ienākumus.

77. Lai nodrošinātu, ka Ministru kabineta noteikumos⁹⁸ iekļautie kritēriji trūcīgas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai nav formāli, Labklājības ministrijai veikt darbības pašvaldību vienotas izpratnes nodrošināšanai par kritērijiem „ģimenei (personai)

---

⁹⁰ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.punkts.

⁹¹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 17.punkts.

⁹² Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2.1. un 13.1.2.apakšpunkts.

⁹³ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1.2.apakšpunkts.

⁹⁴ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.2.apakšpunkts un 13.1.punkts.

⁹⁵ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”.

⁹⁶ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.1. un 19.2.apakšpunkts.

⁹⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.4.apakšpunkts.

⁹⁸ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2.1. un 13.1.2.apakšpunkts.

piederošie vērtspārīri” un „saņemtās kompensācijas”, kā arī izvērtēt iespēju saņemtās kompensācijas pielīdzināt to ienākumu veidiem, kas ir gūti pēdējo 12 mēnešu laikā⁹⁹.

Maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa tiesiskais regulējums

Konstatējumi

78. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā nav ietverta maznodrošinātas ģimenes (personas) definīcija. Minētais termins ir lietots tikai likumā¹⁰⁰ definētajā sociālās palīdzības mērķī, nosakot, ka sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušajām trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbaspējīgo personu līdzdarbību savas sociālās situācijas uzlabošanā.
79. Maznodrošinātas personas statuss ir definēts likumā „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”¹⁰¹ un likumā „Par dzīvojamo telpu īri”¹⁰², paredzot, ka par maznodrošinātu atzīstama persona, kuras ienākumi un materiālais stāvoklis nepārsniedz attiecīgās pašvaldības domes noteikto līmeni, kas savukārt nedrīkst būt zemāks par trūcīgas personas ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni, kādu, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu, noteicis Ministru kabinets. Personai, kura atzīta par maznodrošinātu, tiek izsniegta šo statusu apliecinoša izziņa.
80. Revīzijā, iepazīstoties ar visu 119 pašvaldību saistošajiem noteikumiem, ir konstatēts:
  - 80.1. 82 pašvaldības saistošajos noteikumos ir paredzējušas ģimenēm (personām) piešķirt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu;
  - 80.2. 12 pašvaldības (piemēram, Rēzeknes novada, Jelgavas pilsētas, Rēzeknes pilsētas, Kandavas novada, Ludzas novada pašvaldības) revidējamā laikā saistošajos noteikumos lieto maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, taču maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni ir pielīdzinājušas trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmenim, tā faktiski nenodrošinot maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa ieviešanu atbilstoši likumam¹⁰³;
  - 80.3. 25 pašvaldības revidējamā laikā nebija noteikušas maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu (piemēram, Rundāles novada, Daugavpils pilsētas, Alsungas novada, Dagdas novada pašvaldības u.c.), no tām divas pašvaldības (Daugavpils pilsētas un Varakļānu novada pašvaldības) saistošajos noteikumos lieto terminu „mazaizsargāta persona”, kas tiek lietots normatīvajos aktos par sabiedriskā labuma organizāciju darbību¹⁰⁴ un paredz daudz plašāku personu loku:

⁹⁹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.2.apakšpunkts un 13.¹punkts.

¹⁰⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32.pants.

¹⁰¹ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.panta sestā daļa.

¹⁰² Likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 36.¹panta otrā daļa.

¹⁰³ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.panta sestā daļa.

¹⁰⁴ Atbilstoši Ministru kabineta 11.01.2005. noteikumiem Nr.32 „Noteikumi par sociāli mazaizsargāto personu grupām”, kas ir izdoti, pamatojoties uz Sabiedriskā labuma organizāciju likumu, mazaizsargāto personu grupas ir ģimenes, kuras audzina trīs un vairāk bērnus; nepilnās ģimenes; invalīdi; personas virs darbaspējas vecuma; 15–25 gadus veci jaunieši; personas, kuras atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm; ilgstošie bezdarbnieki; bezpajumtnieki; cilvēktirdzniecības upuri; politiski represētās personas; personas, kurām stihisku nelaimju vai dabas katastrofu dēļ ir nodarīts kaitējums, vai viņu ģimenes; Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieki un viņu ģimenes, Černobiļas atomelektrostacijas avārijas dēļ cietušās personas un viņu ģimenes; personas ar alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vielu, azartspēļu vai datorspēļu atkarības problēmām un viņu ģimenes; ģimenes, kuras audzina bērnu invalīdu; bērni; no vardarbības cietušās personas.

- 80.3.1. Varakļānu novada pašvaldības saistošajos noteikumos lietotais termins „mazaizsargāta persona” atbilst minētajā normatīvajā aktā¹⁰⁵ lietotajam terminam;
- 80.3.2. Daugavpils pilsētas domes saistošo noteikumu izpratnē „mazaizsargāta persona” ir arī Ļeņingradas blokādi pārcietušais iedzīvotājs, bijušais mazgadīgo koncentrācijas nometnes ieslodzītais, 70, 80, 90 vai 100 gadu vecumu sasniegusi persona u.c.
81. Salīdzinot 80.1.apakšpunktā minēto 82 pašvaldību noteikto ienākumu līmeni, kuru nepārsniedzot, ģimene (persona) ir atzīstama par maznodrošinātu, ir konstatēts:
- 81.1. 79 pašvaldības ienākumu līmeni ir noteikušas no 142 EUR līdz 285 EUR apmērā, no tām deviņas pašvaldības atsevišķām iedzīvotāju kategorijām ienākumu līmeni ir noteikušas līdz par 356 EUR (pensionāriem, invalīdiem, bērniem, atsevišķi dzīvojošām vientuļām personām u.c.). Piemēram, Rīgas pilsētas pašvaldība maznodrošinātas ģimenes ienākumu līmeni ir noteikusi līdz 285 EUR, bet atsevišķi dzīvojošiem vecuma vai invaliditātes pensijas saņēmējiem – līdz 356 EUR;
- 81.2. 25 pašvaldības ienākumu līmeni ir noteikušas no 50% līdz 100% apmērā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas, no tām sešas pašvaldības atsevišķām iedzīvotāju kategorijām ienākumu līmenim ir paredzējušas atšķirīgu apmēru procentos (pensionāriem, invalīdiem, bērniem, atsevišķi dzīvojošām vientuļām personām u.c.). Piemēram, Aizputes novada pašvaldība maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu līmeni ir noteikusi 60% apmērā no attiecīgā gada 1.janvārī spēkā esošās valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas, Jēkabpils pilsētas pašvaldība – 65%, bet Garkalnes novada pašvaldība – 90% apmērā;
- 81.3. viena pašvaldība (Alojas novada pašvaldība) ienākumu līmeni ir noteikusi 70% apmērā no Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes publicētā valstī noteiktā iztikas minimuma (iztikas minimuma preču un pakalpojuma groza vērtība) jeb 177 EUR apmērā, bet atsevišķi dzīvojošam vecuma vai invaliditātes pensijas saņēmējam – 80% apmērā jeb 202 EUR, lai gan 2014.gadā Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvalde iztikas minimuma apmēru vairs neaprēķina¹⁰⁶;
- 81.4. viena pašvaldība (Amatas novada pašvaldība) ienākumu līmeni ir noteikusi 130% apmērā no trūcīgai ģimenei (personai) noteiktā ienākuma līmeņa;
- 81.5. viena pašvaldība (Jelgavas novada pašvaldība) ienākumu līmeni ir noteikusi trīskāršā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā –192 EUR.
82. Revīzijā ir arī konstatēts, ka no 01.02.2014. Siguldas novada pašvaldībā saistošajos noteikumos¹⁰⁷ vienlaikus ir paredzēti divi maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmeņi – palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanai un sociālās palīdzības saņemšanai. Tā kā abos gadījumos ģimenei (personai) tiek izsniegta izziņa par ģimenes (personas) atbilstību maznodrošinātas ģimenes

¹⁰⁵ Ministru kabineta 11.01.2005. noteikumi Nr.32 „Noteikumi par sociāli mazaizsargāto personu grupām”.

¹⁰⁶ Ministru kabineta 17.12.2013. noteikumi Nr.1474 „Noteikumi par Valsts statistiskās informācijas programmu 2014.gadam”.

¹⁰⁷ Siguldas novada domes 20.02.2008. saistošo noteikumu Nr.5 „Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par maznodrošinātu pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājuma risināšanai” 3.punkts un 20.11.2013. saistošo noteikumu Nr.50 „Par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Siguldas novadā” (spēkā no 01.02.2014.) 20.punkts.

(personas) statusam, revīzijā sociālais dienests nevarēja izskaidrot, kuri saistošie noteikumi¹⁰⁸ ir jāpiemēro, vērtējot ģimenes (personas) tiesības uz maznodrošinātām ģimenēm (personām) paredzētajiem nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem.

83. Lielākā daļa pašvaldību maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai ir noteikušas tādas pašus kritērijus ģimenes (personas) mantiskajam stāvoklim kā trūcīgas ģimenes (personas) statusam, bet dažas pašvaldības ir noteikušas arī papildu ierobežojumus, piemēram, attiecībā uz ģimenes (personas) parādsaistībām (Amatas novada un Alūksnes novada pašvaldība).
84. Revīzijā, apkopojot informāciju par pakalpojumiem vai citiem tiesiskajiem labumiem, kurus ģimene (persona) var saņemt, pamatojoties uz maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, ir konstatēts, ka minētais statuss dod tiesības ģimenei (personai) saņemt ne tikai pašvaldības noteikto sociālo palīdzību, bet arī:
  - 84.1. saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu līdz 90% apmērā¹⁰⁹;
  - 84.2. saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību¹¹⁰;
  - 84.3. pretendēt uz atbrīvošanu no tiesas izdevumu samaksas (lēmumu par atbrīvojumu, vērtējot personas ienākuma līmeni, pieņem tiesa)¹¹¹;
  - 84.4. no 01.01.2015. – tiesības saņemt elektroenerģijas pakalpojumu par samazinātu tarifa cenu¹¹².

Secinājums

85. Lai gan normatīvajos aktos¹¹³ tiek lietots maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss, paredzot maznodrošinātām ģimenēm (personām) tiesības uz dažāda veida tiesiskajiem labumiem, valstī nav noteikts vienots ienākumu un materiālā stāvokļa līmenis minētā statusa iegūšanai, atstājot to pašvaldību kompetencē. Tā kā no 119 pašvaldībām atbilstoši likuma¹¹⁴ mērķim revidējamā laikā maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu bija ieviesušas tikai 82 pašvaldības, turklāt paredzot dažādu ienākumu līmeni līdz pat 356 EUR uz vienu ģimenes locekli, ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni nebija vienādu tiesību iegūt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu un saņemt normatīvajos aktos paredzētos tiesiskos labumus.

---

¹⁰⁸ Siguldas novada domes 20.02.2008. saistošo noteikumu Nr.5 „Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par maznodrošinātu pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājuma risināšanai” 3.punkts un 20.11.2013. saistošo noteikumu Nr.50 „Par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Siguldas novadā” (spēkā no 01.02.2014.) 20.punkts.

¹⁰⁹ Likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 5.panta 1.¹daļa.

¹¹⁰ Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3.panta otrās daļas 1.punkts.

¹¹¹ Civilprocesa likuma 43.panta ceturtnā daļa.

¹¹² 18.09.2014. likums „Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā” (spēkā no 01.01.2015.).

¹¹³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32.pants, likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.panta sestā daļa, likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 36.¹panta otrā daļa, likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli” 5.panta 1.¹daļa, Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3.panta otrās daļas 1.punkts, Civilprocesa likuma 43.panta ceturtnā daļa un 18.09.2014. likums „Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā” (spēkā no 01.01.2015.).

¹¹⁴ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.panta sestā daļa.

Ieteikums Labklājības ministrijai

86. Lai nodrošinātu maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanu atbilstoši likumā¹¹⁵ noteiktajam mērķim un vienotu statusa lietošanu, aicinām Labklājības ministriju:
- 86.1. izvērtēt iespēju likumā¹¹⁶ noteikt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanas kritērijus, tā nodrošinot, ka ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli ir tiesības saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu;
  - 86.2. veikt darbības, lai veicinātu pašvaldību izpratni par maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanu un tā ietekmi uz ģimenes (personas) tiesībām saņemt sociālo atbalstu.

Ieteikumi pašvaldībām

87. Lai neierobežotu ģimeņu (personu) tiesības saņemt normatīvajos aktos maznodrošinātām ģimenēm (personām) paredzētos tiesiskos labumus:
- 87.1. revīzijā četrām¹¹⁷ no 10 izlasē iekļautajām pašvaldībām ir sniegts ieteikums izvērtēt iespēju noteikt maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni, kas ir lielāks par trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, bet nav pietiekams ģimenes (personas) pamatvajadzību nodrošināšanai;
  - 87.2. Rēzeknes novada pašvaldībai – tās noteikto maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu izmantot, nosakot ģimenes (personas) tiesības uz sociālo palīdzību un citiem normatīvajos aktos paredzētajiem tiesiskajiem labumiem;
  - 87.3. Siguldas novada pašvaldībai – saistošajos noteikumos¹¹⁸ paredzēt vienotu maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni.

Sociālo pabalstu veidi

Konstatējumi

88. Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumam¹¹⁹:
- 88.1. pašvaldība no pamatbudžeta izmaksā GMI pabalstu un dzīvokļa pabalstu. Dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos;
  - 88.2. ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc GMI pabalsta un dzīvokļa pabalsta, pašvaldība, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, ir tiesīga no pašvaldības pamatbudžeta izmaksāt arī citus pabalstus ģimenes (personas) pamatvajadzību apmierināšanai. Minēto pabalstu veidus, apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šos pabalstus, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos;

¹¹⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32.pants un likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.panta sestā daļa.

¹¹⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

¹¹⁷ Rundāles novada, Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas un Kandavas novada pašvaldībām.

¹¹⁸ Siguldas novada domes 20.02.2008. saistošo noteikumu Nr.5 „Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par maznodrošinātu pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājuma risināšanai” 3.punkts un 20.11.2013. saistošo noteikumu Nr.50 „Par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Siguldas novadā” (spēkā no 01.02.2014.) 19. un 20.punkts.

¹¹⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.pants.

- 88.3. pašvaldība, neizvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, var piešķirt ģimenei (personai) vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā, ja stihiskas nelaiimes vai iepriekš neparedzamu apstākļu dēļ tā nespēj apmierināt savas pamatvajadzības.
89. Pamatojoties uz likumu „Par pašvaldībām”¹²⁰, pašvaldības ir tiesīgas saistošajos noteikumos paredzēt arī citus pabalstu veidus.

GMI pabalsta tiesiskais regulējums

Konstatējumi

90. Saskaņā ar likumu¹²¹ GMI pabalsts ir naudas un/vai mantiskais pabalsts, ko piešķir ģimenēm vai atsevišķi dzīvojošām personām, kuras objektīvu apstākļu dēļ negūst pietiekamus ienākumus un kuras atzītas par trūcīgām. Šis pabalsts nodrošina katram ģimenes loceklim garantēto minimālo ienākumu līmeni.
91. Pabalsta apmēru aprēķina kā starpību starp Ministru kabineta vai pašvaldības noteikto GMI līmeni katram ģimenes loceklim un trūcīgas ģimenes (personas) kopējiem ienākumiem, ienākumus vērtējot atbilstoši normatīvajiem aktiem par ģimenes (personas) atzīšanu par trūcīgu¹²².
92. Ministru kabineta noteikumi¹²³ paredz:
- 92.1. no 01.01.2013. GMI līmenis personai ir 49,80 EUR;
- 92.2. pašvaldības dome ir tiesīga noteikt citu garantēto ienākumu līmeni dažādām iedzīvotāju grupām (piemēram, bērniem, vecuma un invaliditātes pensiju saņēmējiem), kas nav zemāks par Ministru kabineta noteikumos¹²⁴ paredzēto (49,80 EUR) un nepārsniedz normatīvajos aktos par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu noteikto ienākumu līmeni (128,06 EUR).
93. Pašvaldības saistošajos noteikumos var noteikt arī piemaksu GMI līmeņa apmērā vai lielākā apmērā pabalsta saņēmējiem, kuriem visi apgādājāmie ir nepilngadīgi¹²⁵.
94. Revīzijā, iepazīstoties ar visu 119 pašvaldību saistošajiem noteikumiem, ir konstatēts, ka Ministru kabineta noteikumos¹²⁶ paredzētās tiesības:
- 94.1. noteikt citu GMI līmeni ir izmantojušas 32 no 119 pašvaldībām;
- 94.2. noteikt piemaksu GMI līmeņa apmērā vai lielākā apmērā pabalsta saņēmējiem, kuriem visi apgādājāmie ir nepilngadīgi¹²⁷, ir izmantojušas trīs pašvaldības (Rīgas pilsētas, Mērsraga novada un Aizkraukles novada pašvaldības), nosakot to GMI līmeņa apmērā.

¹²⁰ Likuma „Par pašvaldībām” 12.pants.

¹²¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 10.punkts.

¹²² Ministru kabineta 17.06.2009. noteikumu Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību” 4.punkts.

¹²³ Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumu Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” 2. un 3.punkts.

¹²⁴ Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumu Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” 2.punkts.

¹²⁵ Ministru kabineta 17.06.2009. noteikumu Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību” 6.punkts.

¹²⁶ Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” un 17.06.2009. noteikumi Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību”.

¹²⁷ Ministru kabineta 17.06.2009. noteikumu Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību” 6.punkts.

95. Veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir konstatēts, ka:
- 95.1. četras pašvaldības revidējamā laikā bija noteikušas citu GMI līmeni, no tām:
- 95.1.1. Rēzeknes novada pašvaldība no 56,91 EUR līdz 78,26 EUR apmērā tikai bērniem atkarībā no bērna vecuma;
- 95.1.2. Rēzeknes pilsētas pašvaldība – tikai atsevišķi dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem, pielīdzot to trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmenim (129,80 EUR);
- 95.1.3. Daugavpils pilsētas pašvaldība un Kuldīgas novada pašvaldība visām personām, paredzot, ka GMI līmenis:
- 95.1.3.1. pilngadīgām personām abās pašvaldībās 2013.gadā ir 57 EUR, bet Kuldīgas novadā 2014.gadā – 60 EUR;
- 95.1.3.2. bērniem – 65 EUR;
- 95.2. Rēzeknes novada pašvaldība no 01.09.2014. ir atteikusies no diferencētā GMI līmeņa bērniem, jo ir secinājusi, ka tas nav sasniedzis paredzēto mērķi un ka efektīvāk ir noteikt pabalstu bērnu ēdināšanai izglītības iestādēs, nevis nodrošināt to GMI pabalsta ietvaros;
- 95.3. neviena no izlasē iekļautajām pašvaldībām nav noteikusi piemaksu pie GMI pabalsta.
96. Revīzijā to pašvaldību, kas nebija noteikušas citu GMI līmeni vai arī atteikušās no diferencētā GMI līmeņa, pārstāvji sniedza informāciju, ka tās nav noteikušas vai ir atteikušās no diferencētā GMI līmeņa, jo ņemot vērā atšķirīgās ģimeņu (personu) vajadzības, efektīvāk ir noteikt pabalstu noteiktas vajadzības nodrošināšanai, nevis nodrošināt GMI pabalsta ietvaros.
97. Saskaņā ar 30.10.2014. Ministru kabineta apstiprināto Konceptiju par minimālo ienākumu līmeni¹²⁸ Labklājības ministrija piedāvā palielināt GMI līmeni līdz minimālajam ienākuma līmenim (128,06 EUR) pirmajai personai māsaimniecībā (pārējiem attiecīgi – 0,7), nosakot pakāpenisku GMI pabalsta samazināšanas līkni un atceļot esošos trūcīgās un maznodrošinātās ģimenes (personas) ienākumu līmeņus.
98. Iespēja noteikt augstāku GMI līmeni katru gadu ir viens no aktuālākajiem jautājumiem, kas tiek diskutēts ar pašvaldību pārstāvjiem to ikgadējā sanāksmē, tomēr lielākā daļa no pašvaldībām tam nepiekrīt, norādot, ka tām nav nepieciešamā finansējuma lielāka GMI pabalsta izmaksai.

Secinājums

99. Lai gan atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem¹²⁹ pašvaldībām ir piešķirtas tiesības noteikt augstāku GMI līmeni un noteikt piemaksu pie GMI pabalsta, tā nodrošinot iespēju GMI pabalstu saņemt lielākam trūcīgo ģimeņu (personu) skaitam un iespēju to saņemt lielākā apmērā, Ministru kabineta noteikumos¹³⁰ paredzētās tiesības noteikt citu GMI līmeni dažādām iedzīvotāju grupām ir izmantojušas tikai 32 no 119 pašvaldībām, bet piemaksu pie GMI pabalsta – tikai trīs pašvaldības, pamatojot, ka ģimenēm

¹²⁸ Ministru kabineta 30.10.2014. rīkojums Nr.619 „Par koncepciju „Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu””.

¹²⁹ Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” un 17.06.2009. noteikumi Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību”.

¹³⁰ Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr.913 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” un 17.06.2009. noteikumi Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību”.

(personām) nepieciešamo atbalstu virs noteiktā GMI līmeņa efektīvāk ir nodrošināt, piešķirot citus pabalsta veidus noteiktu vajadzību nodrošināšanai. Tāpēc pastāv risks, ka Konceptijā par minimālo ienākumu līmeni¹³¹ Labklājības ministrijas piedāvātais risinājums – palielināt GMI līmeni līdz minimālajam ienākuma līmenim pirmajai personai mājsaimniecībā (pārējiem attiecīgi – 0,7), – netiks ieviests, ja netiks gūts pašvaldību atbalsts risinājuma ieviešanai.

Ieteikums Labklājības ministrijai

100. Labklājības ministrijai sadarbībā ar pašvaldībām rast risinājumu, lai Konceptijā par minimālo ienākumu līmeni¹³² paredzētais minimālais ienākumu līmenis tiek izmantots, nosakot ģimenei (personai) nepieciešamo sociālo palīdzību.

Dzīvokļa pabalsta tiesiskais regulējums

Konstatējumi

101. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā nav ietverta dzīvokļa pabalsta definīcija¹³³, bet ir noteikts, ka dzīvokļa pabalsts ir viens no trim pašvaldību obligāti nodrošināmiem sociālās palīdzības pabalstu veidiem, kas tiek izmaksāts no pašvaldības pamatbudžeta¹³⁴, kā arī ietverts deleģējums pašvaldībām saistošajos noteikumos noteikt dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu¹³⁵.
102. Dzīvokļa pabalsta definīcija un tiesiskais regulējums ir ietverts likumā „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”:
  - 102.1. dzīvokļa pabalsts ir pabalsts dzīvojamās telpas īres maksas un maksas par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, segšanai¹³⁶;
  - 102.2. pašvaldībai ir tiesības dome saistošajos noteikumos noteiktajā kārtībā un apmērā maksāt dzīvokļa pabalstu personām, kas denacionalizētā vai likumīgajam īpašniekam atdotā mājā lieto dzīvojamo telpu, kuru tās ir lietojušas līdz īpašuma tiesību atjaunošanai. Pašvaldības dome saistošajos noteikumos var noteikt arī citas personu kategorijas, kurām ir tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu¹³⁷.
103. Tā kā atbilstoši likumam¹³⁸ dzīvokļa pabalsts ir arī viens no sociālās palīdzības pabalstu veidiem, uz to attiecas likumā¹³⁹ paredzētie sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipi, t.i., pabalsts tiek piešķirts:
  - 103.1. krīzes situācijā nonākušām trūcīgām un maznodrošinātām personām;
  - 103.2. pamatojoties uz ģimenes (personas) materiālo resursu – ienākumu un īpašumu novērtējumu.

---

¹³¹ Ministru kabineta 30.10.2014. rīkojums Nr.619 „Par koncepciju „Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu””.

¹³² Ministru kabineta 30.10.2014. rīkojums Nr.619 „Par koncepciju „Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu””.

¹³³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 2.pants.

¹³⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā, otrā un trešā daļa.

¹³⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta piektā daļa.

¹³⁶ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 3.panta 5.punkts.

¹³⁷ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 25.pants.

¹³⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā, otrā un trešā daļa.

¹³⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.pants.

104. Revīzijā, veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir konstatēts, ka pašvaldībās nepastāv vienota pieeja dzīvokļa pabalsta piešķiršanai, gan definējot ģimenes (personas), kas ir tiesīgas saņemt dzīvokļa pabalstu, gan arī nosakot pabalsta saturu, apmēru un pabalsta saņemšanas ierobežojumus, t.i.:

104.1. par ģimenēm (personām), kuras ir tiesīgas saņemt dzīvokļa pabalstu:

104.1.1. Rēzeknes novadā dzīvokļa pabalstu ir tiesīgas saņemt tikai trūcīgas ģimenes (personas) ar bērniem, nestrādājošas personas ar invaliditāti un nestrādājoši pensionāri ar noteiktu ienākumu līmeni, kā arī bāreņi un bez vecāku gādības palikuši bērni līdz 24 gadu vecumam, ja tie turpina mācības;

104.1.2. Kandavas novadā dzīvokļa pabalstu ir tiesīgas saņemt tikai trūcīgas ģimenes (personas);

104.1.3. Jelgavas pilsētā dzīvokļa pabalstu ir tiesīgas saņemt ģimenes (personas) ar trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni – 128,06 EUR, kā arī citas ģimeņu (personu) kategorijas ar noteiktu ienākumu līmeni;

104.1.4. trīs pašvaldībās (Liepājas pilsētā, Siguldas novadā un Kuldīgas novadā), kurās atbilstoši likumam¹⁴⁰ ir ieviests maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss, dzīvokļa pabalstu ir tiesīgas saņemt gan trūcīgas, gan maznodrošinātas ģimenes (personas);

104.1.5. četrās pašvaldībās (Rundāles novadā, Rēzeknes pilsētā, Daugavpils pilsētā un Ludzas novadā) dzīvokļa pabalstu ir tiesīgas saņemt trūcīgas ģimenes (personas), kā arī citas ģimeņu (personu) kategorijas ar ienākumu līmeni, kas nepārsniedz no 142 EUR līdz 320 EUR. Turklāt Daugavpils pilsētas saistošajos noteikumos divus dzīvokļa pabalstu veidus līdz 12.03.2014. bija tiesīga saņemt 21, bet no 13.03.2014.– 22 ģimeņu (personu) kategorijas;

104.2. par dzīvokļa pabalsta saturu:

104.2.1. piecas pašvaldības (Rēzeknes novada, Rundāles novada, Liepājas pilsētas, Jelgavas pilsētas un Kandavas novada) ir paredzējušas ģimenei (personai) tiesības saņemt tikai vienu dzīvokļa pabalsta veidu, no tām:

104.2.1.1. divas pašvaldības (Rēzeknes novada un Rundāles novada) dzīvokļa pabalstu piešķir centralizētās vai individuālās apkures izdevumu segšanai;

104.2.1.2. Kandavas novada, Liepājas pilsētas un Jelgavas pilsētas pašvaldība ir paredzējusi ģimenei (personai) iespēju dzīvokļa pabalstu saņemt vai nu individuālās apkures izdevumu segšanai, vai arī īres/apsaimniekošanas un komunālo maksājumu segšanai, visus izdevumu veidus ietverot vienā pabalstā;

104.2.2. divas izlasē iekļautās pašvaldības (Kuldīgas novads un Rēzeknes pilsēta) ir paredzējušas iespēju ģimenēm (personām) saņemt divus dzīvokļa pabalsta veidus:

¹⁴⁰ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.panta sestā daļa.

- 104.2.2.1. Kuldīgas novadā atsevišķu pabalstu apkures izdevumu daļējai segšanai (tajā skaitā cietā kurināmā iegādei individuālās dzīvojamās mājās), bet 2014.gadā arī atsevišķu pabalstu ar dzīvojamo telpu lietošanu saistīto izdevumu segšanai;
- 104.2.2.2. Rēzeknes pilsētā pabalstu apkures izdevumu daļējai segšanai un pabalstu ar dzīvojamo telpu lietošanu saistīto izdevumu segšanai ir tiesīgas saņemt tikai trūcīgas ģimenes (personas), bet citas saistošajos noteikumos paredzētās ģimeņu (personu) kategorijas – tikai pabalstu apkures izdevumu daļējai segšanai;
- 104.2.3. Siguldas novada un Ludzas novada pašvaldības ir paredzējušas iespēju ģimenēm saņemt trīs dzīvokļa pabalstu veidus:
  - 104.2.3.1. pabalstu apkures izdevumu daļējai segšanai, tajā skaitā cietā kurināmā iegādei individuālās dzīvojamās mājās;
  - 104.2.3.2. Ludzas novada pašvaldība – atsevišķu pabalstu ar dzīvojamo telpu lietošanu saistīto izdevumu segšanai, kā arī atsevišķu pabalstu sociālā dzīvokļa īres maksājumu segšanai;
  - 104.2.3.3. Siguldas novada pašvaldība – pabalstu dzīvojamās telpas vai dzīvojamās mājas remontam vienu reizi piecos gados, bet līdz 31.01.2014. – pabalstu īres maksājumu veikšanai personām krīzes situācijā;
- 104.2.4. Daugavpils pilsētas pašvaldība ir paredzējusi ģimenēm (personām) iespēju saņemt četrus dzīvokļa pabalsta veidus: pabalstu apkures izdevumu daļējai segšanai (tajā skaitā cietā kurināmā iegādei individuālās dzīvojamās mājas), atsevišķu pabalstu karstā ūdens piegādes apmaksai, atsevišķu pabalstu ar dzīvojamās telpas lietošanu saistīto pakalpojumu apmaksai, bet no 08.02.2014. arī atsevišķu pabalstu atkritumu apsaimniekošanas izdevumu segšanai. Katram pabalsta veidam ir noteiktas citas pabalsta saņēmēju kategorijas;
- 104.3. par dzīvokļa pabalsta apmēra noteikšanas kārtību:
  - 104.3.1. Rēzeknes novadā ir paredzēts noteikta apmēra dzīvokļa pabalsts, neatkarīgi no faktiskajiem izdevumiem;
  - 104.3.2. Kandavas novadā dzīvokļa pabalstu aprēķina, ņemot vērā faktiskos izdevumus;
  - 104.3.3. Liepājas pilsētā un Rundāles novadā (2013.gadā) dzīvokļa pabalsta aprēķina, izmantojot formulu, piemēram, ņemot vērā, ģimenes (personas) kopējos ienākumus, ģimenē esošo personu skaitu, minimālo ienākumu līmeni, faktiskos un normatīvos izdevumus, kā arī piemērojot koeficientu atbilstoši mājsaimniecības veidam. 2014.gadā Rundāles novada pašvaldība ir paredzējusi noteiktu dzīvokļa pabalsta apmēru katrai saistošajos noteikumos paredzētajai pabalsta saņēmēju kategorijai;
  - 104.3.4. sešas pašvaldības (Kuldīgas novads, Rēzeknes pilsēta, Siguldas novads, Jelgavas pilsēta, Daugavpils pilsēta, Ludzas novads) katram dzīvokļa pabalsta veidam ir paredzējušas noteiktu pabalsta apmēru,

kas ir atkarīgs arī no ģimenes (personas) piederības noteiktai pabalsta saņēmēju kategorijai;

- 104.4. Liepājas pilsētas pašvaldība ir paredzējusi arī papildu ierobežojumu, nosakot, ka:
- 104.4.1. dzīvokļa pabalstu nav tiesību pieprasīt personai, kura saņem īres un komunālo pakalpojumu maksājumu atvieglojumus par sociālā dzīvokļa īri¹⁴¹, pamatojot, ka minētās personas jau saņem atvieglojumu samazināto īres un komunālo maksājumu veidā;
  - 104.4.2. dzīvoklī, par kuru tiek pieprasīts dzīvokļa pabalsts, pieprasītājam un viņa ģimenes locekļiem jābūt deklarētiem trīs mēnešus pirms pabalsta pieprasīšanas¹⁴², pamatojot, ka ierobežojums ir nepieciešams, jo dzīvokļa pabalstu aprēķina, pamatojoties uz rēķiniem par trīs mēnešiem.
105. Revīzijā, iepazīstoties arī ar izlasē neiekļauto pašvaldību saistošajiem noteikumiem, ir konstatēts, ka ierobežojums:
- 105.1. ka dzīvokļa pabalstu nav tiesīgas saņemt visas trūcīgās ģimenes (personas), ir noteikts arī Vārkavas novada, Vaiņodes novada, Ciblas novada un Rugāju novada pašvaldībā;
  - 105.2. ka dzīvokļa pabalstu nav tiesīgi saņemt sociālo dzīvokļu īrnieki, ir noteikts arī Saldus novada pašvaldībā.
106. Likumā¹⁴³ pašvaldībām nav piešķirtas tiesības noteikt ierobežojumus dzīvokļa pabalsta saņemšanai trūcīgām ģimenēm (personām). Atbilstoši likumam¹⁴⁴ sociālā palīdzība ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu ģimenēm (personām), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai.
107. Revīzijā, veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir konstatēts, ka tajās pašvaldībās, kurās nav ieviests maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss (izņemot Ludzas novada un Rundāles novada pašvaldību), piešķirot dzīvokļa pabalstu ģimenēm (personām), kuras nav trūcīgas, tiek izvērtēti tikai ģimenes (personas) ienākumi, bet netiek izvērtēts to materiālais stāvoklis. Turklāt Jelgavas pilsētas pašvaldībā materiālais stāvoklis netiek izvērtēts arī ģimenēm (personām) ar trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu ir arī tām ģimenēm (personām), kurām nebija tiesības iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, jo tās neatbilst Ministru kabineta un pašvaldības saistošajos noteikumos paredzētajiem materiālā stāvokļa kritērijiem.
108. Veicot detalizētās darījumu pārbaudes, Rēzeknes pilsētas pašvaldībā ir konstatēti vismaz 13 gadījumi, kad dzīvokļa pabalsts ir piešķirts ģimenēm (personām), kuru materiālais stāvoklis neatbilst likumā¹⁴⁵ paredzētajiem priekšnoteikumiem sociālās palīdzības piešķiršanai „ģimenēm (personām) krīzes situācijā, lai apmierinātu to pamatvajadzības”. Piemēram, dzīvokļa pabalsts ir piešķirts:
- 108.1. piecām ģimenēm, kurām saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienestā reģistrēto Fiziskās personas mantisko deklarāciju ir uzkrājumi virs 6000 EUR, no tām vienai ģimenei ir uzkrājumi 49 721 EUR un 10 000 USD apmērā;

¹⁴¹ Liepājas pilsētas domes 15.04.2010. saistošo noteikumu Nr.7 „Par dzīvokļa pabalstu” 1.5. un 1.8.apakšpunkts.

¹⁴² Liepājas pilsētas domes 15.04.2010. saistošo noteikumu Nr.7 „Par dzīvokļa pabalstu” 1.7.apakšpunkts.

¹⁴³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

¹⁴⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 17.punkts un 32.pants.

¹⁴⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 17.punkts un 32.pants.

- 108.2. astoņām ģimenēm pieder vairāk nekā trīs nekustamie īpašumi, kuru kopējā kadastrālā vērtība ir virs 3500 EUR, no tām vienai ģimenei pieder pieci nekustamie īpašumi, kuru kopējā kadastrālā vērtība ir 16 615 EUR un vienai ģimenei pieder četri nekustamie īpašumi, kuru kopējā kadastrālā vērtība ir 19 203 EUR.
109. Revīzijā, pārbaudot, vai, piešķirot dzīvokļa pabalstu, pašvaldība nodrošina kontroli pār piešķirtā pabalsta izlietošanu, ir konstatēts, ka pilnīga kontrole tiek nodrošināta tikai Ludzas novada pašvaldībā. Pārējās pašvaldības, izņemot Rundāles novada pašvaldību, nodrošina kontroli tikai pār to dzīvokļa pabalsta veidu izlietošanu, kurus ir iespējams pārskaitīt centralizēto pakalpojumu sniedzējam.

Secinājumi

110. Likumos¹⁴⁶, kas regulē dzīvokļa pabalstu, nav noteikti vienoti dzīvokļa pabalsta sniegšanas pamatprincipi, jo atbilstoši Sociālo pakalpojumu un palīdzības likumam¹⁴⁷ dzīvokļa pabalsts ir sociālās palīdzības veids, kas ir jāsniedz tikai trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām), kuru ienākumi un materiālais stāvoklis nav pietiekams pamatvajadzību nodrošināšanai, bet atbilstoši likumam „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”¹⁴⁸ – arī citām personām, piemēram, denacionalizēto māju īrniekiem, politiski represētām personām, neatkarīgi no to ienākumu un materiālā stāvokļa līmeņa.
111. Lai gan likuma¹⁴⁹ mērķis, piešķirot pašvaldībām rīcības brīvību noteikt dzīvokļa pabalsta veidus, apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas tos saņemt, ir nodrošināt, ka pašvaldības, ņemot vērā reģiona sociālo specifiku, izveido tādu dzīvokļa pabalsta piešķiršanas kārtību, kas nodrošina ģimenēm (personām) tiesības saņemt tām nepieciešamo palīdzību ar dzīvojamo telpu lietošanu saistīto izdevumu segšanai, izveidotais tiesiskais regulējums nenodrošina iespēju ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni saņemt dzīvokļa pabalstu, jo pašvaldībās nepastāv vienota pieeja dzīvokļa pabalsta piešķiršanai, gan definējot ģimenes (personas), kas ir tiesīgas saņemt dzīvokļa pabalstu, gan arī nosakot pabalsta saturu, apmēru, ģimenes (personas) izvērtēšanu un pabalsta saņemšanas ierobežojumus. Turklāt lielākā daļa no tām pašvaldībām, kas nav ieviesušas maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, piešķirot dzīvokļa pabalstu, vērtē tikai ģimenes (personas) ienākumus, nevis to materiālo stāvokli, tā neievērojot likumā¹⁵⁰ paredzētos sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipus.
112. Lai gan likumā¹⁵¹ pašvaldībām nav piešķirtas tiesības ierobežot trūcīgas ģimenes (personas) tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu, vismaz septiņas pašvaldības ir ierobežojušas ģimeņu (personu) tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu, tā nenodrošinot vienādas tiesības ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli saņemt likumā¹⁵² paredzēto sociālās palīdzības veidu.
113. Pašvaldības, nenosakot kontroles procedūras dzīvokļa pabalsta cietā kurināmā iegādei izlietošanai, neveicina, ka dzīvokļa pabalsts tiek izlietots atbilstoši tam paredzētajam mērķim.

¹⁴⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā un piektā daļa un likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 3.panta 5.punkts, 14.pants un 25.pants.

¹⁴⁷ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32.pants, 35.panta pirmā un piektā daļa.

¹⁴⁸ Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 14.pants un 25.pants.

¹⁴⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā un piektā daļa un likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 3.panta 5.punkts, 14.pants un 25.pants.

¹⁵⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.panta pirmā daļa, 32.pants un 34.panta pirmā daļa.

¹⁵¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

¹⁵² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā daļa.

Ieteikumi Labklājības ministrijai

114. Lai nodrošinātu, ka normatīvajos aktos tiek noteikti vienoti dzīvokļa pabalsta sniegšanas principi, Labklājības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju kā vadošo valsts pārvaldes iestādi mājokļu politikas jomā izvērtēt iespēju dzīvokļa pabalstu regulēt tikai Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, tā nodrošinot skaidru un saprotamu dzīvokļa pabalsta tiesisko regulējumu.
115. Lai nodrošinātu iespēju ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni saņemt dzīvokļa pabalstu, Labklājības ministrijai:
  - 115.1. izvērtēt iespēju normatīvajos aktos noteikt vienotus dzīvokļa pabalsta piešķiršanas principus (ietvarus), tajā skaitā, pašvaldībām nosakot pabalsta saņēmējus un to izvērtēšanas principus, pabalsta saturu un aprēķinu;
  - 115.2. veikt darbības vienotas pašvaldību izpratnes nodrošināšanai par dzīvokļa pabalstu kā sociālo palīdzību, tā veicinot, ka pašvaldības neierobežo ģimeņu (personu), kuru ienākumi un materiālais stāvoklis nav pietiekams pamatvajadzību nodrošināšanai, tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu.

Ieteikumi pašvaldībām

116. Revīzijā divām pašvaldībām¹⁵³ ir sniegts ieteikums pārskatīt saistošo noteikumu regulējumu un izslēgt normas, kas ierobežo ģimeņu (personu) tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu, tā nodrošinot vienotu attieksmi pret visām ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli, bet septiņām pašvaldībām¹⁵⁴ ir sniegts ieteikums pilnveidot kontroles procedūras dzīvokļa pabalsta izlietošanai, tā nodrošinot, ka dzīvokļa pabalsts tiek izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim.

Vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā tiesiskais regulējums

Konstatējumi

117. Likums¹⁵⁵ paredz, ka pašvaldība, neizvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, var piešķirt ģimenei (personai) vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā, ja stihiskas nelaimes vai iepriekš neparedzamu apstākļu dēļ tā nespēj apmierināt savas pamatvajadzības.
118. Saskaņā ar Labklājības ministrijas sniegto skaidrojumu, tā kā likumā¹⁵⁶ nav iespējams paredzēt visas situācijas, kurās ģimenei (personai) ir nepieciešama palīdzība, pašvaldībām saistošajos noteikumos būtu jānosaka, kas ir neparedzami apstākļi, vienreizēja pabalsta apmērs, kā arī pabalsta piešķiršanas kārtība, tajā skaitā „sociālā dienesta rīcība šādos iepriekš neparedzamos apstākļos”¹⁵⁷.
119. Revīzijā, iepazīstoties ar visu 119 pašvaldību saistošajiem noteikumiem, ir konstatēts, ka saistošajos noteikumos pabalsta piešķiršanu ir paredzējušas tikai 110 pašvaldības, bet saskaņā ar Labklājības ministrijai iesniegtajiem valsts statistikas pārskatiem 2013.gadā vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā ir izmaksājušas 116 pašvaldības.

¹⁵³ Rēzeknes novada un Liepājas pilsētas pašvaldībai.

¹⁵⁴ Rēzeknes novada, Rēzeknes pilsētas, Daugavpils pilsētas, Rundāles novada, Siguldas novada, Jelgavas pilsētas un Kuldīgas novada pašvaldībām.

¹⁵⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

¹⁵⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

¹⁵⁷ Labklājības ministrijas 09.09.2014. vēstule Nr.35-1-03/1827 „Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-4/2014”.

120. Veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir konstatēts turpmāk minētais:
- 120.1. divas pašvaldības (Liepājas pilsēta un Kandavas novads) saistošajos noteikumos nav paredzējušas vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā, bet to piešķir saskaņā ar likumu¹⁵⁸;
  - 120.2. pārējās astoņas pašvaldības saistošajos noteikumos ir noteikušas maksimālo pabalsta apmēru no 64 EUR vienai personai (Jelgavas pilsēta) līdz 715 EUR (Daugavpils pilsēta), no tām divās pašvaldībās (Rēzeknes pilsēta un Rēzeknes novads), pamatojoties uz domes lēmumu, pabalsts var tikt piešķirts arī lielākā apmērā;
  - 120.3. septiņās pašvaldībās lēmumu par pabalsta piešķiršanu pieņem sociālais dienests, bet trīs pašvaldībās (Liepājas pilsēta, Rēzeknes novads un Kandavas novads) – pašvaldības dome;
  - 120.4. pieņemot lēmumu par pabalsta piešķiršanu un tā apmēru, pašvaldības vērtē stihisku nelaimību vai ārkārtas situāciju radīto zaudējumu apmēru pamatojošos dokumentus, tajā skaitā, vai ģimene (persona) spēj apmierināt savas pamatvajadzības. Piemēram, Daugavpils pilsētas pašvaldībā par ārkārtas situāciju tiek uzskatīts finanšu līdzekļu trūkums plānveida ķirurģiskas operācijas veikšanai un, lemjot par pabalsta piešķiršanu, tiek vērtēta gan personas iespēja saņemt valsts finansētu pakalpojumu, gan ārstniecības iestādes slēdziens par nepieciešamību operāciju veikt ārpus rindas, kā arī ārstniecības iestādes sniegtās ziņas par operācijas izmaksām;
  - 120.5. divas pašvaldības (Ludzas novads un Rēzeknes novads) saistošajos noteikumos vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā ir paredzējušas piešķirt arī apbedīšanai, bet Rēzeknes novada pašvaldība – arī personām, kuras ir atbrīvotas no ieslodzījuma vietas, lai gan revidentu vērtējumā šādas situācijas neatbilst likumā¹⁵⁹ noteiktajam pabalsta mērķim, un tie būtu nosakāmi kā atsevišķi pabalsti;
  - 120.6. Kandavas novada pašvaldība un Rundāles novada pašvaldība saistošajos noteikumos ģimenēm (personām) ir paredzējusi piešķirt pabalstu krīzes situācijā (pabalstu sociālā riska ģimenei (personai) izdzīvošanai), kas pēc savas būtības dublē vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā. Turklāt Rundāles novada pašvaldība 2013.gadā vispār nav piešķīrusi vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā un arī 2014.gadā nav paredzējusi līdzekļus pabalsta piešķiršanai.
121. Revīzijā, izskatot izlasē iekļauto 10 pašvaldību pieņemtos lēmumus par vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanu, ir konstatēts, ka pabalsts ir piešķirts šādiem mērķiem:
- 121.1. astoņas pašvaldības vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā ir piešķīrušas dažādu ar veselības aprūpi saistītu izdevumu segšanai (operāciju veikšanai, medikamentu apmaksai un ārstēšanās izdevumu segšanai, zobārstniecības pakalpojumu saņemšanai). No tām trīs pašvaldību (Siguldas novads, Rēzeknes novads, Liepājas pilsēta) saistošajos noteikumos pabalsts veselības aprūpei ir paredzēts arī kā atsevišķs pabalsta veids, tomēr persona un/vai konkrētā vajadzība neatbilst saistošajos noteikumos paredzētajiem pabalsta piešķiršanas kritērijiem. Piemēram, Siguldas novada pašvaldība personai 2014.gada februārī ir piešķīrusi vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā hemodialīzes saņemšanai, lai gan no 01.02.2014. Siguldas novada pašvaldībā kā viens no materiālās

¹⁵⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

¹⁵⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

palīdzības pabalsta¹⁶⁰ veidiem ir noteikts pabalsts hroniskiem nieru mazspējas slimniekiem, kuriem nepieciešama hemodialīze;

- 121.2. piecas pašvaldības – ar mājokli saistītu izdevumu segšanai (komunālo pakalpojumu un elektroenerģijas parādu segšanai, kurināmā iegādei, mājokļa remontam un sadzīves apstākļu uzlabošanai), lai gan visās pašvaldībās saistošajos noteikumos kā viens no materiālās palīdzības veidiem ir noteikts dzīvokļa pabalsts, tomēr persona un/vai konkrētā vajadzība neatbilst saistošajos noteikumos paredzētajiem pabalsta piešķiršanas kritērijiem. Piemēram, Rēzeknes novada pašvaldība vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā ir piešķirusi malkas iegādei trūcīgai ģimenei, kurai bērns jau sasniedzis 18 gadu vecumu un turpina mācīties, jo saskaņā ar saistošajiem noteikumiem¹⁶¹ dzīvokļa pabalstu ir tiesīga saņemt tikai trūcīga ģimene ar bērniem;
- 121.3. trīs pašvaldības – personas apbedīšanai;
- 121.4. septiņas pašvaldības – dokumentu atjaunošanai (pases u.c. dokumentu saņemšanai);
- 121.5. citiem izdevumiem, kas neatbilst likumā¹⁶² paredzētajam vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā mērķim. Piemēram, Daugavpils pilsētas pašvaldība vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā 142 EUR ir piešķirusi personas dalībai Starptautiskā Nedzirdīgo basketbola turnīrā Zviedrijā, daļēji kompensējot nepieciešamos izdevumus, un vienai personai 118 EUR ir kompensējusi ceļa izdevumus dalībai Ļeņingradas blokādes dalībnieku Starptautisko sabiedrisko organizāciju 22.salidojumā Sanktpēterburgā. Savukārt Siguldas novada pašvaldība ir piešķirusi 58,34 EUR futbola komandas formas tērpa iegādei.

Secinājums

122. Lai gan pašvaldībām ir piešķirta rīcības brīvība, piešķirot vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā, revidentu vērtējumā minētais pabalsts tiek arī izmantots, lai novērstu pašvaldību pieļautās nepilnības to izveidotajā sociālo pabalstu sistēmā, ko apliecina revīzijā konstatētais, ka pabalsts tiek piešķirts arī tādu vajadzību nodrošināšanai, kurām ir noteikts cits pabalsta veids, bet ģimene (persona) neatbilst saistošajos noteikumos paredzētajai kategorijai, vai arī tādu vajadzību nodrošināšanai, kas neatbilst sociālās palīdzības sniegšanas mērķim un nav uzskatāmas par ārkārtas situācijām, bet kurām būtu nepieciešams noteikt atsevišķu pabalsta veidu.

Ieteikums Labklājības ministrijai

123. Lai nodrošinātu vienotu izpratni par vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanas mērķi, Labklājības ministrijai izvērtēt iespēju precizēt likumā¹⁶³ noteiktos vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanas gadījumus, nosakot, kādi apstākļi ir uzskatāmi par iepriekš neparedzamiem, kā arī pabalsta piešķiršanas kārtību.

¹⁶⁰ Siguldas novada domes 20.11.2013. saistošo noteikumu Nr.49 „Par materiālās palīdzības pabalstiem Siguldas novadā” (spēkā no 01.02.2014.) 2.1.7.apakšpunkts.

¹⁶¹ Rēzeknes novada domes 03.12.2009. saistošo noteikumu Nr.12 „Par Rēzeknes novada pašvaldības sociālās palīdzības pabalstiem” 5.4.1.apakšpunkts.

¹⁶² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

¹⁶³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

Ieteikumi pašvaldībām

124. Revīzijā divām pašvaldībām¹⁶⁴ ir sniegti ieteikumi pilnveidojot saistošo noteikumu regulējumu, lai nodrošinātu, ka vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā tiek piešķirts atbilstoši likumā¹⁶⁵ noteiktajam mērķim.

Citi pašvaldību noteiktie pabalstu veidi

Konstatējumi

125. Likums¹⁶⁶ paredz, ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc GMI pabalsta un dzīvokļa pabalsta, pašvaldība, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, ir tiesīga no pašvaldības pamatbudžeta izmaksāt arī citus pabalstus ģimenes (personas) pamatvajadzību nodrošināšanai. Minēto pabalstu veidu, apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šos pabalstus, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumos.
126. Pamatojoties uz likumu „Par pašvaldībām”¹⁶⁷, pašvaldības ir tiesīgas saistošajos noteikumos paredzēt arī citus pabalstu veidus.
127. Papildus sociālās palīdzības pabalstiem un pašvaldības brīvprātīgi noteiktajiem pabalstiem atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem¹⁶⁸ visās 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, nevērtējot ienākumus un materiālo stāvokli, tiek piešķirti arī pabalsti bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī audžuģimenēm.
128. Revīzijā, veicot pārbaudes 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās, ir konstatēts, ka pašvaldības papildus obligāti izmaksājamiem pabalstiem¹⁶⁹ ir paredzējušas no septiņiem (Rēzeknes novads) līdz pat 23 (Ludzas novads) pabalstu veidiem, t.i.:
- 128.1. līdz 12 (Kuldīgas novads) sociālās palīdzības pabalstu veidiem trūcīgām un/vai maznodrošinātām ģimenēm (personām), kā arī citām iedzīvotāju kategorijām ar noteiktu ienākumu līmeni;
- 128.2. līdz 12 (Ludzas novads) pabalstu veidiem, kas tiek piešķirti noteiktām iedzīvotāju kategorijām kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē, nevērtējot to ienākumus.
129. Izvērtējot pašvaldību noteiktās pabalstu saņēmēju kategorijas, ir konstatēts, ka dažas pašvaldības katram pabalsta veidam ir noteikušas vairākas, turklāt atšķirīgas pabalsta saņēmēju kategorijas, bet katrai kategorijai arī citu pabalsta apmēru un tā aprēķināšanas principu, tā nenodrošinot, ka saistošie noteikumi būtu skaidri un saprotami ne tikai iedzīvotājiem, kuriem ir tiesības zināt un izprast savas tiesības uz sociālo atbalstu, bet arī sociālā dienesta darbiniekiem, piemērojot saistošos noteikumus.
130. Piemēram, Daugavpils pilsētas pašvaldība ir paredzējusi 22, 21 vai arī deviņas pabalsta saņēmēju kategorijas, kas ir sadalītas ne tikai atkarībā no tā, vai ģimenei (personai) ir piešķirts trūcīgas ģimenes (personas) statuss un no noteikta ģimenes (personas) ienākumu līmeņa, bet arī atkarībā no ģimenes sastāvā esošo personu statusa (pensionārs, invalīds, persona pirmspensijas vecumā, daudz bērnu ģimene, ģimene ar bērniem.) un vai minētās personas ir ar vai arī bez apgādniekiem (vientuļš pensionārs vai invalīds)

¹⁶⁴ Rēzeknes novada un Siguldas novada pašvaldībām.

¹⁶⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otrā daļa.

¹⁶⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta trešā un ceturtā daļa.

¹⁶⁷ Likuma „Par pašvaldībām” 12.pants.

¹⁶⁸ Ministru kabineta 15.11.2005. noteikumu Nr.857 „Noteikumi par sociālajām garantijām bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās” 27., 30., 31. un 31.¹punkts un 19.12.2006. noteikumu Nr.1036 „Audžuģimenes noteikumi” 43.punkts.

¹⁶⁹ GMI pabalsts, dzīvokļa pabalsts, pabalsti bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī audžuģimenēm.

un/vai dzīvo atsevišķi vai arī kopā ar citu personu, turklāt katrai kategorijai paredzot arī atšķirīgus pabalsta aprēķināšanas principus.

131. Revidentu vērtējumā sarežģīta un grūti uztverama pabalstu sistēma ir izveidota arī Jelgavas pilsētā, Ludzas novadā un Siguldas novadā.
132. Lielākā daļa pašvaldību ir noteikušas šādus sociālās palīdzības pabalstu veidus:
  - 132.1. astoņas pašvaldības ir paredzējušas pabalstu veselības aprūpei (ģimenes ārsta un citu speciālistu apmeklējumiem, medikamentu iegādei, diagnostisko izmeklējumu apmaksai, zobārstniecības pakalpojumiem, veselības uzlabošanas un rehabilitācijas pakalpojumiem u.c.) no 50 EUR (Rundāles novada pašvaldībā) līdz pat 640 EUR (Siguldas novada pašvaldībā);
  - 132.2. astoņas pašvaldības – ēdināšanas pabalstu pirmsskolas un/vai vispārējās un/vai profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem, paredzot 50%, 75% vai 100%¹⁷⁰ apmērā apmaksāt ēdināšanas izdevumus;
  - 132.3. sešas pašvaldības dažādus pabalstu veidus izglītības ieguvei (mācību līdzekļu, kancelejas preču, apģērba iegādei u.c.) no 29 EUR (Ludzas novada pašvaldībā) līdz 70 EUR (Rēzeknes pilsētas pašvaldībā) apmērā.
133. Kā pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu autonomo funkciju izpildē 10 izlasē iekļautās pašvaldības ir noteikušas šādus pabalstu veidus:
  - 133.1. deviņas pašvaldības – bērna piedzimšanas pabalstu no 72 EUR līdz 160 EUR par katru jaundzimušo, bet Rēzeknes novada, Jelgavas pilsētas un Liepājas pilsētas pašvaldības arī atkarībā no vienās dzemdībās dzimušo bērnu skaita, t.i., ja vienās dzemdībās dzimuši divi bērni, pabalsta apmērs Rēzeknes novadā ir 711 EUR un Jelgavas pilsētā – 1423 EUR, ja vienās dzemdībās dzimuši trīs un vairāk bērnu, pabalsta apmērs Rēzeknes novadā ir 1423 EUR un Jelgavas pilsētā – 2846 EUR, bet Liepājas pilsētas pašvaldībā, ja vienās dzemdībās dzimuši trīs un vairāk bērnu, pabalsta apmērs ir 1450 EUR par katru bērnu;
  - 133.2. septiņas pašvaldības – pabalstu nozīmīgās dzīves jubilejās, piemēram, 70, 80, 90, 100 un vairāk gadu jubilejās;
  - 133.3. sešas pašvaldības ir paredzējušas svētku pabalstus politiski represētām personām, Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, Otrā pasaules kara un kara Afganistānā veterāniem u.c.
134. Revīzijā ir konstatēts, ka pašvaldībās nav arī vienota izpratne, kuri pabalstu veidi būtu nosakāmi kā sociālās palīdzības pabalsti, bet kuri – kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē, t.i.:
  - 134.1. divas pašvaldības apbedīšanas pabalstu ir noteikušas kā sociālās palīdzības pabalstu (Daugavpils pilsēta, Kandavas novads), bet sešas pašvaldības (Rēzeknes pilsēta, Liepājas pilsēta, Jelgavas pilsēta, Kuldīgas novads, Rundāles novads, Siguldas novads) – kā pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas pabalstu;
  - 134.2. viena pašvaldība (Kuldīgas novads) pabalstu personai, kura atbrīvota no ieslodzījuma vietas, ir noteikusi kā sociālās palīdzības pabalstu, bet sešas pašvaldības (Daugavpils pilsēta, Rēzeknes pilsēta, Liepājas pilsēta, Jelgavas pilsēta, Rundāles novads, Ludzas novads) – kā pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas pabalstu.

---

¹⁷⁰ Daugavpils pilsētas, Rēzeknes pilsētas, Jelgavas pilsētas, Ludzas novada, Rundāles novada, Siguldas novada, Kuldīgas novada un Kandavas novada pašvaldības.

135. Turklāt dažās pašvaldībās saistošajos noteikumos paredzētie pabalsti pēc piešķiršanas mērķa dublējas, piemēram:
- 135.1. Daugavpils pilsētas pašvaldībā kopā ir paredzēti trīs pabalsta veidi veselības aprūpei:
- 135.1.1. viens pabalsta veids veselības aprūpes izdevumu segšanai ir noteikts kā sociālās palīdzības pabalsts¹⁷¹, kas tiek piešķirts tikai ģimenēm (personām) ar noteiktu ienākumu līmeni;
- 135.1.2. otrs pabalsta veids veselības aprūpes izdevumu segšanai ir paredzēts personām, kuras atbilst noteiktai personu kategorijai, neatkarīgi no to ienākumu apmēra. Saistošajos noteikumos¹⁷² nav paredzēts ierobežojums, ka pabalsts tiek piešķirts tikai tām ģimenēm (personām), kuras nav tiesīgas saņemt sociālās palīdzības pabalstu;
- 135.1.3. lai gan iepriekš minētie pabalsti veselības aprūpes izdevumu segšanai ietver arī pacienta iemaksas kompensāciju, pensionāriem un personām ar invaliditāti ir tiesības saņemt arī trešo pabalsta veidu – atbalstu pacienta iemaksas segšanai SIA „Daugavpils reģionālā slimnīca” (vienotais reģistrācijas Nr.41503029600)¹⁷³;
- 135.2. Rundāles novada noteiktais pabalsts sociālās riska ģimenei (personai) izdzīvošanai, kas faktiski tiek piešķirts pārtikas iegādei un/vai medikamentu iegādei vai ārsta apmeklējumam, dublē gan GMI pabalstu¹⁷⁴, gan saistošajos noteikumos paredzēto pabalstu medicīniskiem pakalpojumiem¹⁷⁵.
136. Revīzijā ir konstatēts, ka Rundāles novada pašvaldība saistošajos noteikumos¹⁷⁶ ir ierobežojusi ģimeņu (personu), kuras saņem GMI pabalstu un dzīvokļa pabalstu, tiesības saņemt citus sociālās palīdzības pabalstus – pabalstu medicīnas pakalpojumiem, mācību līdzekļu (apģērba) iegādei, bērnu ēdināšanas pabalstu, kā arī pabalstu aprūpei, pamatojot, ka šīm personām nav lietderīgi sniegt papildu sociālo atbalstu, jo Rundāles novada pašvaldībā GMI pabalstu saņem tikai tās personas, kuras nevēlas un negrasās uzlabot savu sociālo situāciju. Savukārt tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu un pārējos pašvaldības noteiktos sociālās palīdzības veidus ir piešķirtas arī ģimenēm (personām), kuru ienākumu līmenis ir līdz pat 320 EUR uz vienu personu.
137. Revidentu vērtējumā šāds ierobežojums nenodrošina vienotu attieksmi tieši pret ģimenēm (personām) ar viszemākajiem ienākumiem saņemt līdzvērtīgu atbalstu sociālās situācijas risināšanai, turklāt ir pretrunā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumā¹⁷⁷ nostiprinātajiem bērnu tiesību aizsardzības principiem un uzskaitītajām sociālajām tiesībām – bērnam, kurš nesaņem pietiekamu vecāku aprūpi, ir tiesības uz valsts un pašvaldības sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem.

¹⁷¹ Daugavpils pilsētas domes 28.01.2010. saistošo noteikumu Nr.3 „Daugavpils pilsētas pašvaldības sociālie pabalsti” 11.4.1.apakšpunkts un 7.sadaļa.

¹⁷² Daugavpils pilsētas domes 28.01.2010. saistošie noteikumi Nr.3 „Daugavpils pilsētas pašvaldības sociālie pabalsti” un 25.02.2010. saistošie noteikumi Nr.4 „Atbalsts mazaizsargātām personām”.

¹⁷³ Daugavpils pilsētas domes 25.02.2010. saistošo noteikumu Nr.4 „Atbalsts mazaizsargātām personām” 63.punkts.

¹⁷⁴ Rundāles novada domes 30.07.2009. saistošo noteikumu Nr.2 „Par sociālās palīdzības pabalstiem, izvērtējot personas (ģimenes) ienākumus” 7.punkts.

¹⁷⁵ Rundāles novada domes 30.07.2009. saistošo noteikumu Nr.2 „Par sociālās palīdzības pabalstiem, izvērtējot personas (ģimenes) ienākumus” 8.punkts.

¹⁷⁶ Rundāles novada domes 30.07.2009. saistošo noteikumu Nr.2 „Par sociālās palīdzības pabalstiem, izvērtējot personas (ģimenes) ienākumus” 4.¹punkts.

¹⁷⁷ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pants un 12.panta trešā daļa.

138. Likumā¹⁷⁸ nostiprinātie valsts pārvaldes principi, kas ir saistoši arī pašvaldībām, paredz:
- 138.1. valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu. Tas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses;
  - 138.2. valsts pārvalde savā darbībā pastāvīgi pārbauda un uzlabo sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāti. Tās pienākums ir vienkāršot un uzlabot procedūras privātpersonas labā;
  - 138.3. valsts pārvaldi organizē pēc iespējas efektīvi. Valsts pārvaldes institucionālo sistēmu pastāvīgi pārbauda un, ja nepieciešams, pilnveido, izvērtējot arī funkciju apjomu, nepieciešamību un koncentrācijas pakāpi, normatīvā regulējuma apjomu un detalizāciju.
139. Atbilstoši 30.10.2014. Ministru kabinetā apstiprinātajai koncepcijai par minimālo ienākumu līmeni¹⁷⁹ Labklājības ministrija kā risinājumu ienākumu palielināšanai iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem un to sasaistei ar minimālo ienākumu līmeni piedāvā:
- 139.1. novērtēt valsts un pašvaldību nodrošinātos atvieglojumus trūcīgām un maznodrošinātām personām, izanalizējot to efektivitāti un lietderību;
  - 139.2. pārskatīt materiālās situācijas izvērtējuma kritērijus, lai novērstu situāciju, kad atšķirīgu materiālās situācijas izvērtējuma nosacījumu dēļ iedzīvotāji ar līdzvērtīgiem ienākumiem un materiālo situāciju vienā pašvaldībā ir tiesīgi pretendēt uz atbalstu, bet citā – nav. Vienlaikus nepieciešams izvērtēt ienākumus, kurus ņem vērā un kurus neņem, mājāsaimniecībai pretendējot uz atbalstu, izveidojot labvēlīgākus nosacījumus tām mājāsaimniecībām, kuras ir pakļautas augstam nabadzības riskam, piemēram, viena vecāka ģimenes un daudz bērnu ģimenes, ģimenes, kurās ir personas ar invaliditāti.

Secinājumi

140. Tā kā likums¹⁸⁰ paredz pašvaldībām rīcības brīvību noteikt tās sociālās palīdzības pabalstus, kā arī citus pabalstu veidus atbilstoši pašvaldības budžeta iespējām, valstī nav nodrošināta iespēja ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu noteiktās dzīves situācijās, ko apliecina pašvaldībās noteiktais atšķirīgais pabalstu skaits, to apmērs un dažādās pabalstu saņēmēju kategorijas.
141. Lai gan pašvaldību mērķis, nosakot dažādus pabalstu veidus, bija izveidot tādu sistēmu, kas nodrošina katrai personu kategorijai iespēju saņemt tai nepieciešamo sociālo atbalstu atbilstoši tās individuālajām vajadzībām, revidentu vērtējumā dažās pašvaldībās izveidotās sistēmas to neattiecinā, jo neatbilst likumā¹⁸¹ nostiprinātajiem valsts pārvaldes principiem – nav saprotamas un caurskatāmas ne pakalpojuma sniedzējam, ne pakalpojuma saņēmējam. Turklāt pastāv risks, ka sabiedrības ieguvums nav samērojams ar šādu sistēmu administrēšanas izmaksām.

¹⁷⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pants.

¹⁷⁹ Ministru kabineta 30.10.2014. rīkojums Nr.619 „Par koncepciju „Par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu””.

¹⁸⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta trešā daļa un likuma „Par pašvaldībām” 12.pants un 42.panta trešā daļa.

¹⁸¹ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pants.

Ieteikums Labklājības ministrijai

142. Labklājības ministrijai sadarbībā ar pašvaldībām, īstenojot koncepcijā par minimālo ienākumu līmeni paredzētus pasākumus ienākumu palielināšanai iedzīvotājiem ar vizuālākajiem ienākumiem un to sasaistei ar minimālo ienākumu līmeni, veidot tādu sociālo pabalstu politiku, kas nodrošina iespēju personām ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli noteiktās dzīves situācijā saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu.

Ieteikumi pašvaldībām

143. Revīzijā septiņām pašvaldībām¹⁸² ir sniegti ieteikumi pilnveidot to izveidotās pabalstu sistēmas, nodrošinot, ka tās ir saprotamas un caurskatāmas, ka noteiktie pabalsti nedublējas, kā arī aicinot svītrot noteiktos pabalstu saņemšanas ierobežojumus.

Saistošajos noteikumos paredzētie deklarēšanās ierobežojumi sociālo pabalstu saņemšanai

Konstatējumi

144. Revīzijā, izvērtējot izlasē iekļauto pašvaldību saistošos noteikumus, ir arī konstatēts, ka atbilstoši no izlasē iekļautajām pašvaldībām visiem vai dažiem pabalstu veidiem ir noteikušas, ka pabalstus ir tiesīgas saņemt tikai tās ģimenes (personas), kuru deklarētā dzīvesvieta pašvaldībā līdz pabalsta pieprasīšanai ir seši vai 12 mēneši, no tām:
- 144.1. Rundāles novada pašvaldība ierobežojumu ir noteikusi visiem saistošajos noteikumos paredzētajiem pabalstiem – gan sociālās palīdzības pabalstiem (dzīvokļa pabalstam, vienreizējam pabalstam ārkārtas situācijā, veselības aprūpes pabalstam u.c.), gan tiem pabalstiem, kas ir noteikti kā pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas autonomo funkciju izpildē (bērna piedzimšanas pabalstam, pabalstam jubilejās u.c.);
- 144.2. Jelgavas pilsētas pašvaldība – četriem pabalstu veidiem: diviem sociālās palīdzības pabalstiem (veselības aprūpes pabalstam un pabalstam pārtikas iegādei personai ar invaliditāti) un diviem pabalstiem, kas ir noteikti kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē (bērna piedzimšanas pabalstam un pabalstam bērna invalīda ar smagiem funkcionālajiem traucējumiem aprūpei);
- 144.3. Kandavas novada pašvaldība un Liepājas pilsētas pašvaldība – trīs pabalstu veidiem:
- 144.3.1. Liepājas pilsētas pašvaldība – dzīvokļa pabalstam, kā arī veselības aprūpes pabalstam un bērna piedzimšanas pabalstam, kas ir noteikti kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē;
- 144.3.2. Kandavas novada pašvaldība – pabalstam veselības uzlabošanai 80, 90 un 100 gadus sasniegušajiem iedzīvotājiem, pabalstam pirts apmeklējumam un bērna piedzimšanas pabalstam, kas ir noteikti kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē;
- 144.4. četras pašvaldības (Ludzas novads, Rēzeknes novads, Siguldas novads un Rēzeknes pilsēta) pabalsta saņemšanas ierobežojumu ir noteikušas tikai bērna piedzimšanas pabalstam.
145. Saskaņā ar pašvaldību sniegto skaidrojumu dzīvesvietas deklarēšanās laika ierobežojumi ir noteikti, lai novērstu situāciju, ka citu pašvaldību iedzīvotāji deklarējas pašvaldībā tikai pabalstu saņemšanai, jo to faktiskās dzīvesvietas pašvaldība nenodrošina šāda atbalsta sniegšanu.

¹⁸² Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Rēzeknes novada, Rundāles novada, Kandavas novada, Ludzas novada un Siguldas novada pašvaldībām.

146. Likums¹⁸³ nosaka, ka pašvaldībai, kuras teritorijā persona reģistrējusi savu pamatdzīvesvietu, ir pienākums nodrošināt iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, neparedzot pašvaldībām rīcības brīvību saistošajos noteikumos noteikt ierobežojumus sociālās palīdzības sniegšanai, ja persona ir mainījusi dzīvesvietu no citas pašvaldības, paredzot, ka priekšnoteikums sociālās palīdzības piešķiršanai ir tikai personas ienākumi un materiālais stāvoklis, kas nav pietiekams pamatvajadzību nodrošināšanai.
147. Likums¹⁸⁴ paredz tikai pašvaldības tiesības pieprasīt no personas iepriekšējās dzīvesvietas pašvaldības izziņu par saņemtās sociālās palīdzības apmēru un ņemt to vērā, nosakot nepieciešamās palīdzības apmēru.
148. Revīzijā ir konstatēts, ka arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija 23.04.2014. visām pašvaldībām ir nosūtījusi vēstuli¹⁸⁵, informējot, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums¹⁸⁶ aizliedz pašvaldībām saistošajos noteikumos paredzēt ierobežojumus sociālās palīdzības saņemšanai attiecībā uz deklarēšanas ilgumu, aicinot pašvaldības pārskatīt izdotos saistošos noteikumus sociālās palīdzības jomā un izdarīt nepieciešamos grozījumus.
149. Lai gan vairākus no minētajiem pabalstiem pašvaldības ir noteikušas kā pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu autonomu funkciju izpildē, nevis kā sociālās palīdzības pabalstus, revidentu vērtējumā pašvaldību sniegtie skaidrojumi par ierobežojuma noteikšanas mērķi nav pamatoti, jo tiek ierobežotas to personu tiesības, kas faktiski maina dzīvesvietu un līdz ar dzīvesvietas maiņu nodrošina arī pašvaldībai nodokļu ieņēmumus. Turklāt veselības aprūpes pabalsts, kā arī bērna piedzimšanas pabalsts tiek piešķirts lielākajā daļā pašvaldību.
150. Revīzijā Labklājības ministrija sniedza informāciju, ka tā sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju ir veikusi darbības, lai pašvaldībām skaidrotu, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums¹⁸⁷ aizliedz noteikt ierobežojumus atkarībā no deklarēšanās laika sociālās palīdzības pabalstiem, aicinot pašvaldības izslēgt šos ierobežojumus.

Secinājums

151. Labklājības ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas veiktās darbības, veicot pašvaldību metodisko vadību un skaidrojot sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipus, nav pietiekamas, jo nenovērš situācijas, ka pašvaldības prettiesiski ierobežo ģimeņu (personu) tiesības saņemt sociālo palīdzību. Turklāt pastāv risks, ka pašvaldību noteiktie ierobežojumi arī pārējo pabalstu saņemšanai, ja ģimene (persona) noteiktu laiku nav deklarējusies pašvaldībā, nav attaisnojami un samērojami ar dažu personu iespējamu negodprātīgu rīcību saņemt lielāku materiālo labumu, jo tiek ierobežotas pārējo labticīgo personu, kuras līdz ar dzīvesvietas maiņu nodrošina arī pašvaldībai nodokļu ieņēmumus, tiesības saņemt atbalstu noteiktās dzīves situācijās.

¹⁸³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.panta pirmā daļa.

¹⁸⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 34.panta trešā daļa.

¹⁸⁵ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 23.04.2014. vēstule Nr.17.18-Ie/3802 „Par normatīvo aktu prasību nodrošināšanu”.

¹⁸⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.panta pirmā daļa.

¹⁸⁷ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

Ieteikums Labklājības ministrijai

152. Labklājības ministrijai sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju veikt darbības, lai nodrošinātu, ka pašvaldības saistošajos noteikumos nenosaka prettiesiskus un/vai nepamatotus ierobežojumus sociālo pabalstu saņemšanai, tā nodrošinot vienotu attieksmi pret visām ģimenēm (personām) tām nepieciešamā sociālā atbalsta piešķiršanā.

Ieteikumi pašvaldībām

153. Revīzijā astoņām pašvaldībām¹⁸⁸ ir sniegti ieteikumi svītrot to saistošajos noteikumos paredzēto dzīvesvietas deklarēšanās laika ierobežojumu sociālās palīdzības pabalstu saņemšanai, kā arī izvērtēt iespēju neattiecināt arī uz tiem pabalstiem, kas ir noteikti kā pašvaldību brīvā iniciatīva.

---

¹⁸⁸ Jelgavas pilsētas, Liepājas pilsētas, Rēzeknes pilsētas, Rēzeknes novada, Rundāles novada, Kandavas novada, Ludzas novada un Siguldas novada pašvaldībām.

Konstatējumi

154. Revīzijā ir konstatēts, ka, lai nodrošinātu sociālās palīdzības klientu uzskaiti un sociālās palīdzības procesa administrēšanu:
- 154.1. 116 pašvaldības izmanto SIA „ZZ Dats” (vienotais reģistrācijas Nr.40003278467) izstrādāto SOPA, kuras galvenās funkcijas ietver sociālo dienestu klientu uzskaiti, klientu materiālās situācijas izvērtēšanai nepieciešamo datu uzskaiti, klientu iztikas līdzekļu deklarāciju veidošanu un uzskaiti, pašvaldības pabalstu aprēķinu, izsniegto/atteikto pabalstu uzskaiti, kā arī pārskatu un atskaišu veidošanu, tajā skaitā Labklājības ministrijai iesniedzamo valsts statistikas pārskatu sagatavošanu. SOPA nodrošina arī datu saņemšanu no dažādām valsts informācijas sistēmām vai reģistriem:
- 154.1.1. automātiski tiek nodrošināta datu saņemšana no Uzturlīdzekļu garantiju fonda iesniedzēju un parādnieku reģistra, kā arī no Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas par attiecīgās pašvaldības teritorijā esošajiem nekustamajiem īpašumiem;
- 154.1.2. datu saņemšana no sešām valsts informācijas sistēmām vai reģistriem¹⁸⁹ var tikt nodrošināta tikai tad, ja attiecīgā pašvaldība ir noslēgusi līgumu ar konkrētā reģistra vai informācijas sistēmas pārziņi;
- 154.2. lai gan Rundāles novada pašvaldībai jau kopš 2010.gada ir pieejama SOPA, tā tiek izmantota tikai kopš 2013.gada, lai par ģimenēm (personām), kuras ir vērsušās sociālajā dienestā pēc palīdzības vai konsultācijas, veiktu pārbaudes SOPA pieejamajās valsts informācijas sistēmās un reģistros. Rundāles novada sociālais dienests SOPA neizmanto klientu un tiem sniegto pakalpojumu uzskaitē, turklāt uzskaitē nav izveidojis arī citu vienotu reģistru, kurā būtu uzskaitīti visi klienti, kas ir vērsušies sociālajā dienestā, kā arī tiem sniegtie vai atteiktie pakalpojumi;
- 154.3. Kandavas novada pašvaldībā tiek izmantota SIA „Datorikas institūts DIVI” (vienotais reģistrācijas Nr.40003249896) izstrādātā GVS, kas nenodrošina:
- 154.3.1. datu saņemšanu no valsts informācijas sistēmām un reģistriem, kā arī klientu iztikas līdzekļu deklarāciju veidošanu un uzskaiti, pašvaldības pabalstu aprēķinu, noslēgto vienošanos par līdzdarbību un noteikto līdzdarbības pienākumu uzskaiti. Lai iegūtu informāciju no citām valsts informācijas sistēmām un reģistriem, sociālais dienests vienlaikus izmanto arī SOPA, kas Kandavas novada pašvaldībai ir pieejama kopš 2009.gada;
- 154.3.2. datu nodošanu citām pašvaldībā izmantotajām lietojumprogrammām, piemēram, Nekustamā īpašuma nodokļa administrēšanas sistēmai (NINO) par piešķirto trūcīgas ģimenes (personas) statusu, kas ir nepieciešami nekustamā īpašuma nodokļa administrēšanai;
- 154.3.3. iespēju automātiski sagatavot Labklājības ministrijai iesniedzamos valsts statistikas pārskatus;

¹⁸⁹ Tiesu administrācijas uzturētā Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes uzturētais Iedzīvotāju reģistrs, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras uzturētā Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēma, Valsts akciju sabiedrības „Ceļu satiksmes drošības direkcija” uzturētais Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrs, Nodarbinātības valsts aģentūras uzturētā Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēma un Uzņēmumu reģistra informācijas sistēma.

- 154.4. Daugavpils pilsētas pašvaldībā tiek izmantots SIA „LatinSoft” (vienotais reģistrācijas Nr.41503001047) izstrādātais LIETIS, kas nenodrošina:
- 154.4.1. automātisku informācijas apmaiņu ar valsts informācijas sistēmām un reģistriem. Minētā informācija tiek iegūta ārpus LIETIS funkcionalitātes: izmantojot papildu moduļus, citas pašvaldībai pieejamās lietojumprogrammas, kā arī sociālajam dienestam piešķirtās piekļuves tiesības Valsts vienotai datorizētai zemesgrāmatai un Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistram;
  - 154.4.2. datu nodošanu citām pašvaldībā izmantotajām lietojumprogrammām, piemēram, NINO;
  - 154.4.3. iespēju automātiski sagatavot Labklājības ministrijai iesniedzamos valsts statistikas pārskatus.
155. Revīzijā ir konstatēts, ka no deviņām izlasē iekļautajām pašvaldībām, kurām ir pieejama SOPA, piecas pašvaldības nav veikušas darbības, SOPA ietvaros būtu pieejama informācija no visām valsts informācijas sistēmām un reģistriem, ar kurām ir iespējama datu apmaiņa, t.i.:
- 155.1. Rundāles novada pašvaldības sociālajam dienestam nav pieejami dati no Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas par ģimenēm (personām) piederošajiem nekustamajiem īpašumiem un no Uzņēmuma reģistra par personām piederošajām kapitāla daļām;
  - 155.2. četrām pašvaldībām (Rēzeknes pilsētas, Kuldīgas novada, Rēzeknes novada un Ludzas novada (līdz 01.10.2014.)) nav pieejami dati no Uzņēmuma reģistra par personām piederošajām kapitāla daļām.
156. Saskaņā ar SIA „ZZ Dats” sniegto informāciju Rīgas pilsētas pašvaldība SOPA ietvaros saņem datus arī no Valsts izglītības informācijas sistēmas un Invaliditātes informatīvās sistēmas. Minēto sistēmu uzturētāji vēlas izstrādāt vienotu standarta līgumu visām pašvaldībām un tikai tad nodrošināt datu nodošanu SOPA pārējām pašvaldībām.
157. SOPA funkcionalitāte nodrošina arī iespēju nodefinēt regulāras datu pārbaudes, kas, mainoties ģimenes (personas) situācijai, paziņojuma veidā informē SOPA lietotāju, piemēram, par deklarētās dzīvesvietas maiņu. Saskaņā ar SIA „ZZ Dats” sniegto informāciju datu kontroles ir ieviestas četrās pašvaldībās (Rīgas pilsētas, Ventspils pilsētas, Liepājas pilsētas un Salaspils novada pašvaldība).
158. Starp sociālās palīdzības klientu uzskaitē un sociālās palīdzības procesa administrēšanai izmantotajām SOPA, GVS un LIETIS netiek nodrošināta datu apmaiņa par ģimenēm (personām), kuras saņem sociālos pabalstus, vai kurām ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss, turklāt GVS un LIETIS funkcionalitāte nenodrošina datu kontroles arī sistēmas ietvaros.
159. Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas veiktajiem aprēķiniem, lai nodrošinātu datu nodošanu elektroenerģijas tirgotājiem, SOPA pielāgošanai ir nepieciešami valsts budžeta līdzekļi 54 435,76 EUR apmērā jeb vidēji 465,26 EUR uz pašvaldību, GVS pielāgošanai – 16 262,40 EUR un LIETIS pielāgošanai – 7235,99 EUR. Lai turpmāk nodrošinātu SOPA datu nodošanas uzturēšanu, katru gadu būs nepieciešami 11 906,40 EUR (jeb 101,76 EUR uz pašvaldību), GVS datu nodošanas uzturēšanai – 2016 EUR un LIETIS datu nodošanas uzturēšanai – 1085,04 EUR¹⁹⁰.

---

¹⁹⁰ Ministru kabinetā 20.05.2014. atbalstītā likumprojekta „Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā” anotācija.

160. Pašlaik izstrādes stadijā ir Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma¹⁹¹, kurā ir plānots saņemt un uzkrāt no valsts un pašvaldību institūcijām saņemto informāciju par personām sniegto sociālo palīdzību un visiem sociālajiem pakalpojumiem.

Secinājumi

161. Pašvaldības nav veikušas darbības, lai nodrošinātu efektīvu un lietderīgu pašvaldības budžeta līdzekļu un administratīvo resursu izmantošanu sociālās palīdzības administrēšanā, ko apliecina revīzijā konstatētais, ka:
- 161.1. vismaz divas no 118 pašvaldībām, kurām ir pieejama lietojumprogramma SOPA, sociālās palīdzības administrēšanai to izmanto tikai kā papildu lietojumprogrammu informācijas iegūšanai no valsts informācijas sistēmām vai reģistriem, ar kuriem SOPA ir nodrošināta informācijas apmaiņa. Turklāt Kandavas novada pašvaldība pabalstu administrēšanai vienlaikus uztur citu lietojumprogrammu, kuras funkcionalitāte nav pilnīga, tā neefektīvi izmantojot pašvaldības resursus divu lietojumprogrammu uzturēšanai;
  - 161.2. Daugavpils pilsētas pašvaldība izmanto lietojumprogrammu, kuras funkcionalitāte nav pilnīga, jo nespēj nodrošināt sociālās palīdzības administrēšanai nepieciešamo informatīvo atbalstu;
  - 161.3. piecas pašvaldības, kurām ir pieejama SOPA, nav veikušas darbības, lai sociālajiem dienestiem SOPA ietvaros būtu pieejama informācija no visām valsts informācijas sistēmām un reģistriem, ar kurām ir iespējama datu apmaiņa, tā radot risku, ka trūcīgas ģimenes (personas) statuss un/vai arī sociālās palīdzības pabalsti tiek piešķirti prettiesiski.
162. Tās pašvaldības, kas sociālās palīdzības administrēšanai neizmanto vienotu informācijas sistēmu, rada papildu slogu ne tikai attiecīgās pašvaldības budžetam un administratīvajiem resursiem, bet arī valsts budžetam, jo līdz ar normatīvo aktu izmaiņām minētajām pašvaldībām ir nepieciešams ievērojami lielāks finansējums izmaiņu ieviešanai to izmantotajās informācijas sistēmām, salīdzinot ar tām pašvaldībām, kas lieto SOPA.

Ieteikumi pašvaldībām

163. Lai nodrošinātu efektīvu un lietderīgu pašvaldību resursu izmantošanu, revīzijā:
- 163.1. Daugavpils pilsētas pašvaldībai ir sniegts ieteikums izvērtēt iespēju pilnveidot vai nomainīt sociālās palīdzības administrēšanai izmantoto lietojumprogrammu, bet Kandavas novada un Rundāles novada pašvaldībām – izmantot jau tām pieejamo SOPA;
  - 163.2. četrām izlasē iekļautajām pašvaldībām¹⁹² ir sniegts ieteikums izvērtēt iespēju noslēgt līgumus par informācijas saņemšanu no tām valsts informācijas sistēmām vai reģistriem, kas nodrošina informācijas apmaiņu ar SOPA.

Ieteikums Labklājības ministrijai

164. Lai nodrošinātu jaunveidojamās Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas ieviešanu un turpmāku efektīvu darbību, kā arī lai novērstu iespējamu papildu resursu nepieciešamību nākotnē, Labklājības ministrijai rast iespēju veicināt, ka visas pašvaldības sociālās palīdzības administrēšanu veic vienotā informācijas sistēmā (SOPA).

¹⁹¹ Ministru kabineta 30.09.2014. noteikumi Nr.587 „Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas noteikumi”.

¹⁹² Rundāles novada, Rēzeknes pilsētas, Kuldīgas novada un Rēzeknes novada pašvaldībām.

Konstatējumi

165. Ministru kabineta noteikumi¹⁹³ paredz, ka sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniedzējiem ir pienākums sagatavot un iesniegt Labklājības ministrijai noteiktas formas valsts statistikas pārskatus:
- 165.1. līdz nākamā mēneša 15.datumam – par sociālās palīdzības sniegšanu novada/republikas pilsētas pašvaldībā par kalendāro mēnesi¹⁹⁴;
  - 165.2. līdz nākamā gada 15.februārim – par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību novada/republikas pilsētas pašvaldībā par iepriekšējo kalendāro gadu¹⁹⁵.
166. Atbilstoši ar Ministru kabineta noteikumiem¹⁹⁶ apstiprinātajai formai pārskatā par kalendāro gadu informācija par sniegto sociālo palīdzību un pārējiem pabalstiem ir norādāma un grupējama šādā kārtībā:
- 166.1. informācija par pašvaldības sniegto sociālo palīdzību ir norādāma pārskata 3.sadaļā „Ziņas par pašvaldības sniegto sociālo palīdzību”, kas tiek grupēta šādi:
    - 166.1.1. 3.1. „Ienākumu testētie pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti”: ietver informāciju par kopējo palīdzības apjomu un personu raksturojumu (3.1.1. un 3.1.2.), informāciju par izmaksātajiem GMI pabalstiem (3.1.3.), dzīvokļa pabalstiem (3.1.4.) un pārējiem pašvaldības saistošajos noteikumos paredzētajiem citiem sociālās palīdzības pabalstiem ģimenes pamatvajadzību nodrošināšanai (3.1.5.), grupējot tos pēc pārskatā paredzētā pamatvajadzību veida;
    - 166.1.2. 3.2. „Pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti, kurus piešķir bez ģimenes (personas) testēšanas”: ietver informāciju par piešķirtajiem vienreizējiem pabalstiem ārkārtas situācijā (3.2.1.) un par citos ārējos tiesību aktos noteiktajiem pašvaldības sociālās palīdzības pabalstiem (garantijām) bāreņiem un audžuģimenēm (3.2.2.);
  - 166.2. ja pašvaldība saistošajos noteikumos ir paredzējusi arī citus sociālos pabalstus, kas neatbilst sociālās palīdzības definīcijai un tiek piešķirti kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomu funkciju izpildei, informācija par sniegto pabalstu apmēru ir norādāma pārskata 4.sadaļā „Pašvaldības budžeta izdevumi sociālā atbalsta pasākumiem” kodā 413 „Citi atbalsta pasākumi un kompensācijas iedzīvotājiem”;
  - 166.3. atsevišķi ir norādāma informācija par naudā un natūrā piešķirtajiem pabalstiem.

¹⁹³ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 2.1. un 2.2.apakšpunkts.

¹⁹⁴ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 1.pielikums „Pārskats par sociālās palīdzības sniegšanu novada/republikas pilsētas pašvaldībā ____gada _____mēnesī”.

¹⁹⁵ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 2.pielikums „Pārskats par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību ____novada/republikas pilsētas pašvaldībā ____gadā”.

¹⁹⁶ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 2.pielikums „Pārskats par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību ____novada/republikas pilsētas pašvaldībā ____gadā”.

167. Ja Labklājības ministrija konstatē kļūdas sagatavotajā pārskatā, tā paziņo par kļūdām pārskata iesniedzējam, kurš novērš konstatētās kļūdas un triju darbadienu laikā pēc paziņojuma saņemšanas iesniedz Labklājības ministrijai precizēto pārskatu¹⁹⁷.
168. Labklājības ministrija kopsavilkumu par pašvaldību sagatavotajiem kalendārā gada pārskatiem iesniedz Centrālajai statistikas pārvaldei¹⁹⁸.
169. Revīzijā, pārbaudot 10 izlasē iekļauto pašvaldību sociālo dienestu sagatavotos un Labklājības ministrijai iesniegtos valsts statistikas pārskatus par 2013.gadu, ir konstatēts, ka tikai divu pašvaldību (Daugavpils pilsētas un Ludzas novada pašvaldības) pārskati ir sagatavoti atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem¹⁹⁹, pārskatā informāciju par piešķirtajiem pabalstiem grupējot atbilstoši to būtībai un piešķiršanas mērķim, bet pārējās astoņas pašvaldības nav ievērojušas turpmāk minēto:
- 169.1. trīs pašvaldības (Jelgavas pilsētas, Rundāles novada un Rēzeknes novada pašvaldības) pabalstus, kas ir piešķirti kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomu funkciju izpildē, nevērtējot ienākumus, pārskatā ir norādījušas kā sociālo palīdzību 3.1. „Ienākumu testētie pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti”;
- 169.2. piecas pašvaldības (Jelgavas pilsētas, Rēzeknes pilsētas, Liepājas pilsētas, Siguldas novada un Kuldīgas novada pašvaldības) pabalstus, kas ir piešķirti kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomu funkciju izpildē, pārskatā ir norādījušas kā vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā 3.2. „Pašvaldības sociālās palīdzības pabalsti, kurus piešķir bez ģimenes (personas) ienākumu testēšanas”;
- 169.3. viena no 169.2.apakšpunktā norādītajām pašvaldībām (Kuldīgas novada pašvaldība) statistikas pārskatā ir arī norādījusi, ka natūrā ir izmaksāts GMI pabalsts, dzīvokļa pabalsts, pabalsts veselības aprūpei, pabalsts obligātajai izglītībai, garantijas bāreņiem un pabalsts audžuģimenēm un vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā vismaz 82 747 EUR apmērā, lai gan pašvaldības saistošie noteikumi 2013.gadā paredz natūrā izmaksāt tikai vienu pabalstu – bērnu ēdināšanai izglītības iestādēs;
- 169.4. revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību par Kandavas novada pašvaldības sagatavoto valsts statistikas pārskatu par 2013.gadu, jo piešķirto pabalstu apmērs dažādos informācijas avotos ir atšķirīgs. Piemēram:
- 169.4.1. statistikas pārskatā ir norādīts, ka pabalsti ēdināšanai ir piešķirti 30 846 EUR un veselības aprūpei 25 435 EUR apmērā, bet saskaņā ar grāmatvedības datiem pabalsti ēdināšanai ir izmaksāti 25 124 EUR un pabalsti veselības aprūpei – 15 232 EUR apmērā. Pabalsts ēdināšanai – brīvpusdienas izglītības iestāžu audzēkņiem, kā arī pabalsts veselības aprūpei GVS nav uzskaitīts kā atsevišķs pabalsta veids, turklāt pašvaldības saistošie noteikumi²⁰⁰ neparedz pabalstu veselības aprūpei;

¹⁹⁷ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 7.punkts.

¹⁹⁸ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 8.punkts.

¹⁹⁹ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 2.pielikums „Pārskats par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību _____ novada/republikas pilsētas pašvaldībā ____ .gadā”.

²⁰⁰ Kandavas novada domes 29.05.2008. saistošie noteikumi Nr.7 „Par pašvaldības sociālo pabalstu izmaksu Kandavas novadā” un 29.05.2008. saistošie noteikumi Nr.8 „Par pašvaldības pabalstu Kandavas novada iedzīvotājiem”.

169.4.2. statistikas pārskatā nav norādīts, ka 2013.gadā pašvaldība ir piešķirusi vienreizējo pabalstu ārkārtas situācijā, lai gan detalizētajās pārbaudēs ir konstatēts, ka pašvaldība šādus pabalstus ir piešķirusi un saskaņā ar grāmatvedības uzskaites datiem tie ir izmaksāti 5593 EUR apmērā.

170. Saskaņā ar revidentu aplēsēm valsts statistikas pārskatos neatbilstoši ir norādīti pabalsti vismaz 222 949 EUR apmērā.
171. Revīzijā Labklājības ministrija sniedza informāciju, ka pašvaldību sagatavotos pārskatus ministrija izmanto arī nozares politikas veidošanai, monitoringam, informatīvo ziņojumu sagatavošanai, pētījumu veikšanai (OECD²⁰¹, Pasaules Banka²⁰²), diskutējot ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem, kā arī sociālās palīdzības politikas veidotājiem, dažādās diskusijās, forumos, Saeimā u.c.

Secinājums

172. Labklājības ministrijas izveidotās iekšējās kontroles procedūras sociālo dienestu iesniegto valsts statistikas pārskatu pārbaudei nav pilnīgas un nenodrošina, ka pārskati tiek sagatavoti atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem²⁰³ un sniedz patiesu informāciju par sociālo dienestu piešķirto pabalstu veidiem un to apmēru, tāpēc nozares politika tiek veidota, pamatojoties uz nepareiziem datiem par faktiski nepieciešamo un sniegto sociālo atbalstu.

Ieteikums Labklājības ministrijai

173. Lai nozares politika tiktu veidota, pamatojoties uz pareiziem datiem par faktiski nepieciešamo un sniegto sociālo atbalstu, Labklājības ministrijai pilnveidot izveidotās iekšējās kontroles procedūras sociālo dienestu iesniegto valsts statistikas pārskatu pārbaudei, nodrošinot, ka pārskati tiek sagatavoti atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem²⁰⁴.

Ieteikumi pašvaldībām

174. Revīzijā astoņām izlasē iekļautajām pašvaldībām²⁰⁵ ir sniegts ieteikums valsts statistikas pārskatus sagatavot atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem²⁰⁶.

---

²⁰¹ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (Organisation for Economic Co-operation and Development).

²⁰² Starptautiskā rekonstrukciju un attīstības banka, Starptautiskā finanšu korporācija un Daudzpusēju investīciju garantiju aģentūra.

²⁰³ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 2.pielikums „Pārskats par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību _____ novada/republikas pilsētas pašvaldībā ____ .gadā”.

²⁰⁴ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumu Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā” 2.pielikums „Pārskats par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību _____ novada/republikas pilsētas pašvaldībā ____ .gadā”.

²⁰⁵ Liepājas pilsēta, Jelgavas pilsēta, Rēzeknes pilsēta, Rundāles novads, Rēzeknes novads, Siguldas novads, Kandavas novads un Kuldīgas novads pašvaldībām.

²⁰⁶ Ministru kabineta 06.04.2010. noteikumi Nr.338 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā”.

Revīzijā veiktās detalizētās darījumu pārbaudes par trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu un pabalstu piešķiršanas tiesiskumu

Konstatējumi

175. Lai pārliecinātos, vai pašvaldību sociālai palīdzībai paredzētie budžeta līdzekļi tiek izmantoti tiesiski, revīzijā 10 izlasē iekļautajās pašvaldībās izlases veidā ir veiktas pārbaudes, noskaidrojot:
- 175.1. vai ģimenes (personas) bija tiesīgas iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu un vai tas ir piešķirts atbilstoši Ministru kabineta²⁰⁷ un pašvaldības saistošajiem noteikumiem;
  - 175.2. vai ģimenes (personas) bija tiesīgas iegūt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu un vai tas ir piešķirts atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem;
  - 175.3. vai ģimenes (personas) bija tiesīgas saņemt tām piešķirtos sociālos pabalstus un citus pašvaldības piešķirtos tiesiskos labumus (nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus).
176. Pārbaudēm kopā tika atlasītas 528 ģimeņu (1432 personu) lietas no sociālo dienestu sociālās palīdzības uzskaitē paredzētajās lietojumprogrammās reģistrētajām mājāsaimniecībām, kurām laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. bija spēkā vai bija piešķirts trūcīgas ģimenes (personas) vai arī maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss, un/vai tās bija saņēmušas pašvaldības sniegto sociālo pabalstu.
177. Neatbilstības netika konstatētas vienā – Liepājas pilsētas pašvaldības sociālajā dienestā, kurā tika pārbaudīta 51 ģimenes (141 personas), lieta, no tām:
- 177.1. 33 ģimenes (117 personas) bija tiesīgas saņemt tām piešķirto trūcīgas ģimenes (personas) statusu;
  - 177.2. 18 ģimenes (24 personas) – maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu;
  - 177.3. 23 ģimenes (85 personas) – GMI pabalstu;
  - 177.4. 33 ģimenes (108 personas) – dzīvokļa pabalstu.
178. Pārējās izlasē iekļautajās deviņās pašvaldībās ir konstatēts turpmāk minētais.

Pašvaldību pieņemtie lēmumi par trūcīgas ģimenes (personas) statusu

Konstatējumi

179. Lai pārliecinātos, vai izlasē iekļautās ģimenes (personas) bija tiesīgas iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, revīzijā iztikas līdzekļu deklarācija un cita personu lietās esošā informācija, kas ir izmantota lēmuma pieņemšanai par ģimenes (personas) atbilstību trūcīgas ģimenes (personas) statusam, ir salīdzināta ar valsts datu reģistros uzkrāto informāciju, tā pārliecinoties par ģimenes (personas) atbilstību trūcīgas ģimenes (personas) statusam pēc pieciem kritērijiem²⁰⁸. Par ģimenes (personas) atbilstību pārējiem Ministru kabineta noteikumos²⁰⁹ norādītajiem kritērijiem pārliecība gūta, pamatojoties uz lietā esošo informāciju.

²⁰⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”.

²⁰⁸ Ģimenes (personas) ienākumu līmenis (ienākumi no darba algas, no nekustamā īpašuma, transportlīdzekļu un metāllūžņu pārdošanas, no saimnieciskās un profesionālās darbības un no Lauku atbalsta dienesta saņemtās subsīdijas), piederošās kapitāla daļas un akcijas, nekustamie īpašumi un transportlīdzekļi, noslēgtie uztura līgumi, atrašanās ieslodzījumā, darbaspējīgai personai reģistrācija Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbniekam.

²⁰⁹ Naudas līdzekļu uzkrājumi un vērtspapīri, parādsaistības un izsniegtie aizdevumi, saņemtie ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās institūcijas pakalpojumi.

180. Apkopojot deviņās pašvaldībās veikto pārbaūžu rezultātus, ir konstatēts, ka no izlasē kopā iekļautajām 477 ģimenēm (1291 personas) laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. trūcīgas ģimenes (personas) statuss bija spēkā vai bija piešķirts 377 ģimenēm (1050 personām), no tām:
- 180.1. 121 ģimenei (341 personai) jeb 32% trūcīgas ģimenes (personas) statuss bija piešķirts, ievērojot Ministru kabineta noteikumus²¹⁰ un pašvaldību saistošajos noteikumos paredzētās prasības trūcīgas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai;
  - 180.2. 256 ģimenēm (709 personām) jeb 68% nebija tiesību iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, jo:
    - 180.2.1. 46 ģimenēm (142 personām) piederēja kapitāla daļas uzņēmumos, kas neatbilst Ministru kabineta noteikumos²¹¹ norādītajām pazīmēm;
    - 180.2.2. 16 ģimenēm (53 personām) piederēja kapitāla daļas uzņēmumos, kas neatbilst Ministru kabineta noteikumos²¹² norādītajām pazīmēm, kā arī tām piederēja nekustamie un kustamie īpašumi, kas neatbilst saistošajos noteikumos norādītajām pazīmēm;
    - 180.2.3. 11 ģimenēm (33 personām) piederēja kapitāla daļas uzņēmumos, kas neatbilst Ministru kabineta noteikumos²¹³ norādītajām pazīmēm, to ienākumu līmenis pārsniedza trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo atbilstoši Ministru kabineta noteikumu prasībām²¹⁴ nebija ņemti vērā ienākumi no algota darba un/vai saimnieciskās darbības, vai nekustamā īpašuma pārdošanas;
    - 180.2.4. 22 ģimenēm (51 personai) ienākumu līmenis pārsniedza trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo nebija ņemti vērā ienākumi no nekustamā īpašuma pārdošanas, no tām četrām ģimenēm piederēja arī papildu nekustamie un kustamie īpašumi, kas neatbilst saistošajos noteikumos norādītajām pazīmēm;
    - 180.2.5. 60 ģimenēm (136 personām) ienākumu līmenis pārsniedza trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo atbilstoši Ministru kabineta noteikumu prasībām²¹⁵ nebija ņemti vērā ienākumi no algota darba, un/vai saimnieciskās darbības;
    - 180.2.6. 27 ģimenēm (77 personām) ienākumu līmenis pārsniedza trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo atbilstoši Ministru kabineta noteikumu prasībām²¹⁶ nebija ņemti vērā ienākumi no algota darba, un/vai saimnieciskās darbības, kā arī tām piederēja nekustamie un kustamie īpašumi, kas neatbilst saistošajos noteikumos norādītajām pazīmēm;

---

²¹⁰ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”.

²¹¹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.5.apakšpunkts.

²¹² Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.5.apakšpunkts.

²¹³ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 19.5.apakšpunkts.

²¹⁴ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1., 13.2.apakšpunkts un 13.¹punkts.

²¹⁵ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1., 13.2.apakšpunkts un 13.¹punkts.

²¹⁶ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 13.1., 13.2.apakšpunkts un 13.¹punkts.

- 180.2.7. 28 ģimenēm (86 personām) piederēja traktortehnika, kas neatbilst saistošajos noteikumos norādītajām pazīmēm;
- 180.2.8. 33 ģimenēm (101 personai) piederēja nekustamie un kustamie īpašumi, kas neatbilst saistošajos noteikumos norādītajām pazīmēm;
- 180.2.9. septiņu ģimeņu (21 personas) darbspējīgie ģimenes locekļi nebija reģistrējušies Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbnieki;
- 180.2.10. piecas ģimenes (8 personas) kā uztura ņēmēji/devēji bija noslēguši uztura līgumu, no tām divām ģimenēm (3 personām) ienākumu līmenis pārsniedza arī trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo nebija ņemti vērā ienākumi no algota darba;
- 180.2.11. vienai personai ienākumu līmenis pārsniedza trūcīgas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo, samazinot ienākumu apmēru par maksātajiem uzturlīdzekļiem bērnam, nebija ievērotas Ministru kabineta noteikumu²¹⁷ prasības par uzturlīdzekļu iekļaušanu ģimenes (personas) ienākumos.

Pašvaldību pieņemtie lēmumi par maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu

Konstatējumi

- 181. Revīzijā Kuldīgas novada un Siguldas novada pašvaldībās, pārbaudot, vai izlasē iekļautās ģimenes (personas) bija tiesīgas saņemt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, ir konstatēts, ka abās pašvaldībās kopā no izlasē iekļautajām 477 ģimenēm (1291 personām) maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss bija piešķirts 22 ģimenēm (62 personām), no tām:
  - 181.1. piecām ģimenēm (11 personām) maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss bija piešķirts, ievērojot pašvaldības saistošajos noteikumos paredzētos kritērijus maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanai;
  - 181.2. 17 ģimenēm (51 personai) nebija tiesību iegūt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu, jo to ienākumu līmenis pārsniedza saistošajos noteikumos paredzēto maznodrošinātas ģimenes (personas) ienākumu līmeni, jo nebija ņemti vērā ģimenes (personas) ienākumi no saimnieciskās darbības un/vai no Lauku atbalsta dienesta saņemtās subsīdijas lauksaimniecībai un lauku atbalstam, vai arī tām piederēja nekustamais vai kustamais īpašums, kas neatbilst pašvaldības saistošajos noteikumos paredzētajām pazīmēm.

GMI pabalsta piešķiršanas tiesiskums

Konstatējumi

- 182. Revīzijā, pārbaudot, vai deviņās pašvaldībās ģimenes (personas) bija tiesīgas saņemt tām piešķirto GMI pabalstu, ir konstatēts, ka no izlasē iekļautajām 477 ģimenēm (1291 personām) laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014. GMI pabalsts bija piešķirts 165 ģimenēm (437 personām), no tām:
  - 182.1. 46 ģimenēm (126 personām) GMI pabalsts bija piešķirts un aprēķināts atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem²¹⁸ un pašvaldību saistošajiem noteikumiem;
  - 182.2. 20 ģimenēm (59 personām) atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem²¹⁹ un pašvaldību saistošajos noteikumiem bija tiesības saņemt GMI pabalstu, bet

²¹⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 16.punkts.

²¹⁸ Ministru kabineta 17.06.2009. noteikumi Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākuma nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību”.

sociālais dienests nebija pareizi aprēķinājis pabalsta apmēru, jo nebija ņēmis vērā visus ģimenes (personas) ienākumus. Tāpēc kopā minētajām ģimenēm (personām) GMI pabalsts ir aprēķināts par 5467,03 EUR lielākā apmērā;

- 182.3. 100 ģimenēm (254 personām) nebija tiesību saņemt GMI pabalstu, jo ģimenēm (personai) nebija tiesību iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu. Kopā minētajām ģimenēm (personām) ir piešķirts GMI pabalsts 48 591,71 EUR apmērā.

Dzīvokļa pabalsta piešķiršanas tiesiskums

Konstatējumi

183. Revīzijā, pārbaudot, vai deviņās pašvaldībās izlasē iekļautās ģimenes (personas) bija tiesīgas saņemt tām piešķirto dzīvokļa pabalstu, ir konstatēts, ka no izlasē iekļautām 477 ģimenēm (1291 personas) laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014. dzīvokļa pabalsts bija piešķirts 342 ģimenēm (945 personām), no tām:

- 183.1. 140 ģimenēm (364 personām) pabalsts bija piešķirts atbilstoši pašvaldību saistošajiem noteikumiem, no tām:

183.1.1. 107 ģimenēm (304 personām), kurām bija piešķirts trūcīgas ģimenes (personas) statuss;

183.1.2. 33 ģimenēm (60 personām), kuras pabalstu bija tiesīgas saņemt atbilstoši saistošajos noteikumos paredzētajai citai kategorijai;

- 183.2. 202 ģimenēm (581 personām) nebija tiesību saņemt dzīvokļa pabalstu, jo:

183.2.1. 181 ģimenēm (533 personām) nebija tiesību iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu. Kopā minētajām ģimenēm (personām) ir piešķirts dzīvokļa pabalsts 35 774,53 EUR apmērā;

183.2.2. 21 ģimenei (48 personām) to ienākumu līmenis pārsniedza saistošajos noteikumos paredzēto ienākumu līmeni dzīvokļa pabalsta piešķiršanai. Kopā minētajām ģimenēm (personām) ir piešķirts dzīvokļa pabalsts 4658,14 EUR apmērā.

184. Trīs pašvaldībās (Daugavpils pilsēta, Siguldas novads, Kuldīgas novads), veicot aplēses par prettiesiski piešķirto dzīvokļa pabalsta summu, pamatojoties uz revidentiem pieejamo informāciju, ir arī pārbaudīts, vai ģimene (persona) dzīvokļa pabalstu varēja saņemt atbilstoši citai saistošajos noteikumos paredzētajai personu kategorijai, attiecīgi samazinot prettiesiski piešķirto dzīvokļa pabalsta summu.

Citu pašvaldības noteikto pabalstu piešķiršanas tiesiskums

Konstatējumi

185. Revīzijā, pārbaudot, vai izlasē iekļautās ģimenes (personas) bija tiesīgas saņemt arī pārējos pašvaldības saistošajos noteikumos trūcīgām un/vai maznodrošinātām ģimenēm (personām) paredzētos sociālās palīdzības pabalstus (pabalstu izglītības ieguves atbalstam un pabalstu bērnu ēdināšanai u.c.), ir konstatēts turpmāk minētais:

- 185.1. no ģimenēm (personām), kurām nebija tiesību saņemt trūcīgas ģimenes (personas) statusu:

185.1.1. 34 ģimenēm (160 personām) nebija tiesību saņemt pabalstu izglītības ieguves atbalstam par kopējo summu 2484,09 EUR;

---

²¹⁹ Ministru kabineta 17.06.2009. noteikumi Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību”.

- 185.1.2. 69 ģimenēm (267 personām) nebija tiesību saņemt ēdināšanas pabalstu par kopējo summu vismaz 19 099,41 EUR apmērā;
- 185.1.3. 64 ģimenēm (197 personām) nebija tiesību saņemt pabalstu veselības aprūpei vai medikamentu iegādei par kopējo summu 6482,82 EUR;
- 185.1.4. trīs ģimenēm (17 personām) nebija tiesību saņemt Jaungada svētku pabalstu (dāvanu) par kopējo summu 24,90 EUR;
- 185.1.5. vienai ģimenei (3 personām) nebija tiesību saņemt pabalstu neparedzētiem gadījumiem par kopējo summu 28,46 EUR²²⁰;
- 185.1.6. trīs ģimenēm (11 personām) nebija tiesību saņemt pabalstu pamatvajadzību nodrošināšanai par kopējo summu 249 EUR²²¹;
- 185.1.7. vienai ģimenei (septiņām personām) nebija tiesību saņemt pabalstu krīzes situācijā 42,69 EUR apmērā²²²;
- 185.2. divām ģimenēm (3 personām) nebija tiesību saņemt pabalstu veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai par kopējo summu 56,91 EUR, jo vienai ģimenei tās ienākumu līmenis pārsniedz saistošajos noteikumos paredzēto ienākumu līmeni pabalsta saņemšanai, bet otrai ģimenei nav pareizi noteikts pabalsta apmērs.

Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi

Konstatējumi

186. Apkopojot informāciju par 256 ģimenēm (709 personām), kurām nebija tiesību iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu, pašvaldību piemērotajiem nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem, ir konstatēts, ka nekustamā īpašuma atvieglojumi ir piemēroti 104 ģimenēm (personām) par kopējo summu 1243,05 EUR.

Kļūdu analīzes apkopojums

Konstatējumi

187. Revīzijā, analizējot pārbaudēs atklātās kļūdas, revidenti secina, ka kļūdu rašanās iemesli ir šādi:
- 187.1. sociālie dienesti par ģimenes (personas) ienākumiem un materiālo stāvokli nebija pārliecinājušies tiem pieejamajās valsts informācijas sistēmās un reģistros;
- 187.2. sociālie dienesti bija ieguvuši informāciju par ģimenes (personas) ienākumiem un materiālo stāvokli, taču to nebija ņēmuši vērā, nedokumentējot arī iemeslus, kāpēc minētā informācija nav ņemta vērā;
- 187.3. lai pārliecinātos par ģimenes (personas) ienākumiem, sociālie dienesti iztikas līdzekļu deklarācijā norādītās ziņas par ģimenes (personas) ienākumiem pārbauda, pieprasot informāciju no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, nevis no Valsts ieņēmumu dienesta, tā gūstot informāciju tikai par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras piešķirtajiem pakalpojumiem un tiem ieņēmumiem, no kuriem atbilstoši normatīvajiem aktiem ir jāaprēķina valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas;

---

²²⁰ Ludzas novada pašvaldība.

²²¹ Kuldīgas novada pašvaldība.

²²² Kandavas novada pašvaldība.

- 187.4. sociālie dienesti nebija pārbaudījuši, vai ģimene (persona) nav guvusi ieņēmumus:
- 187.4.1. no saimnieciskās darbības. Tā kā informācija par Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētajiem saimnieciskās darbības veicējiem ir publiski pieejama, sociālajam dienestam, atsaucoties uz publiski pieejamo informāciju, bija iespējams pieprasīt, lai ģimene (persona) iesniedz informāciju par ģimenes (personas) ienākumiem no saimnieciskās darbības²²³;
  - 187.4.2. no metāllūžņu pārdošanas, ko bija iespējas pārbaudīt, pieprasot informāciju no Valsts ieņēmumu dienesta, kuram ir pieejama informācija par visām personām, kuras ir guvušas ieņēmumus no metāllūžņu pārdošanas;
  - 187.4.3. no Lauku atbalsta dienesta saņemtajām subsīdijām. Minēto informāciju bija iespējams pārbaudīt, gan pieprasot izziņu no Lauku atbalsta dienesta, gan no Valsts ieņēmumu dienesta par iepriekšējā kalendārajā gadā gūtajiem ieņēmumiem no saimnieciskās darbības;
  - 187.4.4. no transportlīdzekļu un/vai nekustamā īpašuma pārdošanas, par ko bija iespējams pārliecināties Valsts vienotajā datorizētajā zemesgrāmatā un Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā, pārbaudot, vai ģimenei (personai) 12 mēnešus pirms trūcīgas ģimenes (personas) statusa piešķiršanas nav piederējis transportlīdzeklis un/vai nekustamais īpašums, kuru ģimene bija atsavinājusi, tā gūstot ieņēmumus no kustamā un nekustamā īpašuma pārdošanas;
- 187.5. sociālie dienesti nebija pārbaudījuši, vai ģimenei (personai) nepieder kapitāla daļas vai lauksaimniecības tehnika, paļaujoties uz ģimenes (personas) iztikas līdzekļu deklarācijā sniegtajām ziņām.
188. Veicot detalizētās darījumu pārbaudes, ir arī konstatēts:
- 188.1. Rundāles novada un Kandavas novada sociālajos dienestos ir konstatēti vismaz četri gadījumi, ka mājsaimniecībā esošo personu skaits tiek mainīts atkarībā no tā, vai trīs mēnešu laikā pirms deklarācijas aizpildīšanas kāds no ģimenes locekļiem ir guvis ieņēmumus: ja attiecīgajā periodā ģimenes loceklim ir bezdarbnieka statuss, tas tiek iekļauts mājsaimniecībā, ja minētā persona ir uzsākusi strādāt algotu darbu – persona mājsaimniecībā vairs netiek iekļauta. Klientu lietā esošajos dokumentus, tajā skaitā apsekošanas aktos nav sniegts situācijas skaidrojums;
  - 188.2. Siguldas novada un Jelgavas pilsētas sociālajos dienestos nepastāv vienota pieeja ģimenes (personas) ienākumu izvērtēšanā gadījumos, kad klients ir iesniedzis izdrukas no norēķinu konta, jo, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, viens sociālais darbinieks ir ņēmis vērā visas klienta un trešo personu veiktās iemaksas klienta norēķinu kontā, bet cits sociālais darbinieks tās nav ņēmis vērā, nepieprasot arī klientam sniegt skaidrojumu par ienākumu avotu.

---

²²³ Izziņu no Valsts ieņēmumu dienesta vai arī Ieņēmumu/Izdevumu uzskaites žurnālu.

189. Revidentu vērtējumā Liepājas pilsētas sociālajā dienestā kļūdas nav konstatētas, jo pašvaldība izmanto SOPA iespējas – gan pārliciecinoties valsts informācijas sistēmās vai reģistros par ģimenes (personas) sniegto ziņu patiesumu, gan SOPA definējot dažāda veida kontroles. Turklāt pašvaldība ir izstrādājusi arī detalizētu iztikas līdzekļu deklarācijas formu, kurā ģimenei (personai) ir jānorāda informācija par visiem normatīvajos aktos paredzētajiem ienākumu un mantas veidiem, tā mazinot risku, ka ģimene (persona), aizpildot deklarāciju, nebūs izpratusi, kādas ziņas ir būtiskas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa izvērtēšanai.
190. Pārējās deviņas no izlasē iekļautajām pašvaldībām izmanto ar Ministru kabineta noteikumiem²²⁴ apstiprināto iztikas līdzekļu deklarācijas formu, kas neparedz sniegt detalizētu informāciju par visiem Ministru kabineta noteikumos²²⁵ paredzētajiem ienākumu un mantas veidiem.
191. Likums²²⁶ paredz, ka pašvaldības sociālais dienests pieņem lēmumu par nepamatoti izmaksāto sociālās palīdzības pabalstu atgūšanu, ja tas konstatē, ka attiecīgais pabalsts ir nepamatoti izmaksāts klienta vainas dēļ, klientam sniedzot nepatiesu vai nepilnīgu informāciju vai nepaziņojot par pārmaiņām, kas varētu ietekmēt tiesības uz šo pabalstu vai tā apmēru. Lēmumu izpilda tiesu izpildītājs Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, pamatojoties uz pašvaldības sociālā dienesta izpildrīkojumu.
192. Revīzijā ir konstatēts, ka no 10 izlasē iekļauto pašvaldību sociālajiem dienestiem:
- 192.1. trīs sociālie dienesti (Liepājas pilsētas, Rēzeknes pilsētas un Kandavas novada) ir konstatējuši, ka ģimene (persona) nebija tiesīga iegūt trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu un/vai pašvaldības noteikto pabalstu. Liepājas pilsētas un Rēzeknes pilsētas pašvaldību sociālie dienesti ir veikuši darbības prettiesiski izlietoto pašvaldības budžeta līdzekļu atgūšanai, bet Kandavas novada pašvaldības sociālais dienests – nav veicis darbības, jo pārmaksāto summu atgūšana nav bijusi finansiāli izdevīga;
- 192.2. pārējās septiņas pašvaldības, konstatējot, ka ģimene (persona) nebija tiesīga iegūt trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statusu un/vai pašvaldības noteikto pabalstu, pieņem lēmumu par trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa izbeigšanu un pārtrauc sniegt sociālo atbalstu.

Secinājumi

193. Pašvaldību sociālo dienestu izveidotās iekšējās kontroles procedūras, izvērtējot ģimenes (personas) atbilstību trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statusam un/vai tās tiesības saņemt normatīvajos aktos paredzētos sociālās palīdzības pabalstus, kā arī, aprēķinot GMI pabalstu un citus pašvaldību noteiktos pabalstus, nav pilnīgas un nenodrošina, ka pieņemtie lēmumi atbilst Ministru kabineta noteikumiem²²⁷ un pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Tāpēc laikā no 01.10.2012. līdz 30.04.2014. deviņi no 10 izlasē iekļauto pašvaldību sociālajiem dienestiem ir prettiesiski izlietojuši pašvaldības budžeta līdzekļus vismaz 124 202,74 EUR apmērā.

²²⁴ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 5.punkts un 1.pielikums.

²²⁵ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2., 13., 13.¹ un 17.punkts.

²²⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹pants.

²²⁷ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2. un 19.punkts.

194. Liepājas pilsētas pašvaldība ir mazinājusi risku, ka trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss un/vai sociālās palīdzības pabalsti tiek piešķirti prettiesiski, jo ir izmantojusi gan visas SOPA iespējas, gan arī ir izstrādājusi detalizētu iztikas līdzekļu deklarācijas formu, kurā ģimenei (personai) ir jānorāda informācija par visiem normatīvajos aktos paredzētajiem ienākumu un mantas veidiem.

Ieteikums Labklājības ministrijai

195. Lai mazinātu risku, ka ģimene (persona), aizpildot iztikas līdzekļu deklarāciju, nebūs izpratusi, kādas ziņas ir būtiskas ģimenes (personas) ienākumu un materiālā stāvokļa izvērtēšanai, Labklājības ministrijai izvērtēt iespēju pilnveidot Ministru kabineta noteikumos²²⁸ paredzēto iztikas līdzekļu deklarācijas formu, papildinot to ar visiem Ministru kabineta noteikumos²²⁹ paredzētajiem ienākumu un mantas veidiem.

Ieteikumi pašvaldībām

196. Lai nodrošinātu, ka trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss un/vai sociālās palīdzības pabalsti tiek piešķirti tikai tām ģimenēm (personām), kuras atbilst Ministru kabineta noteikumos²³⁰ un pašvaldības saistošajos noteikumos paredzētajiem kritērijiem, revīzijā deviņiem no 10 izlasē iekļauto pašvaldību sociālajiem dienestiem ir sniegts ieteikums pilnveidot iekšējās kontroles procedūras, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus un materiālo stāvokli trūcīgas ģimenes (personas) statusa un/vai sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanai, kā arī izvērtēt iespēju atgūt revidentu konstatētos nepamatoti izmaksātos sociālās palīdzības pabalstus, tā nodrošinot likuma²³¹ ievērošanu.

Citas revīzijā konstatētās nepilnības

Konstatējumi

197. Revīzijā, izvērtējot 10 izlasē iekļauto pašvaldību saistošos noteikumus, kā arī veicot pārbaudes, ir konstatētas arī šādas nepilnības:
- 197.1. dažu pašvaldību saistošie noteikumi paredz ģimenes (personas) pienākumu, pieprasot saistošajos noteikumos paredzētos pabalstus, iesniegt sociālajam dienestam tādas izziņas un dokumentu kopijas (uzrādot oriģinālus), kas sociālajam dienestam ir pieejamas, sniedzot sociālo palīdzību vai nodrošinot citas pašvaldības funkcijas izpildi. Piemēram, pensijas apliecību, bērna dzimšanas apliecību, izziņu no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras par piešķirtajiem pabalstiem un pensijām vai no Nodarbinātības valsts aģentūras par piešķirto bezdarbnieka statusu u.c.;
- 197.2. dažu pašvaldību saistošo noteikumu to tiesiskais pamatojums neatbilst šajos noteikumos paredzēto pabalstu būtībai, piemēram, saistošo noteikumu, kuros ir paredzēti tikai pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu pabalsti, tiesiskajā pamatojumā ir norādīts, ka noteikumi ir izdoti, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu, nevis uz likumu „Par pašvaldībām”;
- 197.3. Kandavas novada pašvaldībā nav nodrošināta informācija par saistošo noteikumu un to grozījumu spēkā stāšanās datumu.

²²⁸ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 1.pielikums.

²²⁹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumu Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2., 13., 13.¹ un 17.punkts.

²³⁰ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”.

²³¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹pants.

198. Revīzijā gan Labklājības ministrija, gan arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sniedza skaidrojumu, ka organizētajos semināros tās ir vērsušas pašvaldību uzmanību uz nepilnībām saistošajos noteikumos, aicinot tās novērst.
199. Likums²³² nosaka, ka valsts pārvalde, tajā skaitā pašvaldības savā darbībā ievēro labas pārvaldības un citus likumā nostiprinātos valsts pārvaldes principus, tajā skaitā tās pienākums ir vienkāršot un uzlabot procedūras privātpersonas labā pēc iespējas ērti un pieejami privātpersonai. Ja informācija, kura nepieciešama pārvaldes lēmuma pieņemšanai, ir citas institūcijas rīcībā, iestāde to iegūst pati, nevis pieprasa no privātpersonas.

Ieteikumi pašvaldībām

200. Lai nodrošinātu, ka pašvaldību saistošie noteikumi atbilst likumā²³³ nostiprinātajiem valsts pārvaldes principiem, revīzijā četrām²³⁴ izlasē iekļautajām pašvaldībām ir sniegts ieteikums novērst konstatētās nepilnības.

Revīzijas grupas vadītāja vecākā valsts revidente	Aiga Villa
Revīzijas grupa: valsts revidente – juriste	Baiba Skara
valsts revidente	Ineta Freidenfelde
valsts revidente	Anda Grauduma
valsts revidente	Loreta Boļševiča
valsts revidente	Olga Buivide
informācijas sistēmu auditore	Līga Nagle
informācijas sistēmu auditoris	Jānis Silinieks
SASKAŅOTS sektora vadītāja	Ieva Pīpiķe
SASKAŅOTS departamenta direktore	Inga Vārava

²³² Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā, sestā un astotā daļa.

²³³ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektā, sestā un astotā daļa.

²³⁴ Daugavpils pilsētas, Liepājas pilsētas, Kandavas novada un Ludzas novada pašvaldībām.